

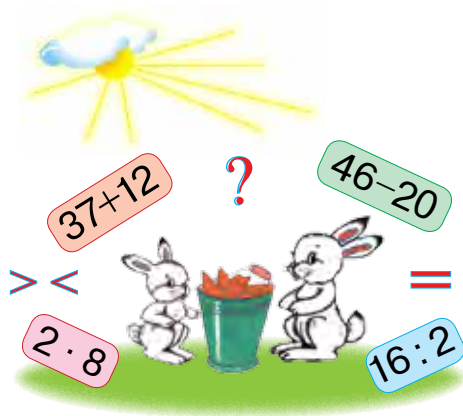
N. ABDURAHMONOVA, L. URINBOYEVA

MATEMATIKA

Uliwma orta bilim beriw mektepleriniń
2-klası ushın sabaqlıq

Ózbekshe tórtinshi basılımina sáykes basılım

*Ózbekstan Respublikası
Xalıq bilimlendiriw ministrliği tastıyqlağan*

TASHKENT
«Yangiyo'l Poligraf Servis»
2018

UOK 51(075.2)

KBK 22.1

A17 Abdurahmonova Nabiya

Matematika: 2-klass ushın sabaqlıq / N. Abdurahmonova, L. Urinboyeva; juwaplı redaktor M. Jumayev. - Tashkent: Yangiyo'l Poligraf Servis, 2018. — 208 b.

ISBN 978-9943-5243-8-5

UOK 51(075.2)

KBK 22.1ya71

Juwaplı redaktor:

Mamanazar Jumayev — Nizomiy atındağı TPU professorı, pedagogika ilimleri kandidati.

Pikir bildiriwshiler:

Shukur Qayumov — Beruniy atındağı TMTU docenti, fizika-matematika ilimleri kandidati;

Nazira Ahmedova — RBO baslanğısh bilimlendiriw bólimi baslığı;

Ziyoda Payziboyeva — Tashkent qalası 41-mekteptiń baslawısh klass muǵallimi.

Shártli belgiler:

— multimediyalı qosımsha

— awızeki orınlaw ushın shınıǵıwlar

1, 2, 3 ...

— Jazba orınlaw ushın shınıǵıwlar

— úlken, kishi, teń belgilerin qoyıw

— bos ketekshelerge kerekli cıfr yamasa belgilerdi qoyıw

— oylap tap!

— úy tapsırması ushın shınıǵıwlar

— sabaqtıń tamamlanıwı

Respublika maqsetli kitap fondı qarjıları esabınan basıp shıǵarıldı.

© N. Abdurahmonova, L. Urinboyeva, 2018

© «Yangiyo'l Poligraf Servis» JSHJ, 2018

Qaraqalpaqshaǵa awdarma

© «Bilim» baspası, 2018

ISBN 978-9943-5243-8-5

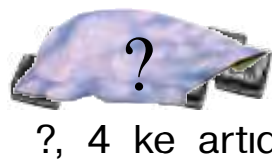

1-KLASTA ÓTILGEN MATERIALLARDÍ TÁKIRARLAW HÁM ULÍWMALASTÍRÍW

QOSÍNDÍ HÁM AYÍRMANÍ TABÍWĞA TIYISLI ÁPIWAYÍ MÍSALLAR

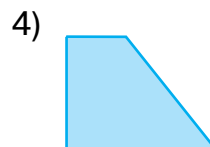
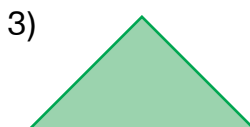
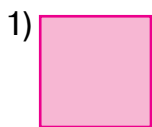
1. 1) 10, 12, 14, 16, 18, 20 sanlarınan aldın keletuğın qońsılas sanlardı aytırıń;
2) 11, 13, 15, 17, 19 sanlarınan keyin keletuğın qońsılas sanlardı aytırıń.
2. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

3. Ekinshi klasta 32 oqıwshı bar. Olardıń 12 si qız bala, qalğanları bolsa ul bala. Klasta neshe ul bala bar?
4. $20 + 20$ | $80 - 40$ | $50 + 10$ | $60 + 40$
 $40 - 10$ | $30 + 20$ | $70 - 20$ | $90 - 50$

5. Barlıq figuralar bir sóz benen qanday ataladı?

6. Dúkánğa azanda 29 litr sút alıp kelindi. Túske shekem 20 litr sút satıldı. Dúkanda neshe litr sút qaldı?

7. $37 - 7$
 $20 + 8$

$40 + 9$
 $16 - 6$

$58 - 50$
 $30 + 10$

$94 - 90$
 $62 - 40$

1.

$67 + 3 = \square \square$
 $60 \quad 7 + 3$
 $60 + (7 + 3) = 60 + 10 = 70$

$38 - 30 = \square$
 $30 \quad 8$
 $(30 - 30) + 8 = 0 + 8 = 8$

2. Haywanat bağına birinshi klastan 27 oqıwshı, ekinshi klastan bolsa onnan 3 ke artıq oqıwshı bardı. Haywanat bağına ekinshi klastan neshe oqıwshı barđan?

3. Úlgi boyınsha orınlań: $65 = 60 + 5$.

$57 = 50 + \square$

$32 = 30 + \square$

$78 = 70 + \square$

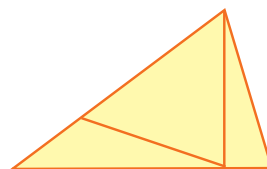
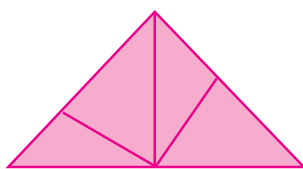
$45 = 40 + \square$

$96 = 90 + \square$

$29 = 20 + \square$

4. Hár bir figurada neshe úshmúyeshlikten bar?

5. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

Bar edi

10

hám

7

Jáne satıp alındı

?

6. Sanlardıń qosındısıń tabıń:

26 hám 4; 38 hám 2; 57 hám 3; 69 hám 1.

7. $47 + 3$

$68 - 60$

$36 + 4$

$87 + 3$

$54 + 4$

$26 - 20$

$77 - 7$

$58 + 2$

SHESHIMI BIRDEY BOLǴAN MÍSALLAR

1. Kesteden juwabı birdey bolǵan mısallardı tabıń:

$60 + 40$	$90 - 50$	$50 + 46$	$57 - 22$
$70 - 30$	$63 + 23$	$90 - 20$	$42 + 28$
$20 + 15$	$30 + 24$	$76 + 24$	$90 - 36$

2. Ağash ustası 38 taxtanı jonıwı kerek edi. Ol bir kúnde 30 taxtanı jonǵanlıǵı anıqlandı. Ağash ustası jáne neshe taxtanı jonıwı kerek?

3. Mısalardı úlgi boyınsha orınlań:

$$\textcircled{40} + \textcircled{6} = \textcircled{46}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{} = \textcircled{50}$$

$$\textcircled{} - \textcircled{7} = \textcircled{20}$$

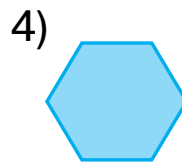
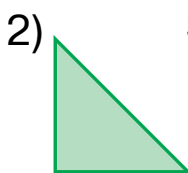
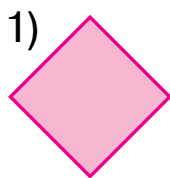
$$\textcircled{60} + \textcircled{} = \textcircled{63}$$

$$\textcircled{48} + \textcircled{2} = \textcircled{}$$

$$\textcircled{} - \textcircled{7} = \textcircled{30}$$

3. Súwrette kórsetilgen hárbir figuranıń atın aytań. Hárbir figuranıń neshe tárepi bar?

5. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Satıldı	Qaldı
 18 kg anjir	10 kg anjir	? kg

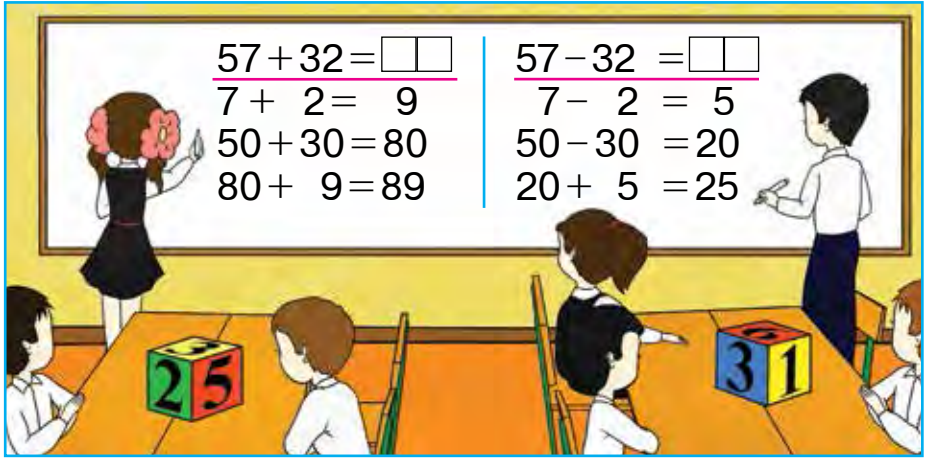
6. Úsh sannıń qosındısı 96. Birinshi san 42, ekinshi san 24. Úshinshi sandı tabıń.

7. $70 - 30$ $19 + 10$ $58 + 2$ $47 + 3$
 $50 + 40$ $29 - 20$ $36 + 4$ $24 + 6$

1.

2. Kesteden sheshimi birdey mısallardı tabıń:

$47 - 22$	$20 + 20$	$44 + 15$	$60 + 40$
$83 + 17$	$38 - 30$	$68 - 43$	$58 - 50$
$90 - 50$	$67 + 3$	$37 + 22$	$38 + 32$

3. Qosıqlar tańlawına 37 qız hám 22 ul bala qatnastı. Hámmesi bolıp neshe bala qatnasqan?

4. Bir oramda 18 m atlas bar edi. Onnan 8 m atlas qırqıp alındı. Oramda neshe metr atlas qaldı?

5. 70 penen 30 dıń, 60 penen 20 nıń qosındısın hám usı sanlardıń ayırmasın tabıń.

6. $37 + 12$ | $67 + 22$ | $57 - 32$ | $25 + 14$
 $37 - 12$ | $67 - 22$ | $57 + 32$ | $25 - 14$
 $28 + 11$ | $46 + 13$ | $76 - 22$ | $36 + 13$

1. Qaysı usil qolaylı?

$$96 - 44 = \square\square$$

$$6 - 4 = 2$$

$$90 - 40 = 50$$

$$50 + 2 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

$$96 - 44 = \square\square$$

$$96 - 40 = 56$$

$$56 - 4 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

2. Anar salınğan yashik 12 kg, júzim salınğan bolsa onnan 2 kg jeńil. Júzim salınğan yashik neşe kilogramm?

12 kg

?, 2 kg jeńil

3. $87 + 12$

$38 - 24$

$26 + 13$

$90 - 50$

$70 + 30$

$50 - 20$

$25 + 12$

$29 - 13$

$40 + 28$

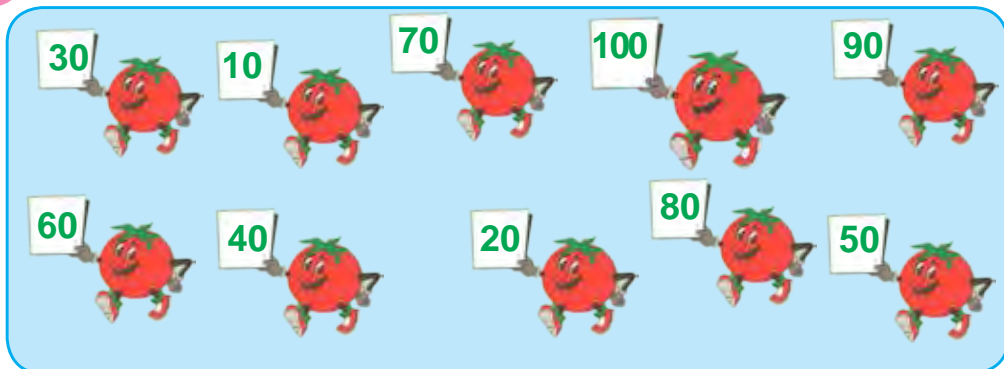
$58 - 32$

$46 + 21$

$46 - 24$

4. Sanlardıń izbe-izligin tuwrı jaylastırın.

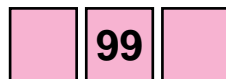
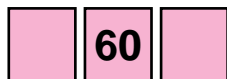
5. Sanlardıń ayırmasın tabırın:

38 hám 30; 80 hám 50; 47 hám 22; 59 hám 36.

6. Hár bir berilgen sanlardan aldın hám keyin kelgen sanlardı jazıń:

7. $78 - 70$
 $39 - 30$

$89 + 1$
 $28 + 2$

$(54 - 34) + 20$
 $(60 + 23) - 80$

QOSIW DÍ TEKSERIW

1.

$6 + 4 = 10$

$10 - 6 = 4$

$10 - 4 = 6$

Qosıwdı tekseriw ushın qosındıdan qosılıwshılardıń birin alıw kerek. Eger ayırmada ekinshi qosılıwshı payda bolsa, sheshim durıs boladı.

$48 + 2 = 50$

Tekseriw: **$50 - 2 = 48$**

2. Mısallardı sheshiń hám nátiyjeni tekseriń.

$34 + 12$	$41 + 27$	$62 + 3$	$56 + 22$
$26 + 13$	$27 + 11$	$57 + 3$	$44 + 32$

3. Mısallardı sheshiń:

1) Íssıxanada 60 aq hám 40 qızıl roza gúl ashılǵan edi. Íssıxanada barlıǵı bolıp neshe roza gúl ashılǵan?

2) Íssıxanada 100 roza gúl ashılǵan edi. Qarıydar 60 roza gúldi alıp ketti. Neshe gúl qaldı?

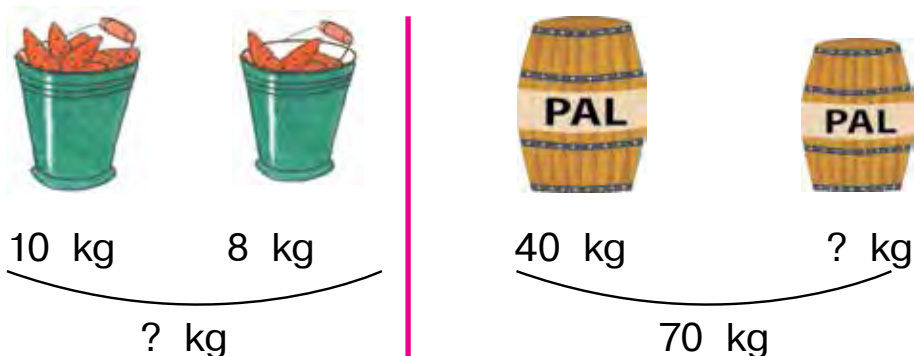

4.

Qosılıwshı	60	32	24	50	26	14	57
Qosılıwshı	40	8	13	5	32	6	32
Qosındı							

5. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

6. 60 penen 40, 50 menen 30, 40 penen 20 niń qosındısın hám usı sanlardıń ayırmasın tabıń.

7. $47 + 3$ $60 + 30$ $36 + 4$ $54 + 6$
 $58 - 8$ $39 - 30$ $27 - 7$ $63 - 3$

ALÍWDÍ TEKSERIW

1.

$$16 - 4 = 12$$

$$12 + 4 = 16$$

Alıwdı tekseriw ushın ayırmaǵa alınıwshını qosıw kerek. Eger qosındıda azayıwshı payda bolsa, sheshim durıs boladı.

$$67 - 6 = 61$$

$$\text{Tekseriw: } 61 + 6 = 67$$

2. Misallardı sheshiń hám nátiyeniń durıslıǵın tekseriń:

$$58 - 25 \quad | \quad 35 - 4 \quad | \quad 88 - 7 \quad | \quad 75 - 3$$

3. Máselelerdi sheshiń:

1) Bir oramda 90 m gezeleme bar edi. Kóylek tigiw ushın 50 m gezeleme qırqıp alındı. Oramda neshe metr gezeleme qaldı?

2) Bir oram gezlemeden 50 m qırqıp alıńan-
nan soń 40 m gezleme qaldı. Dáslep oramda
neshe metr gezleme bolǵan?

4.

Azayıwshı	90	80	38	57	96	70	49
Alınıwshı	50	30	30	32	44	10	24
Ayırma							

5. Bir baǵanaǵa qosıw ámeli menen, ekinshi baǵa-
naǵa alıw ámeli menen berilgen ańlatpalardı ja-
zıń hám mánislerin tabıń:

$50 + 30$, $90 - 40$, $57 + 3$, $28 - 20$, $57 + 12$, $76 - 34$.

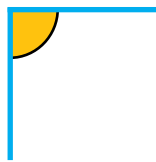
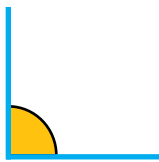
6. $66 - 44$ | $96 - 36$ | $58 + 22$ | $74 + 23$
 $55 + 20$ | $87 - 47$ | $57 - 32$ | $74 - 23$

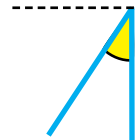
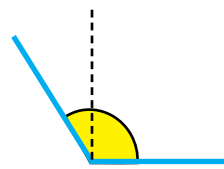
TUWRÍ MÚYESH. TUWRÍ EMES MÚYESH

1. Tuwrı múyeshler.

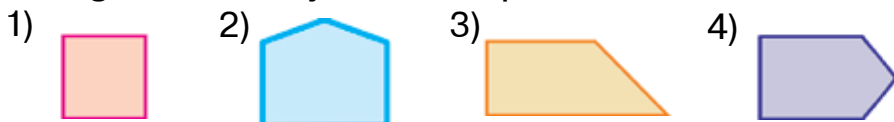

Tuwrı múyeshden úlken
hám kishi múyeshler.

Bir múyeshi tuwrı múyesh, qalǵan
eki múyeshi tuwrı múyesh bolmaǵan
úshmúyeshlik formasındaǵı sızǵısh
úshmúyeshli sızǵısh dep ataladı.

Úshmúyeshlik sızgısh járdeminde kópmúyeshliklerdegi tuwrı múyeshti anıqlań:

2. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

16 kg

Duzlandı — 20 kg

hám

14 kg

Qaldı — ? kg

3. Misallardı túsindirip sheshiń.

$$\textcircled{70} + \textcircled{\quad} = \textcircled{76}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{\quad} = \textcircled{59}$$

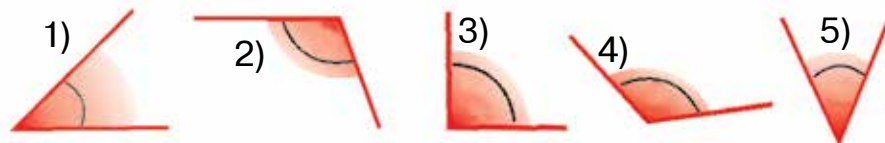
$$\textcircled{\quad} - \textcircled{5} = \textcircled{40}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{4} = \textcircled{24}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{8} = \textcircled{38}$$

$$\textcircled{62} - \textcircled{\quad} = \textcircled{60}$$

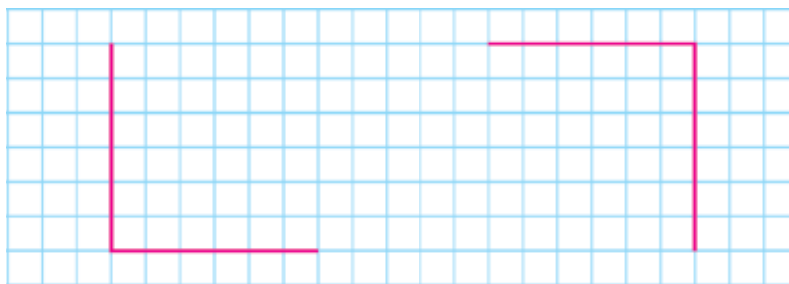
4. Úshmúyeshlik sızgısh járdeminde múyeshlerdiń túrlerin anıqlań:

1) tuwrı múyeshten kishi múyeshlerdiń tártip nomerin jazıń;

2) tuwrı múyeshten úlken múyeshlerdiń tártip nomerin jazıń.

Dápterge tómen degidey tuwrı múyeshler sızn:

6. Asxanağa 18 shaynek, 20 kese alıp kelindi. Asxanağa barlıǵı bolıp neshe ıdis alıp kelingen?

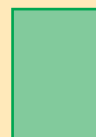
7. $40 + 25$ $52 - 30$ $57 + 32$ $80 - 50$
 $68 - 60$ $30 + 12$ $96 - 44$ $50 + 30$

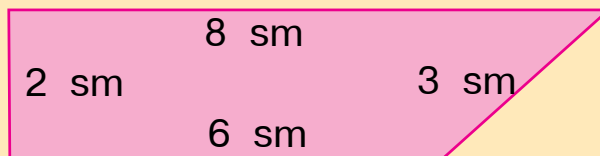
KÓPMÚYESHLIKTİŇ PERIMETRI

1. Bul tórtmúyeshliklerdiń barlıq múyeshleri tuwrı múyesh:

Kópmúyeshliktiń barlıq tárepleriniń uzunlıqlarınıń qosındısı onıń perimetri boladı.
 Tórtmúyeshliktiń perimetrin tabıń.

$$8 + 3 + 6 + 2 = 19 \text{ (sm)}$$

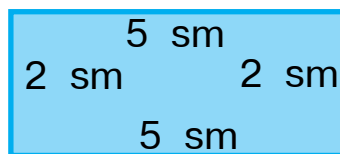
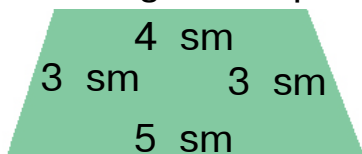
2. $46 + 20$ $74 - 30$ $67 + 10$ $59 - 50$
 $50 + 35$ $60 + 20$ $57 - 32$ $36 - 24$

3. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1-sebette — 8 kg
 2-sebette — 10 kg) ? kg

4. Hár bir figuranıń perimetrin tabıń:

5. $90 - 50 \square 40$ $60 + 40 \square 50$ $57 + 3 \square 70$
 $38 + 20 \square 70$ $48 + 20 \square 30$ $53 + 7 \square 60$

6. Bir oramda 48 m, ekinshi oramda onnan 8 m kem. Eki oramda neshe metr shayı bar?

7. $43 + 30$ $64 - 20$ $57 + 3$ $28 - 8$
 $43 - 30$ $64 + 20$ $57 - 7$ $20 + 8$

1.

+ = 100									
	60		57		50		75		83
		30		26		48		68	

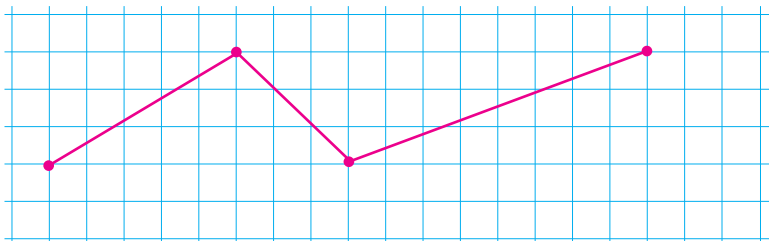
2. Teńlik durıs bolatuǵıń san qoyıń:

$70 + \square = 76$ $44 - \square = 40$ $30 + \square = 39$
 $28 - \square = 20$ $90 + \square = 90$ $67 - \square = 60$

3. 4, 5, 9 cifrları járdeminde 9 eki tańbalı sandı jazıw múmkin: 44, 45, 49, 54, 55, 59, 94, 95, 99.

3, 7, 8 cifrları járdeminde payda etiw múmkin bolǵan barlıq eki tańbalı sanlardı jazıń.

4. 1) Dápterge tómendegi sınıq sızıqtı sızıń:

2) sınıq sızıqta neshe buwın bar ekenligin anıqlań;

3) barlıq buwın uzunlıqlarınıń qosındısın tabıń.

5. Súwret tiykarında másele dúziń hám sheshiń:

42 m

34 m

?

100 m

6. Traktordıń baginde jumıs baslanǵanda 48 litr janılıǵı bar edi, jumıs aqırına kelip 8 litr janılıǵı qaldı. Neshe litr janılıǵı sarplanǵan?

7. $(40 + 10) + 6$ | $(16 + 14) + 7$ | $83 + 10$
 $(30 - 20) + 9$ | $(70 - 30) + 5$ | $25 + 25$
 $(20 + 20) + 5$ | $(50 - 30) + 4$ | $67 + 20$

$$45 + 23 = 68$$

$$64 + 26 = 90$$

$$57 - 26 = 31$$

$$52 - 24 = 28$$

SANLAR HÁM ESAPLAWLAR. 100 ISHIN- DE ONLÍQTAN ÓTIP QOSÍP HÁM AYÍRÍW

SANLAR KÓSHERI HÁM ONÍN MODELLERI

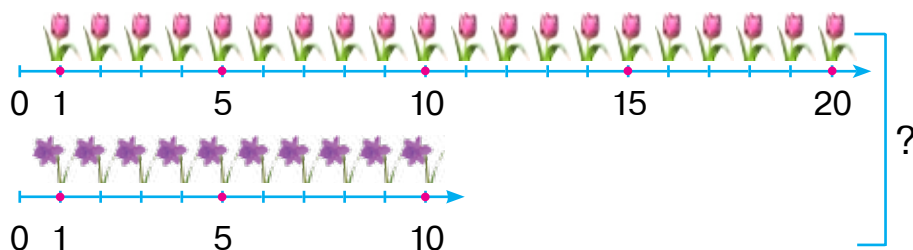
- 1. Hárbir sanníń atın hám óz ornın aytırń. Hárbir bólek aralıǵı neshege teń?

2. Bir baǵanaǵa qosıw ámeli menen, ekinshi baǵanaǵa alıw ámeli menen berilgen ańlatpalardı jazırń hám mánislerin túsindirirń:

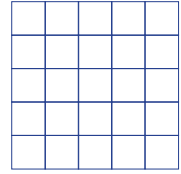
$$58 - 40 \quad | \quad 57 + 3 \quad | \quad 78 - 6 \quad | \quad 40 + 14 \quad | \quad 70 + 23 \quad | \quad 20 - 3$$

3. Sxema boyınsha másele dúzirń. Máseleni ámeliy jaqtan orınlań.

4. Bos ketekler ishine 1 den 5 ke shekem bolǵan sanlardı sonday jaylastırıń, hár bir qatar hám baǵana boyınsha bul sanlar bir márteden qollanılsın.

5. $75 \text{ dm} - 25 \text{ dm}$ $55 \text{ sm} + 35 \text{ sm}$
 $45 \text{ sm} + 35 \text{ sm}$ $52 \text{ dm} - 24 \text{ dm}$

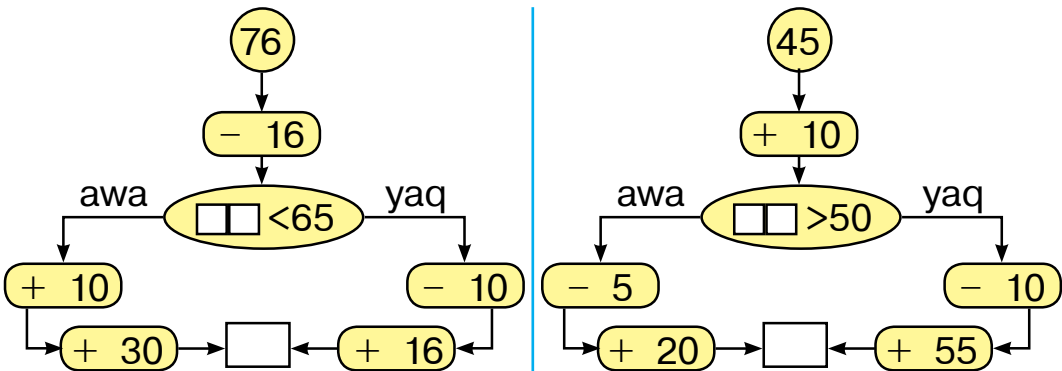
6. Mektep sport jarısı ushın 49 sport kiyimi satıp alındı. Solardan 20 sı baslanǵısh klass oqıwshıları ushın ajratıldı. Joqarı klass oqıwshıları ushın neshe sport kiyimi qaldı?

7. $37 + 2$ $78 - 4$ $26 + 4$ $60 - 3$
 $37 + 20$ $78 - 40$ $26 + 40$ $60 - 30$

1. Juwabı 100 shıǵıwı ushın qaysı tárepten júriw kerek?

Esaplawdı durıs orınlań.

2. Dúkánda kún dawamında 24 balalar velosipedi hám onnan 10 danası kem úlkenler velosipedi

satıldı. Úlkenler velosipedi balalar velosipedine qaraǵanda neshe dana kem satıldı? Balalar velosipedi úlkenler velosipedine qaraǵanda neshe dana kóp satılǵan?

3. $16 + 4$ | $17 + 12$ | $48 - 15$ | $47 + 3$
 $28 + 2$ | $29 - 13$ | $25 + 14$ | $26 - 6$

4. Soraw belgisi qoyılǵan noqatlarǵa sáykes keletuǵın sanlardı qoyıń:

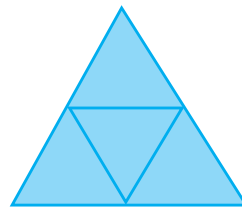
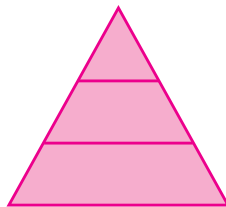
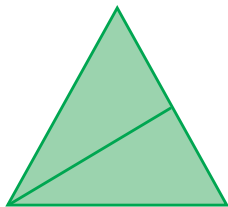

5. Reńlerge qarap, misallardıń juwabın tabıń:

$25 + 6$	$96 - 6$	$42 + 9$	$18 - 9$
$67 + 8$	$84 + 7$	$68 - 8$	$59 + 6$
$59 - 9$	$38 + 5$	$39 + 4$	$16 - 8$

6. Hárbir figurada neshe úshmúyeshlik bar?

7. Úy qurılısında 37 gerbish teriwshi, olardan 7 ge kem boyawshı isleydi. Úy qurılısında barlıǵı bolıp qansha jumısshı islegen?

8. $47 + 23$ $80 - 30$ | $57 - 26$ $42 - 15$
 $32 - 12$ $50 + 20$ | $64 + 25$ $75 + 24$
 $45 + 14$ $50 - 20$ | $34 + 25$ $57 + 13$

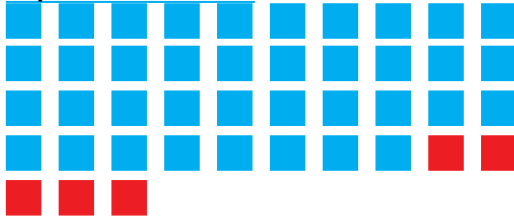
100 ISHINDE TAÑBALI SANLARDI QOSIW USILLARI

1.

$$38 + 5 = \square\square$$

5 sanın qáytıp qosqanıızdı súwretten paydalanıp túsindirín:

$$38 + 5 = \square\square$$

2   3

$$38 + 5 = \underline{38 + 2} + 3 = (38 + 2) + 3 = 40 + 3 = 43$$

2. Mısalardı túsindirip sheshiń:

$$57 + 8 = \underline{57 + 3} + 5 = (57 + 3) + 5 = 60 + 5 = 65$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 3 \quad 5 \end{array}$$

$$29 + 4$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 1 \quad 3 \end{array}$$

$$64 + 7$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 6 \quad 1 \end{array}$$

$$48 + 9$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 2 \quad 7 \end{array}$$

$$35 + 6$$

$$\begin{array}{c} \diagdown \quad \diagup \\ 5 \quad 1 \end{array}$$

3. Mektep dógeresinde 38 tıp alma náli bar edi. Jáne 4 tıp anar hám 5 tıp shiye náli egildi. Jámi neshe tıp nál egilgen?

4. Úlgige qarap orınlań: $26 = 20 + 6$.

$$54 = 50 + \square$$

$$65 = \square\square + \square$$

$$89 = \square\square + \square$$

$$78 = 70 + \square$$

$$29 = \square\square + \square$$

$$37 = \square\square + \square$$

5. Qısqa jazıw boyınsha másele dúzin hám sheshiń:

Bar edi — 39 stol

Alıp kelindi — 4 stol

) ? neshe stol

6. $45 + 7$

$34 + 7$

$57 + 5$

$16 + 7$

$29 + 9$

$59 + 6$

$86 + 5$

$65 + 8$

1. Misallardı túsindirip sheshiń:

$$29+6=29+1+5=(29+1)+5=30+5=35$$

$$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 1 \quad 5 \\ 46+4=\square\square \\ 46+7=\square\square \\ \diagup \quad \diagdown \\ 4 \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 58+2=\square\square \\ 58+7=\square\square \\ \diagup \quad \diagdown \\ 2 \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 67+3=\square\square \\ 67+5=\square\square \\ \diagup \quad \diagdown \\ 3 \quad 2 \end{array}$$

2. Dúkánğa 59 dana eki hám úsh dóńgelekli velosiped alıp kelindi. Úsh dóńgelekli velosiped 29 dana bolsa, neshe eki dóńgelekli velosiped alıp kelingen?
3. Teńlikler durıs sheshiletuǵın etip ámel belgilerin qoyıń:

$30 \square 7 = 37$

$53 \square 3 = 50$

$70 \square 9 = 79$

$20 \square 6 = 26$

$47 \square 7 = 40$

$96 \square 6 = 90$

$80 \square 8 = 88$

$60 \square 1 = 61$

$85 \square 5 = 80$

4. Eki sızıq sızıń: biriniń uzınlıǵı 8 sm, ekinshisi onnan 3 sm ge uzın bolsın. Ekinshi sızıqtıń uzınlıǵı qansha?
5. $40 \text{ sm} + 20 \text{ sm}$ $50 \text{ dm} - 10 \text{ dm}$
 $20 \text{ dm} + 20 \text{ dm}$ $70 \text{ sm} - 30 \text{ sm}$
6. Íssıxanada 39 roza gúl ashılǵan edi. Keshke shekem jáne 6 roza gúl ashıldı. Íssıxanada barlıǵı bolıp neshe roza gúl ashılǵan?

7. $35+7$ | $28+7$ | $45+0$ | $75-5$
 $38+5$ | $69+3$ | $54-0$ | $29+6$

1. Mısalardıń sheshiliwin túsindiriń:

$$37 + 48 = \square\square$$

$$37 + 53 = \square\square$$

$$37 + 48 = \square\square$$

$$\begin{array}{cc} \diagdown & \diagup \\ 30 & 7 & 40 & 8 \end{array}$$

$$30 + 40 = 70$$

$$7 + 8 = 15$$

$$70 + 15 = 85$$

$$37 + 53 = \square\square$$

$$\begin{array}{cc} \diagdown & \diagup \\ 30 & 7 & 50 & 3 \end{array}$$

$$30 + 50 = 80$$

$$7 + 3 = 10$$

$$80 + 10 = 90$$

yamasa

$$37 + 48 = (30 + 7) + (40 + 8) = (30 + 40) + (7 + 8) = 70 + 15 = 85$$

Eki tańbalı sandı eki tańbalı sanǵa qosıwda onlıqlar onlıqlarǵa, birlikler birliklerge qosıladı.

2. Joqarı klass oqıwshıları 27 gúrriń hám 38 qosıq kitapların qayta ońladı. Oqıwshılar barlıǵı bolıp neshe kitap qayta ońladı?

3. Sanlardı tańba birlikleriniń qosındısı kórinisinde ańlatıń.

$$37 = 30 + 7$$

$$87 = 80 + \square$$

$$15 = 10 + \square$$

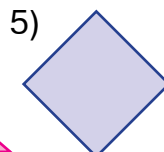
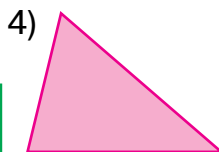
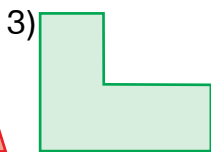
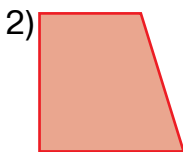
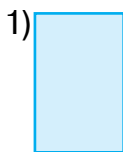
$$48 = 40 + \square$$

$$13 = 10 + \square$$

$$38 = 30 + \square$$

4. Berilgen figuralar arasınan tuwrımúyeshliklerdi tabıń hám olardıń nomerlerin aytıń.

5. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1-ıdista — 17 litr may
2-ıdista — 28 litr may) ? litr may

6. Oyınshıq jasaw ustaxanasında jumısshılar bir háptede 37 quwırshaq, 53 ayıw jasadı. Ustaxana jumısshıları bir háptede barlıǵı bolıp neshe oyınshıq jasaǵan?

7. $27+18$ | $42-5$ | $32+16$ | $27+33$
 $45-23$ | $38+5$ | $43+20$ | $47+28$

ÁPIWAYÍ HÁM QURAMALÍ MÁSELELERDI SHESHIW

1. Asxanaǵa 57 úlken, 43 kishi shaynek alıp kelin-di. Asxanaǵa qansha shaynek alıp kelingen?

2. Mısaldıń sheshiliwin túsindirıń:

$$87+13=\square\square\square$$

$$80+10=90$$

$$7+3=10$$

$$90+10=100 \quad \text{yamasa}$$

$$87+13=(80+10)+(7+3)=90+10=100$$

$$\begin{array}{cc} \diagup \quad \diagdown & \diagup \quad \diagdown \\ 80 & 7 & 10 & 3 \end{array}$$

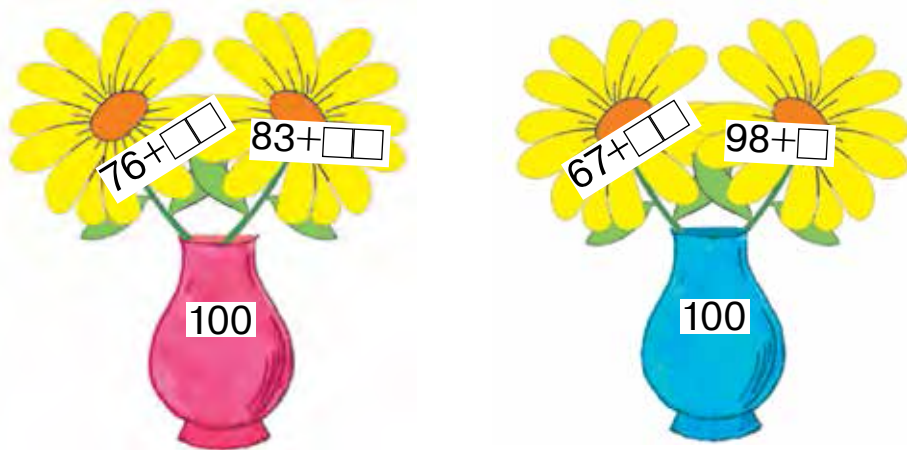
3. $76+24$ | $57-26$ | $67+33$ | $63-24$
 $52+48$ | $45+23$ | $78+22$ | $53+37$

4. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

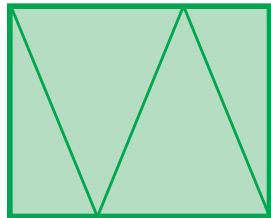
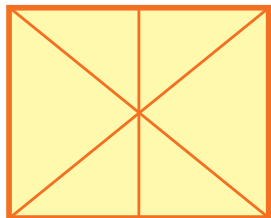
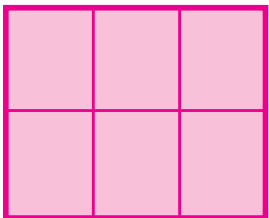
Biyday — 47 qapshıq
Arpa — 43 qapshıq) ? qapshıq dán

5. Mısallardı úlgi boyınsha sheshiń:

Úlgi: $76 + 24 = 100$.

6. Qanday figuralardı kórip tursız? Dápterinińizge sızıń hám olardı boyañ.

7. Salıstırıń:

$37 + 63 \square 99$

$17 + 43 \square 60$

$67 + 13 \square 87$

$47 + 28 \square 90$

$83 + 17 \square 100$

$26 + 14 \square 37$

8. Ustaxana ushın 24 shókkish, 26 qol pıshqı satıp alındı. Ustaxana ushın barlıǵı bolıp neshe jumıs ásbapları satıp alınǵan?

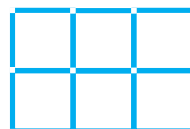

1. Kitapxanada 18 «Bilimdan» jurnalı bar edi. Kitapxanashı birneshe jurnallardı oqıwshılarǵa oqıw ushin tarqatqannan keyin 8 jurnal qaldı. Kitapxanashı neshe jurnal tarqatqan?
2. Keste boyınsha berilgen mısallardı sheshiń.

$38 + 5$	$87 + 13$	$57 + 8$	$17 + 6$
$37 + 48$	$67 + 33$	$48 + 9$	$28 + 5$
$76 + 24$	$53 + 22$	$29 + 4$	$37 + 8$

3. Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın:
 $57 + \square = 65$ $64 + \square = 71$ $46 + \square = 53$
 $35 + \square = 41$ $29 + \square = 33$ $28 + \square = 35$
4. Birinshi figurada 3 shóptiń ornın sonday etip ózgertiń, nátiyjede 4 kvadrat payda bolsın. Ekinshi figuradan 3 shópti alıń, nátiyjede 4 kvadrat qalsın.

5. Nasiba 28 jasta, al ájaǵası onnan 5 jas úlken. Ájaǵası neshe jasta?

6. 64, 27, 68, 74 sanların úlgide kórsetilgendey etip qosındı menen salıstırıń: $57 = 50 + 7$.
7. $67 + 3$ $47 + 5$ $45 - 5$ $17 + 6$
 $46 + 7$ $35 + 8$ $54 - 4$ $24 + 7$

1. Keste boyınsha mısallar dúziń hám olardı sheshiń:

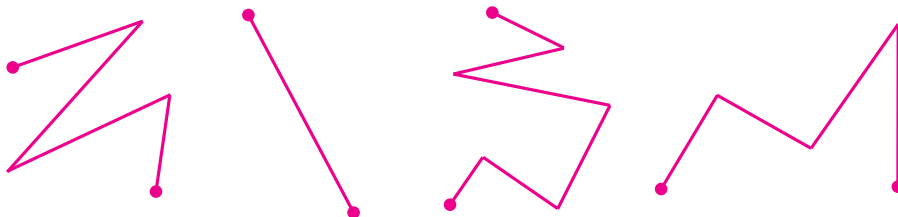
Qosılıwshı	67	57	38	37	87	37	43
Qosılıwshı	3	32	5	48	13	53	27
Qosındı							

2. «Neksiya» avtomobiliniń bágine 42 litr, «Spark» avtomobiliniń bágine bolsa onnan 5 litr kem benzin quyıldı. «Spark» avtomobiliniń bágine ne she litr benzin quyılǵan?

$$\begin{array}{l|l} 75 \text{ sm} + 25 \text{ sm} & 64 \text{ dm} + 26 \text{ dm} \\ 90 \text{ dm} - 53 \text{ dm} & 90 \text{ sm} - 37 \text{ sm} \end{array}$$

4. Bul sızıqlardıń qaysı birin sınıq sızıq dep aytıw múmkin?

$$\begin{array}{l|l|l|l} 29 + 6 & 74 - 9 & 28 + 7 & 63 - 7 \\ 42 - 6 & 54 + 7 & 67 - 8 & 14 + 8 \end{array}$$

6. Bir bólek halwa 17 kg, ekinshi bólek halwa onnan 8 kg kem. Ekinshi bólek halwa neshe kilogramm?

$$\begin{array}{l|l|l|l} 58 - 4 & 47 + 2 & 60 - 3 & 36 + 4 \\ 58 - 40 & 47 + 20 & 60 - 30 & 36 + 40 \end{array}$$

EKI TAÑBALÍ SANLARDIŇ ONLIQ QURAMI. SANLARDÍ QOSÍWDIŇ BAĞANA USÍLÍ

1. Misallardiñ sheshiliwin túsindiriniñ: $45 + 23 = \square\square$

Onl.	Birl.
4	5
+	2
2	3
6	8

$$45 + 23 = (40 + 20) + (5 + 3) = 60 + 8 = 68$$

Mısal bağana túrinde jazıp sheshiledi.

1. Onlıqlar onlıqlardıñ astına, birlikler birliklerdiñ astına jazıladı.
2. Dáslep birlikler birliklerge qosıladı.
5 birl. + 3 birl. = 8 birl.
8 birliklerdiñ astına jazıladı.
3. Soñ onlıqlar onlıqlarğa qosıladı.
4 onl. + 2 onl. = 6 onl.
6 onlıqlardıñ astına jazıladı.
4. Juwabi: 45 penen 23 tiñ qosındısı 68 ge teñ.

			4	5	
		+	2	3	
			6	8	

2. Misallardi túsindirip sheshiniñ:

$$\begin{array}{r} 55 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

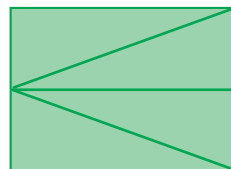
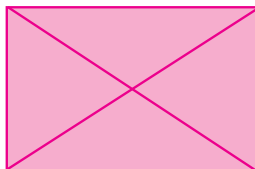
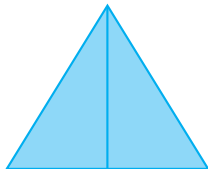
$$\begin{array}{r} 73 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$$

3. Jas naturalistler issixanada bir túpten 35 dana, ekinshi túpten 13 dana limon úzdi. Jas naturalistler eki túpten neshe dana limon úzgen?

4. Hár bir figurada neshe úshmúyeshlikten bar?

5. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1-oramda — 25 m
 2-oramda — 15 m
 3-oramda — ? m

) 48 metr arqan

6. Túsirilip qaldırılğan taq sanlardı jazıń:

19, 21, ..., ..., 27, ..., 31.

7. $\begin{array}{r} +43 \\ +16 \end{array}$ $\begin{array}{r} +32 \\ +27 \end{array}$ $\begin{array}{r} +54 \\ +33 \end{array}$ $\begin{array}{r} +67 \\ +12 \end{array}$ $\begin{array}{r} +82 \\ +13 \end{array}$

1. Mısaldıń sheshiliwin túsindirıń: $29 + 32 = \square\square$

Onl.	Birl.
2	9
+	3
3	2
6	1

$$29 + 32 = (20 + 30) + (9 + 2) = 50 + 11 = 61$$

Mısal baǵana túrinde jazıp sheshiledi.

- Onlıqlar onlıqlardıń astına, birlikler birliklerdiń astına jazıladı.
- Birlikler birliklerge qosıladı.
 $9 \text{ birl.} + 2 \text{ birl.} = 11 \text{ birl.}$
 $11 \text{ birl.} - \text{bul } 1 \text{ onl. hám } 1 \text{ birl.}$
 Birlikler astına 1 di jazıp, 1 onlıqtı onlıqlarǵa qosıp jazıw ushın yadta saqlanadı.
- Onlıq onlıqqa qosıladı.
 $2 \text{ onl.} + 3 \text{ onl.} = 5 \text{ onl.}$
 $5 \text{ onl.} + 1 \text{ onl.} = 6 \text{ onl.}$
 Onlıqlardıń astına 6 jazıladı.
- Juwabı: 29 benen 32 niń qosındısı 61 ge teń.

			2	9
			+	3
				2
				6
				1

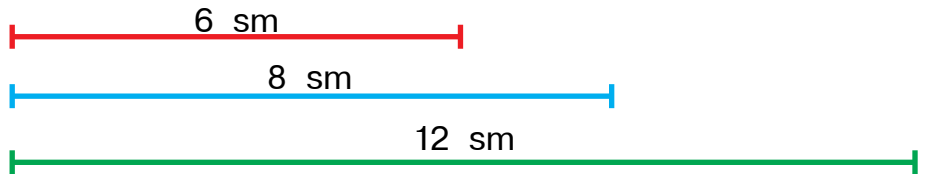
2. Mısaltardı túsindirip sheshiń:

$\begin{array}{r} +74 \\ +19 \end{array}$ $\begin{array}{r} +69 \\ +23 \end{array}$ $\begin{array}{r} +87 \\ +13 \end{array}$ $\begin{array}{r} +59 \\ +17 \end{array}$ $\begin{array}{r} +42 \\ +23 \end{array}$

3. Mekteptegi muzıka dógeresine 53 oqıwshı, súwretlew óneri dógeresine 37 oqıwshı qatnasadı. Eki dógereske hámmesi bolıp neshe oqıwshı qatnaspaqta?

4. Birinshi kesindi ekinshi kesindiden neshe santimetr qısqa? Úshinshi kesindi ekinshi kesindiden neshe santimetr uzın?

5. Keste boyınsha máslele dúzin hám onı sheshiń:

Satıp alındı	Paydalanıldı	Qaldı
 ? kg pıyaz	azanda — 26 kg keshte — 22 kg	20 kg

Sheshiliwi: 1) $26 + 22 = 48$ 2) $48 + 20 = 68$

6. Bir xojalıqta 29 kg kapusta, onnan 9 kg kem qıyar, qıyardan 12 kg artıq pomidor duzlandı. Neshe kilogramm pomidor duzlanǵan?

7. Mısallardı sheshiń.

$$\begin{array}{r} +59 \\ +12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +28 \\ +23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +55 \\ +38 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +47 \\ +34 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +49 \\ +32 \\ \hline \end{array}$$

1. Mısaldıń sheshiliwin túsindirín: $64 + 26 = \square\square$

Onl.	Birl.
6	4
+ 2	6
9	0

$$64 + 26 = (60 + 20) + (4 + 6) = 80 + 10 = 90$$

Mısal baǵana túrinde jazıp sheshiledi.

- Onlıqlar onlıqlardıń astına, birlikler birliklerdiń astına jazıladı.
- Birlikler birliklerge qosıladı.
4 birl. + 6 birl. = 10 birl.
Birlikler astına 0 di jazıp, 1 onlıqtı onlıqlarǵa qosıp jazıw ushın yadta saqlap qalınadı.
- Onlıq onlıqqa qosıladı.
6 onl. + 2 onl. = 8 onl.
8 onl. + 1 onl. = 9 onl.
Onlıqlardıń astına 9 jazıladı.
- Juwabı: 64 penen 26 nıń qosındısı 90 ǵa teń.

		6	4
		+ 2	6
		90	

2. Mısalardı túsindirip sheshiń:

$$\begin{array}{r} 77 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ + 36 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 47 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 68 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

3. Bir ayda tawıqlar ushın 34 kg, ǵazlar ushın 26 kg dán sarplandı. Bir ayda barlıǵı bolıp qansha dán sarplanǵan?

4. Mısalardı sheshiń:

$64 + \square\square$

$26 + \square\square$

$87 + \square\square$

$46 + \square\square$

90

100

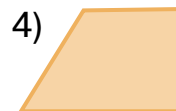
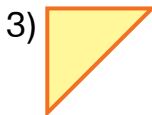
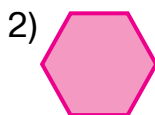
$58 + \square\square$

$77 + \square\square$

$59 + \square\square$

$75 + \square\square$

5. Figuralardıń atların jazıń:

6. Jil dawamında bir awılda 29, ekinshi awılda 22 tazadan jaylar salındı. Eki awılda bir jılda barlıǵı bolıp neshe jay tazadan salınǵan?

7. Misallardı baǵana túrinde jazıń hám ámellerdi orınlań.

$72 + 21$	$90 - 58$	$53 + 37$	$46 + 24$
$69 - 27$	$56 + 34$	$48 - 16$	$87 - 66$

1. Misaldıń sheshiliwin túsindir: $75 + 15 = \square\square$

Onl.	Birl.
7	5
+	5
1	5
9	0

$$75 + 15 = (70 + 10) + (5 + 5) = 80 + 10 = 90$$

Mısal baǵana túrinde jazıp sheshiledi.

1. Onlıqlar onlıqlardıń astına, birlikler birliklerdiń astına jazıladı.
2. Birlikler birliklerge qosıladı.
 $5 \text{ birl.} + 5 \text{ birl.} = 10 \text{ birl.}$
 $10 \text{ birl.} - \text{bu } 1 \text{ onl. hám } 0 \text{ birl.}$
 Birliklerdiń astına 0 di jazıp, 1 onlıqtı onlıqlarǵa qosıp jazıw ushın yadta saqlap qalınadı.
3. Onlıq onlıqqa qosıladı.
 $7 \text{ onl.} + 1 \text{ onl.} = 8 \text{ onl.}$
 $8 \text{ onl.} + 1 \text{ onl.} = 9 \text{ onl.}$
 Onlıqlardıń astına 9 jazıladı.
4. Juwabı: 75 penen 15 tiń qosındısı 90 ǵa teń.

75
+ 15
— 90

$$\begin{array}{r} 2. \quad +65 \\ \quad \quad +25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +50 \\ \quad \quad +40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +45 \\ \quad \quad +45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +84 \\ \quad \quad +12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +55 \\ \quad \quad +35 \\ \hline \end{array}$$

3. Úsh buwinnan ibarat sınıq sızıq sızıń: Birinshi buwinniń uzınlıǵı 3 sm, ekinshisi 2 sm, úshinshisi bolsa 4 sm bolsın. Birinshi buwın ekinshi buwınnan neshe santimetrge uzın, ekinshi buwın bolsa úshinshi buwınnan neshe santimetrge qısqa?

4. Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵınday etip qoyıń:

$$\begin{array}{l} 32 \square 29 = 61 \quad | \quad 45 \square 23 = 68 \quad | \quad 87 \square 13 = 100 \\ 57 \square 26 = 31 \quad | \quad 42 \square 15 = 27 \quad | \quad 37 \square 53 = 90 \end{array}$$

5. Keste boyınsha mısál dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Alıp kelindi	Barlıǵı
 20 litr benzin	 Jáne 20 litr benzin	? litr

6. Mısallardı úlgi boyınsha orınlań: $35=30+5$

$$\begin{array}{l} 42 = \square\square + \square \quad | \quad 68 = \square\square + \square \quad | \quad 47 = \square\square + \square \\ 56 = \square\square + \square \quad | \quad 24 = \square\square + \square \quad | \quad 59 = \square\square + \square \end{array}$$

7. Mebel dúkánına 25 stol, 15 shkaf alıp kelindi. Dúkánǵa barlıǵı bolıp neshe mebel alıp kelinggen?

$$\begin{array}{r} 8. \quad +58 \\ \quad \quad +32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +69 \\ \quad \quad +29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +67 \\ \quad \quad +23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +60 \\ \quad \quad +40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +47 \\ \quad \quad +43 \\ \hline \end{array}$$

ÚLGI BOYÍNSHA

IZBE-IZLIKTI DAWAM ETTIRIW

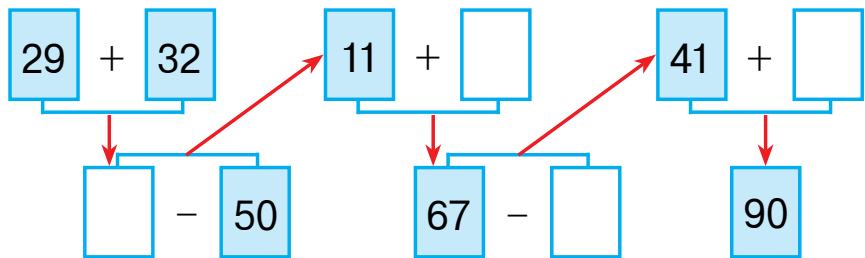
1. Misallardı úlgige qarap sheshiń:

$$100 - 37 = (100 - 30) - 7 = 70 - 7 = 63$$

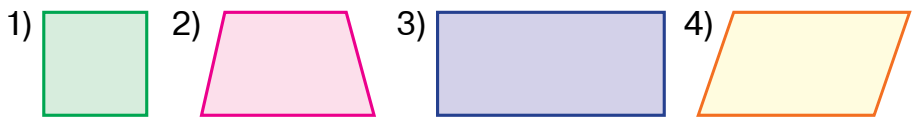
$$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 30 \quad 7 \end{array}$$

$100 - 57$		$100 - 62$		$100 - 46$		$100 - 87$
$100 - 28$		$100 - 26$		$100 - 64$		$100 - 78$

2. Nanbayxanada 100 dana shórek hám pátir nan jabıldı. Olardıń 78 i shórek nan. Nanbayxanada neshe pátir nan jabılǵan?
3. Misallardı túsindirip sheshiń:

4. Hár bir figuranıń neshe tárepi hám múyeshi bar?

5. Dúkánǵa 37 jup ayaq kiyim satıw ushın alıp kelindi. Bir kúnde 15 jup ayaq kiyim satıldı. Dúkanda jáne neshe jup ayaq kiyim qaldı?

6. $42 + 8 + 9$ | $90 - 50$ | $100 - 27$ | $100 - 24$
 $76 + 4 + 3$ | $57 + 32$ | $100 - 39$ | $100 - 56$

1. Misallardı úlgi boyınsha sheshiń: 22=11+11

44 = 22 +   64 = 32 +   88 = 44 +

48 = 24 +   66 = 33 +   90 = 45 +

2. Qarazǵa bir kúnde 23 qap biyday hám tap sonday qap mákke keltirildi. Qarazǵa barlıǵı bolıp neshe qap dán keltirilgen?

3. Basqatırmanı sheshseńiz, súyikli elimizdiń atın bilip alasız.

48-32 **Ó**   90-40 **Z**   54+33 **S**   87+13 **N**

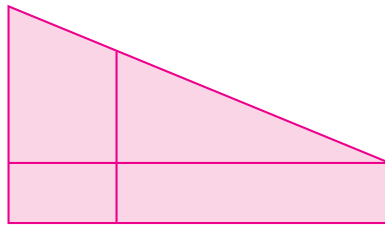
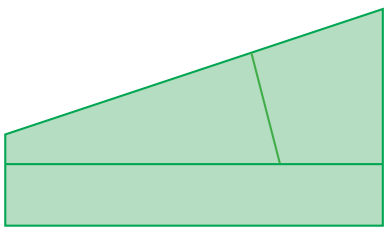
75-23 **B**   28+31 **E**   53+42 **T**   88-27 **K**   56+42 **A**

16	50	52	59	61	87	95	98	100

4. Eki qońsılas qosılıwshını olardıń qosındısı menen almasrıp, qolaylı usıl menen esaplań:

5 + 14 + 6 | 8 + 9 + 1 | 10 + 80 + 9
 3 + 12 + 8 | 7 + 8 + 2 | 50 + 30 + 5

5. Figuralardı salıstırıń:

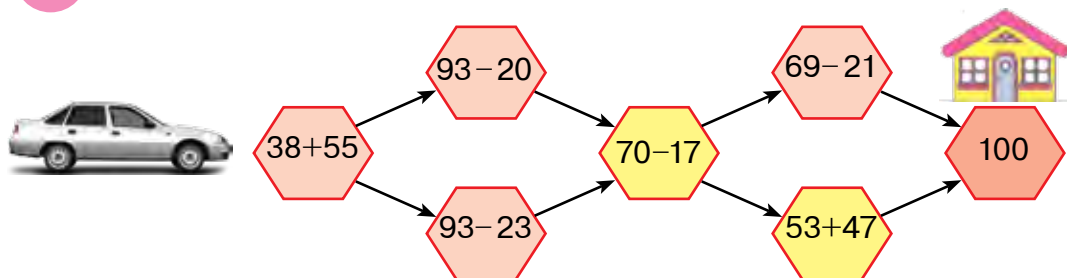
6. Mektep asxanasına 50 kg un keltirildi. 4 kg unnan somsa, 6 kg unnan gúlshe nan pisirildi. Asxanada neshe kilogramm un qaldı?

7. $50 \text{ sm} + 20 \text{ sm}$ | $70 \text{ dm} - 30 \text{ dm}$
 $40 \text{ dm} - 10 \text{ dm}$ | $60 \text{ sm} + 40 \text{ sm}$

KÜNDELIKLI TURMÍSTA USHÍRAYTUĞÍN KOORDINATALAR SISTEMASÍNÍŇ MODELLERI

? 1. Mánzilge jetip barıw usnın qaysı jol durıs?

2. Dúkánğa satıw ushın 42 lija hám shana alıp kelindi. Olardıń 24 i lija edi. Dúkánğa neshe shana alıp kelingeni?

3. Oyla, izle, tap!

Jas tamashagóyler teatrında

4-qatar	31	32	33	34		36	37	38	39	40
3-qatar	21		23	24	25	26	27	28	29	30
2-qatar	11	12	13	14	15	16		18	19	20
1-qatar	1	2	3		5	6	7	8		10

$$4. \begin{array}{l} 55 \text{ sm} + 25 \text{ sm} \\ 64 \text{ dm} - 32 \text{ dm} \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 48 \text{ dm} - 26 \text{ dm} \\ 49 \text{ sm} + 21 \text{ sm} \end{array}$$

5. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1-fermada – 30 sıyr
2-fermada – ?, 14 ke kem sıyr) ? neshe

6. Misallardı túsindirip sheshiń:

$$\textcircled{29} + \textcircled{} = \textcircled{35} \qquad \textcircled{} - \textcircled{26} = \textcircled{31}$$

$$\textcircled{42} - \textcircled{} = \textcircled{37} \qquad \textcircled{31} + \textcircled{} = \textcircled{61}$$

$$\textcircled{} + \textcircled{23} = \textcircled{68} \qquad \textcircled{} - \textcircled{24} = \textcircled{26}$$

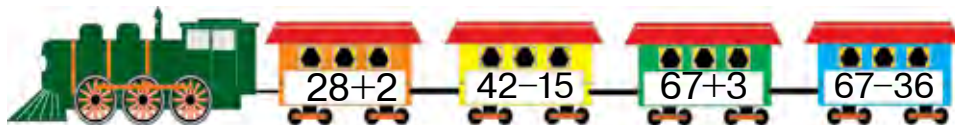
7. Eki kesindi sıziń. Biriniń uzınlıǵı 12 sm, ekinshisi onnan 4 sm qısqa bolsın. Ekinshi kesindiniń uzınlıǵı neshe sm?

8.
$$\begin{array}{r} +65 \\ \underline{+25} \end{array} \qquad \begin{array}{r} +55 \\ \underline{+35} \end{array} \qquad \begin{array}{r} +76 \\ \underline{+24} \end{array} \qquad \begin{array}{r} +37 \\ \underline{+53} \end{array} \qquad \begin{array}{r} +78 \\ \underline{+17} \end{array}$$

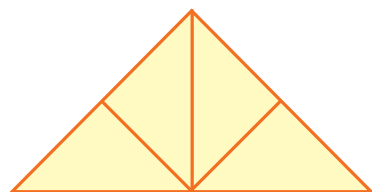
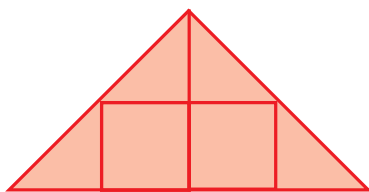
1. Jas tamashagóyler teatrına birinshi avtobusda 35, ekinshi avtobusda onnan 5 ke kem oqıwshı bardı. Jas tamashagóyler teatrına barlıǵı bolıp neshe oqıwshı barǵan?

2. Misallardıń sheshimin ósiw tártibinde jazıń:

3. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám sheshiń:
Shaxmat dógereginde – 27 oqıwshı
Shashka dógereginde — ? úsh oqıwshıǵa artıq.

? 4. Hár bir figurada neshe úshmúyeshlikler bar?

5. Misaldı qolaylı usil menen esaplań:

1) 50 menen 7 niń qosındısınan 26 nı ayırıń;

2) 40 penen 5 tiń qosındısınan 5 ti ayırıń.

6. Kitap 18 betli edi. Dáwrán kitaptıń 9 betin oqıp boldı. Ol jáne neshe bet oqıwı kerek?

7. $62 + 8$ | $56 - 36$ | $57 + 3$ | $46 + 4$
 $97 + 3$ | $87 - 46$ | $38 + 2$ | $24 + 6$

? 1. Misallardıń juwabın tabıń:

$$65 + 25$$

$$32 - 5$$

$$48 + 5$$

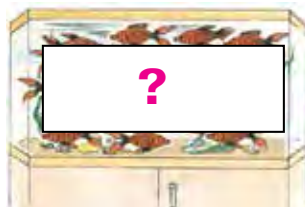

$$57 - 26$$

2. Tashkentke ushıp kelgen samolyotta 50, ekinshi samolyotta bolsa onnan 4 ese kem sayaxatshı keldi. Eki samolyotta neshe sayaxatshı kelgen?

3.
$$\begin{array}{r} +37 \\ \underline{48} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +65 \\ \underline{27} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +39 \\ \underline{37} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +76 \\ \underline{14} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +53 \\ \underline{42} \end{array}$$

4. Haywanat baǵındaǵı eki akvariumda balıqlar bar. Olardıń birinde 20 balıq, ekinshisinde birinshi akvariumdegiden 5 ke kem balıq bar. Ekinshi akvariumda neshe balıq bar?

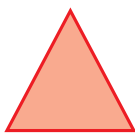
?

5. Misallardı túsindirip sheshiń.

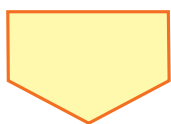
$$\begin{array}{l}
 61 + 9 = \square\square \\
 29 + 32 = \square\square \\
 43 - 14 = \square\square \\
 38 + 5 = \square\square \\
 70 - 40 = \square\square \\
 30 + 48 = \square\square \\
 78 - 40 = \square\square
 \end{array}$$

6. Hár bir kópmúyeshliktiń neshe tárepi, neshe múyeshi, neshe tóbesi bar?

1)

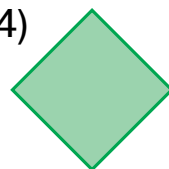
2)

3)

4)

7. Túsirilip qaldırılǵan jup sanlardı jazıń:

18, 20, ..., ..., 26, ..., 30.

8. Misallardı baǵana túrinde jazıń, ámellerdi orınláń:

$32 + 48$	$56 + 31$	$32 + 29$	$21 + 52$
$36 + 64$	$61 + 28$	$57 + 26$	$36 + 21$

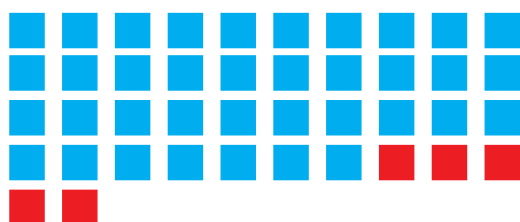
100 ISHINDEGI SANLARDÍ TAÑBALARDAN ÓTIP ALÍNÍWDÍŇ JAZBA USÍLÍ

1.

Misaldıń sheshimin túsindirıń:

$$42 - 5 = \square \square$$

$$42 - 5 = \square \square$$

$$42 - 5 = 42 - 2 - 3 = (42 - 2) - 3 = 40 - 3 = 37$$

2. Misallardı túsindirip sheshiń:

$$57 - 9 = 57 - 7 - 2 = (57 - 7) - 2 = 50 - 2 = 48$$

$$65 - 7$$

$$87 - 9$$

$$42 - 6$$

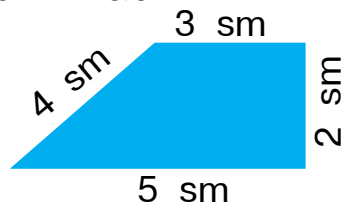
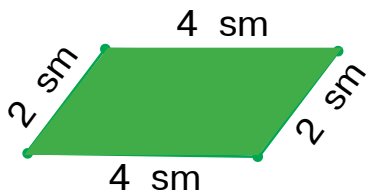
$$97 - 8$$

3. Kitap tekshesiniń birinshi qatarına 37, ekinshi qatarına onnan 3 ke artıq kitap taqlandı. Kitap tekshesiniń eki qatarında barlıǵı bolıp neshe kitap taqlanǵan?

4. Hárbir figuranıń neshe tárepi bar, olardıń atın aytır. Hárbir figuranıń perimetrin tabır:

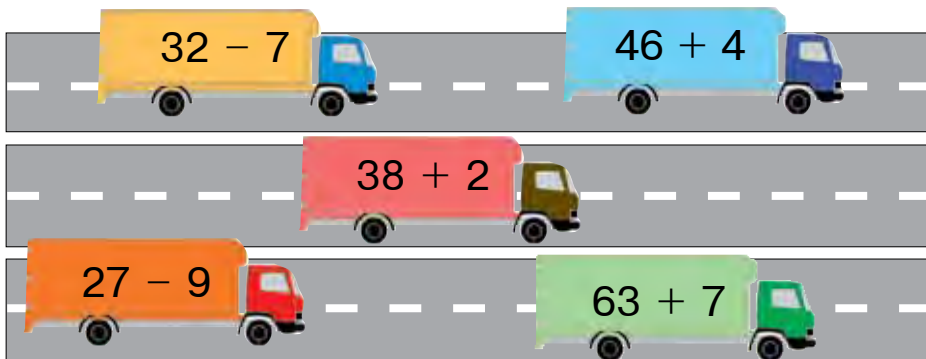

5. $89 \text{ sm} \square 8 \text{ dm } 9 \text{ sm}$
 $62 \text{ sm} \square 6 \text{ dm } 2 \text{ sm}$

$57 \text{ sm} \square 5 \text{ dm } 7 \text{ sm}$
 $43 \text{ dm} \square 4 \text{ dm } 3 \text{ sm}$

6. Mısalardı túsindirip sheshiń:

7. 63, 72, 86, 47 sanların úlgide kórsetilgendeý etip qosındı menen almasıń: $59 = 50 + 9$

8. Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın:

$$48 + \square = 53$$

$$85 - \square = 80$$

$$59 - \square = 50$$

$$39 + \square = 46$$

$$63 - \square = 60$$

$$23 - \square = 20$$

$$53 + \square = 62$$

$$79 - \square = 70$$

$$98 - \square = 90$$

1. Mısaldıń sheshiliwin túsindirıń: $42 - 15 = \square \square$

$$42 - 15 = (42 - 10) - 5 = 32 - 5 = 27$$

2. Mısalardı qolaylı usıl menen sheshiń:

$$52 - 14$$

$$32 - 17$$

$$63 - 26$$

3. Sayaxatqa ekinshi klastan 39 oqıwshı, úshinshi klastan bolsa 9 oqıwshı kem bardı. Sayaxatqa úshinshi klastan neshe oqıwshı bardı?
4. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

17 kg alma

?, 11 kg kem

5. Kerekli jerlerine qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede durıs teńlik payda bolsın:

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$100 - 40 + 50 = 10$$

$$40 - 10 + 20 = 10$$

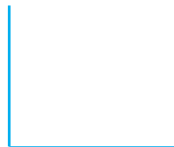
$$90 - 40 + 20 = 30$$

6. Dápterinińizge sızıń hám tuwrı múyeshti anıqlań:

1)

2)

3)

4)

7. Tiginshiler bir kúnde 32 aq túte sabaq, onnan 15 ke kem qara túte sabaqtan paydalandı. Bir kúnde jámi neshe túte sabaq paydalanılğan?

8. $38 + 5$

$37 + 33$

$52 - 25$

$32 - 15$

$42 - 5$

$37 + 43$

$87 + 13$

$90 - 50$

SANLARDI ALIWDIN BAGANA USILI

1. Misaldirn sheshiliwin túsindirín: $57 - 26 = \square\square$

Onl.	Birl.
5	7
2	6
3	1

$$57 - 26 = (57 - 20) - 6 = 37 - 6 = 31$$

Misal bagana túrinde jazıp sheshiledi.

1. Onliqlar onliqlardir astına, birlikler birliklerdir astına jazıladı.

2. Birliklerden birlikler alınadı.

$$7 \text{ birl.} - 6 \text{ birl.} = 1 \text{ birl.}$$

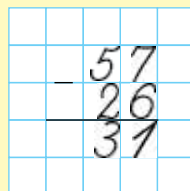
1 birlikler astına jazıladı.

3. Onliqlardan onliqlar alınadı.

$$5 \text{ onl.} - 2 \text{ onl.} = 3 \text{ onl.}$$

3 onliqlar astına jazıladı.

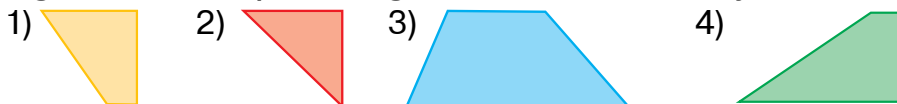
4. Juwabr: 57 menen 26 nırn ayırması 31 ge teń.

2.
$$\begin{array}{r} \underline{-47} \\ \underline{-16} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-75} \\ \underline{-32} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{+42} \\ \underline{+14} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-87} \\ \underline{-13} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{+62} \\ \underline{+16} \end{array}$$

3. Juwiriw jarısına 37, uzınlıqqa sekiriw jarısına bolsa onnan 16 oqıwshı kem qatnastı. Uzunlıqqa sekiriw jarısına neshe oqıwshı qatnasqan?

4. Figuralardı dápterinizge sizín hám atın jazıń.

5. Bazarǵa satıw ushin 47 yashik alma hám onnan 13 yashik kem shabdal alıp kelindi. Bazarǵa neshe yashik shabdal alıp kelingeni?

6.
$$\begin{array}{r} \underline{-67} \\ \underline{-46} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-57} \\ \underline{-35} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-96} \\ \underline{-82} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-48} \\ \underline{-32} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-77} \\ \underline{-65} \end{array}$$

1. Misaldıń sheshiliwin túsindirini: $50 - 24 = \square\square$

$$50 - 24 = (50 - 20) - 4 = 30 - 4 = 26$$

1. Birliklerden birlikler alınadı.

0 den 4 ti alıwǵa bolmaydı. 5 onlıqtan 1 onlıqtı alamız (umıtıp qalmaw ushin 5 cifriniń ústine noqat qoyıladı).

1 onlıq = 10 birlik

10 birl. - 4 birl. = 6 birl.

Birliklerdiń astına 6 jazıladı.

$$\begin{array}{r} 50 \\ - 24 \\ \hline 26 \end{array}$$

2. Onlıqlardan onlıqlar alınadı.

5 onlıq bar edi, biraq birliklerdi alıw ushin 1 onlıqtı aldıq. 4 onlıq qaldı.

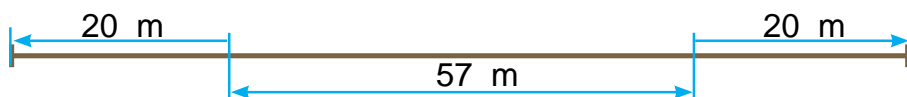
4 onl. - 2 onl. = 2 onl.

Onlıqlardıń astına 2 jazıladı.

3. Juwabi: 50 menen 24 tiń ayırması 26 ǵa teń.

$$\begin{array}{r} 70 \\ - 34 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 80 \\ - 54 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 75 \\ + 15 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 30 \\ - 14 \\ \hline \end{array}$$

3. Begis penen Beksultan arasındadıǵı aralıq 57 m. Olardıń hár biri qarama-qarsı tárepke qarap 20 m juwrǵannan keyin, olardıń arasındadıǵı aralıq qansha boladı?

4. Azayıwshı	30	40	60	70	50	80	90
Alınıwshı	16	15	27	36	34	56	48
Ayırma							

5. Mısalardı úlgide kórsetilgendeı etip sheshiń:

$$14 - 6 \square 12 - 8$$

$$8 > 4$$

$$14 - 6 > 12 - 8$$

$$38 + 5 \square 67 + 3 \quad 42 - 5 \square 42 - 15 \quad 25 + 13 \square 58 - 15$$

6. Dúkanda 80 súwret dápteri bar edi. Kún dawamında 36 súwret dápteri satıldı. Dúkanda neshe súwret dápteri qalǵan?

7. Qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede teńlikler durıs bolsın.

$$40 - 9 + 11 = 20$$

$$40 - 6 + 2 = 32$$

$$40 - 9 + 11 = 42$$

$$60 - 20 + 7 = 33$$

1. Mısaldıń sheshiliwin túsindirıń: $52 - 24 = \square\square$

Onl.	Birl.
5	2
2	4
2	8

$$52 - 24 = (52 - 20) - 4 = 32 - 4 = 28$$

Mısal baǵana túrinde jazıp sheshiledi.

1. Birliklerden birlikler alınadı.

2 birlikten 4 birlikti alıwǵa bolmaydı. 5 onlıqtan 1 onlıqtı alamız (umıtıp qalmaw ushın 5 cıfrınıń ústine noqat qoyladı).

1 onlıq hám 2 birlik — bul 12 birlik
12 birl. - 4 birl. = 8 birl.

Birliklerdiń astına 8 jazıladı.

	.		
5	2		
-	2	4	
	2	8	

2. Onlıqlardan onlıq alınadı.

5 onlıq bar edi, onnan birliklerdi alıw ushın 1 onlıqtı aldıq. 4 onlıq qaldı. 4 onl. - 2 onl. = 2 onl.
Onlıqlardıń astına 2 jazıladı.

3. Juwabı: 52 menen 24 tiń ayırması 28 ge teń.

$$\begin{array}{r} 2. \quad \underline{-63} \\ \underline{45} \end{array} \quad \begin{array}{r} +47 \\ \underline{35} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-72} \\ \underline{27} \end{array} \quad \begin{array}{r} +32 \\ \underline{24} \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{-80} \\ \underline{59} \end{array}$$

3. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Satıldı	Qaldı
 50 qap gúrish	túske shekem — 25 qap tústen keyin — 20 qap	? qap

4. $80 + 15 \square 80 + 11$ $30 - 7 \square 20 + 3$
 $52 - 24 \square 50 - 24$ $27 - 3 \square 27 + 3$

5. Hár bir figuranıń tárepleriniń uzınlıqların ólsheń:

6. Misallardı túsindirip sheshiń.

$$\begin{array}{l} 14 + 14 = \square\square \\ 68 - 54 = \square\square \\ 42 + 26 = \square\square \\ 79 - 37 = \square\square \end{array} \quad \begin{array}{l} 28 - 15 = \square\square \\ 13 - 0 = \square\square \\ 13 + 29 = \square\square \end{array}$$

7. Bir xojalıqta biyday orıw ushın 22, ekinshi xojalıqta onnan 14 ke kem kombayn ońlandı. Ekinshi xojalıqta neshe kombayn ońlangan?

8. Misallardı baǵana túrinde jazıń hám ámellerdi orınláń:

$$\begin{array}{cccc} 32 - 14 & 64 - 12 & 52 - 34 & 40 - 4 \\ 60 - 34 & 55 + 35 & 48 + 22 & 20 - 6 \end{array}$$

ALÍWDÍ TABÍWǴA TIYISLI QURAMALÍ MÁSELELER

1. Dúkanda 54 jup hayallar ayaq kiyimi, onnan 7 jup kem er adamlar ayaq kiyimi satıldı. Ne she jup er adamlar ayaq kiyimi satılǵan?

2. Keste boyınsha berilgen mısallardı sheshiń.

Kemeyiwshi	58	77	64	52	50	70	63
Alınıwshı	32	13	26	24	24	34	45
Alıw							

3. $43 + 8$ $18 - 9$ $32 - 7$ $54 - 8$
 $64 - 7$ $16 - 9$ $13 - 7$ $73 - 9$

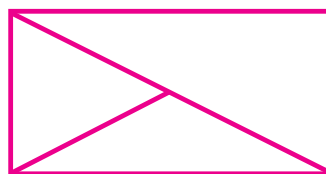
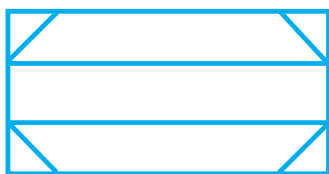
4. Kerekli jerlerde qawsırmalardı sonday etip qoyıń, natiye durıs bolsın:

$$80 - 50 + 10 = 20 \qquad 100 - 40 + 50 = 10$$

$$40 - 10 + 20 = 10 \qquad 90 - 40 + 20 = 30$$

$$50 - 7 + 3 = 40 \qquad 50 - 22 + 8 = 20$$

5. Figuralardaǵı úshmúyeshliklerdiń sanın anıqlań.

6. Qoymada 42 qalta mákke bar. Túske shekem 5 qalta, tústen keyin 4 qalta mákke dúkánǵa jiberildi. Qoymada neshe qalta mákke qaldı?

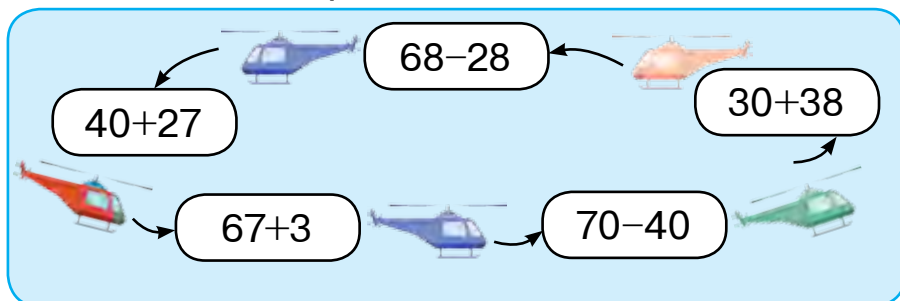
7. $42 - 2$ $57 - 7$ $27 + 2$ $38 + 2$
 $42 - 7$ $57 - 9$ $27 + 20$ $38 + 20$

1. Misallardı baǵana usılında jazıp esaplań:

$$40 - 6 \quad | \quad 50 - 4 \quad | \quad 80 - 8 \quad | \quad 27 + 3$$

2. Misallardı túsindirip sheshiń:

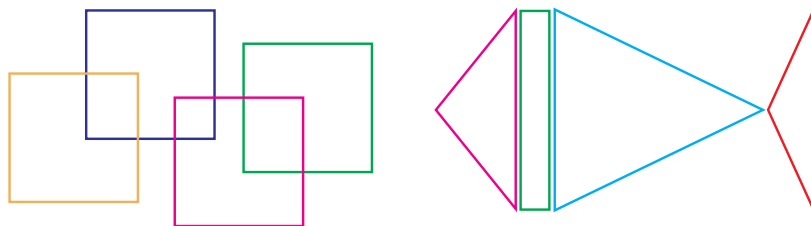
3. Metronıń bir vagonında 98 jolawshı bar. Olardıń 48 i erkek, qalǵanları hayallar. Usı vagonda qansha hayal bar?

4. Misallardı baǵana usılında jazıp esaplań:

$$\begin{array}{cccc} 20 - 3 & | & 24 + 6 & | & 75 + 15 & | & 90 - 8 \\ 36 + 4 & | & 40 - 6 & | & 55 + 25 & | & 80 - 9 \end{array}$$

5. 1-figurada neshe tórtmúyesh, 2-figurada neshe úshmúyesh hám tórtmúyesh bar?

6. Qabaqtıń awırlıǵı 8 kg, ǵarbızdıń awırlıǵı bolsa onnan 3 kg kem. Ǵarbızdıń awırlıǵı qansha?

7. $(34 + 14) - 5$ $(40 - 30) + 8$ $(30 - 20) + 20$
 $(28 - 18) + 9$ $(60 + 20) + 2$ $(70 - 10) + 30$

WAQÍT BIRLIKLERI: SAAT, MINUT. WAQÍT, ARALÍQ HÁM TEZLIKTI TABÍWǴA TIYISLI ÁPIWAYÍ MÁSELELER

1.

Saattırń úlken tili minuttı kórsetedi. Ol bir sızıqshadan ekinshi sızıqshaǵa shekem 1 minutta ótedi.

Saattırń kishi tili saattı kórsetedi. Ol bir cifrdan ekinshi cifrǵa 1 saatta ótedi.

1 saat = 60 minut.

- 1) Saat qaysı waqıttı kórsetip turıptı?
- 2) Saattırń úlken tili qaysı cifrdı kórsetip turıptı?
- 3) Saattırń kishi tili qaysı cifrdı kórsetip turıptı?

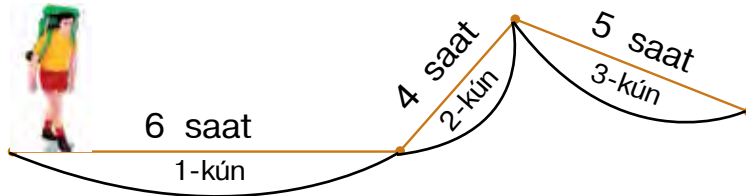
2. Mısallardı úlgi boyınsha orınlardı:

$$100 - 6 = 90 + (10 - 6) = 90 + 4 = 94$$

$$\begin{array}{l} 90 \quad 10 \\ \swarrow \quad \searrow \end{array}$$

$$100 - 7 \quad | \quad 100 - 4 \quad | \quad 100 - 9 \quad | \quad 100 - 8$$

3. Sayaxatshı úsh kúnde qansha waqıt jol júrgen?

4. Dúkanda 100 shańjutqısh bar edi. Kún dawamında 9 shańjutqısh satıldı. Dúkanda jáne neshe shańjutqısh qaldı?

5. Velosipedshiler jarısında Áziz belgilengen mánzilge 35 minutta, Asqar bolsa 40 minutta jetip keldi. Áziz Asqardan neshe minut aldın jetip kelgen? Asqar Ázizden neshe minut keyin jetip kelgen?

6. $100 - 5$ | $83 + 17$ | $80 + 20$ | $40 + 60$
 $100 - 3$ | $90 + 10$ | $50 + 50$ | $70 + 30$

1. 1) Saat qaysı waqıttı kórsetip turǵanın aytır.

2) Hár bir saat 10 minuttan keyin qanday waqıttı kórsetetuǵının aytır.

2. $\begin{array}{r} \underline{60} \\ -24 \end{array} + \begin{array}{r} \underline{32} \\ -27 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{73} \\ -45 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{58} \\ +32 \end{array} \quad \begin{array}{r} \underline{80} \\ -54 \end{array}$

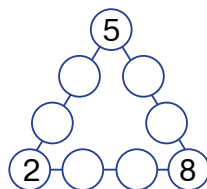
3. Aspazlıq tańlawında Ziyada tapsırılǵan wazıypanı 20 minutta, Gúlsara bolsa 25 minutta orınladı. Ziyada bul wazıypanı Gúlsaradan neshe minut aldın orınlaǵan? Gúlsara bul wazıypanı Ziyadadan neshe minut keyin orınlaǵan?

4. Mısallardı qolaylı usıl menen esaplań:

$40 + 30 + 9$ | $50 + 20 + 7$ | $30 + 20 + 8$
 $20 + 20 + 4$ | $80 - 40 + 5$ | $90 - 70 + 2$

5. 1 den 9 ға shekem bolğan 6 san-dı bos dońgeleklerge sonday etip jaylastırıń, nátiyjede hárbir qatar dońgelekler ishindegi 4 san qosındısı 20 ға teń bolsın.

6. $45 + 32$ | $87 - 42$ | $53 + 15$ | $52 - 26$
 $96 - 74$ | $62 + 31$ | $79 - 38$ | $25 + 25$

7. Avtobusta 30 jolawshı ketip baratır edi. Bán-dirgide jáne 4 hayal hám 7 erkek mindi. Avto-bustaǵı jolawshılar qansha boldı?

1. Saat modelinde saat 1 di, saat 4 ti, saat 7 ni kórsetiń. Soń usı waqıttan 5 minut, 15 min, 20 min, 3 min ótkenin kórsetiń.
2. Nazira mektepten nan dúkánına shekem 15 mi-nut, nan dúkánınan úyine shekem 8 minut jol júrdi. Nazira mektepten úyine shekem qansha waqıtta jetip kelgen?

3. $27 + 18$ | $42 - 5$ | $42 + 17$ | $57 - 26$
 $54 - 13$ | $28 + 5$ | $34 + 20$ | $64 - 23$

4. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

Aspa saat - 18
 Qol saat - ? kem) ? neshe saat

5. Saat eki yarımđı kórsetip turǵanın, 6 ǵa 15 minut qalǵanın kórsetip turǵanın, saat segizden otız minut ótti dep aytıwdırn ornına basqa ne dep aytw múmkin?

6. Sayaxatshılar poezdda 3 saat, al mashinada poezdǵa qaraǵanda 4 saat artıq jol júrdi. Sayaxatshılar barlıǵı bolıp neshe saat jol júrgen?

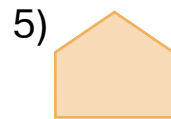
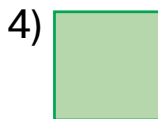
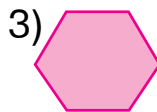
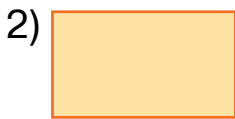
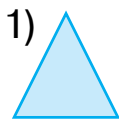

7. 6 dm 5 sm 65 sm | 75 sm 7 dm 5 sm
7 dm 2 sm 72 sm | 34 sm 3 sm 4 sm

ÁPIWAYÍ FIGURALARDÍ QURAMALÍ FIGURALARǵA AYLANDIRIW HÁM KERISINSHE

1. Hárbir figuranıń neshe tárepi hám múyeshleri bar? Figuralardıń atın jazırń.

2. Sonday san qoyırń, nátiyjede teńlik durıs bolsın.

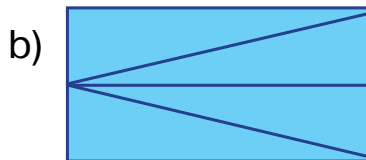
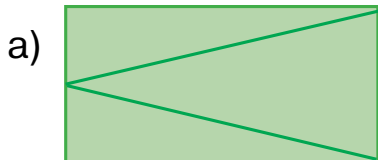
$$38 + \square = 43 \quad | \quad 42 - \square = 27 \quad | \quad 75 + \square = 90$$

$$42 - \square = 37 \quad | \quad 45 + \square = 68 \quad | \quad 50 - \square = 26$$

3. Taza imarattırń birinshi qabatında 26 xana, ekinshi qabatında 28 xana bar. Ekinshi qabatında birinshisine qaraǵanda neshe xana kóp?

4. Hárbir figurada neshe úshmúyeshlik bar?

5. Sanlardı tańba birlikleriniń qosındısı kórinisinde kórsetiń: $29 = 20 + 9$.

$$53 = 50 + \square$$

$$42 = 40 + \square$$

$$32 = 30 + \square$$

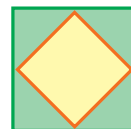
$$87 = 80 + \square$$

$$15 = 10 + \square$$

$$57 = 50 + \square$$

6. Qıyıp alınǵan tórt úshmúyeshlikten 2 kvadrat isleń:

7. Oqıwshılar mektepten dem alıw baǵına barıw hám qayıwına 40 minut sarpladı, baǵdıń ózinde bolsa balalar 20 minut seyil etti. Bul seyilge hámmesi bolıp qansha waqıt ketken?

TUWRÍMÚYESHLIKTIŃ QARAMA-QARSÍ TÁREPLERINIŃ QÁSIYETLERI

1.

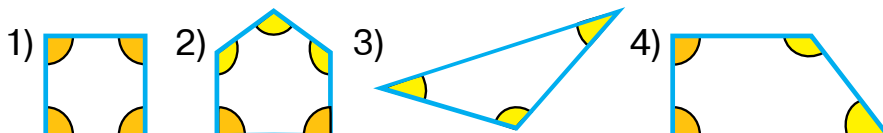
Barlıq múyeshleri tuwrı bolǵan tórtmúyeshlik **tuwrımúyeshlik** dep ataladı.

Tuwrımúyeshliktiń qarama-qarsı tárepleri bir-birine teń boladı.

Tuwrımúyeshliktiń tórt tóbesi, tórt múyeshi, tórt tárepi bar.

2. $9 + 7$ | $7 + 5$ | $36 + 4 - 10$ | $29 + 1 + 7$
 $8 + 6$ | $6 + 6$ | $57 + 3 - 20$ | $48 + 2 + 9$

3. Kópmúyeshliklerdegi tuwrı, onnan úlken hám kishi múyeshlerdi anıqlań:

4. Hávizde 9 úyrek júzip júr edi. Jáne birneshe úyrek kelip qosılǵannan keyin, hávizdegi úyrekler 14 boldı. Neshe úyrek kelip qosılǵan?

5. Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵınday etip qoyıń:

$$40 \square 5 = 45 \quad | \quad 59 \square 9 = 50 \quad | \quad 80 \square 3 = 83$$

$$27 \square 7 = 20 \quad | \quad 60 \square 4 = 64 \quad | \quad 39 \square 9 = 30$$

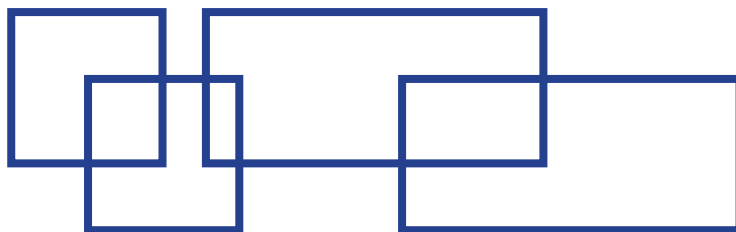

6. 1) 19, 29, 39, 49, 59, 69, 79, 89, 99 sanlarınan keyin keletuǵın qońsılas sanlardı jazıń;
2) 90, 80, 70, 60, 50, 40, 30, 20, 10 sanlarınan aldın keletuǵın qońsılas sanlardı jazıń.

$$7. \begin{array}{l} 8+8 \quad | \quad 9-7 \quad | \quad 37+3-5 \quad | \quad 22+8+4 \\ 9+5 \quad | \quad 7+6 \quad | \quad 46+4-2 \quad | \quad 57+3+5 \end{array}$$

1. Sızılmada neshe kvadrat, neshe tuwrı tórtmúyeshlik, bar? Dápterinińizge sızıń hám onı boyıń.

2. Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın.

$$40 + \square = 42 \quad | \quad 38 - \square = 30 \quad | \quad 50 + \square = 53$$

$$29 - \square = 20 \quad | \quad 60 + \square = 63 \quad | \quad 37 - \square = 30$$

3. Bir ayna islewshi usta 19 terezege, ekinshisi 13 terezege ayna saldı. Birinshi ayna salıwshi usta ekinshisine qaraǵanda neshe danaǵa kóp terezege ayna salǵan?

4. Mısalardı baǵana formasında jazıp esaplań.

$$\begin{array}{|l|l|l|l|} \hline 52 - 24 & 48 + 32 & 56 - 31 & 29 + 32 \\ \hline 67 + 23 & 69 - 29 & 48 + 22 & 84 - 63 \\ \hline \end{array}$$

5. Hár bir figurada neshe sanaq shóbi qollanılǵan?

6. Túsip qalǵan sandı qoyıń: $64 = 32 + 32$:

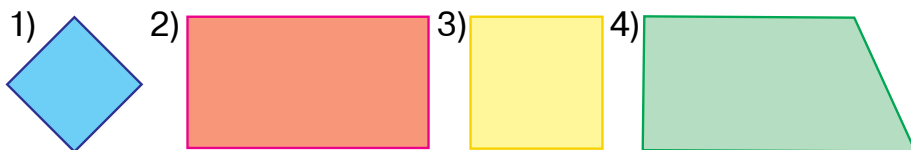
$$\begin{array}{lll} 48 = 24 + \square\square & 26 = \square\square + 13 & 68 = \square\square + 34 \\ 96 = 48 + \square\square & 22 = \square\square + 11 & 50 = \square\square + 25 \end{array}$$

KVADRAT

1. Hár bir figuranıń atın aytıń:

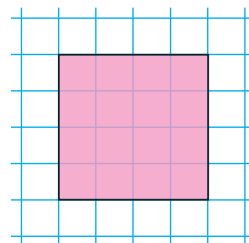

Bul figura — kvadrat.

Kvadrattıń tórt tóbesi, tórt múyeshi, tórt tárepi bar.

Barlıq tárepleri bir-birine teń bolǵan tuwrı-múyeshlik **kvadrat dep ataladı.**

2. Sonday kvadrat sızıń hám onıń perimetrin tabıń:

3.	$39+1$	$86-34$	$9+4$
	$56-6$	$42+8$	$8+3$
	$23+7$	$74+6$	$7+5$

4. Cirk tamashasında 9 at hám 8 kúshik qatnastı. Tamashada barlıǵı bolıp neshe úy haywanları qatnasqan?

5. Mısallardı qolaylı usıl menen esaplań:

1) $1+2+3+4+5+6+7+8+9$;

Úlgi: $1+9=10$

2) $2+4+6+8+10+12+14+16+18$;

Úlgi: $2+18=20$

6. Fermer xojalıǵında bir sıyrdan 16 litr, ekinshi sıyrdan, oǵan qaraǵanda 4 litr artıq sút sawıp alındı. Eki sıyrdan neshe litr sút sawıp alınǵan?

7.	$40+27$	$76+13$	$38-30$	$(8+7)-5$
	$57+22$	$22+13$	$29-20$	$(9+8)+3$
	$23+17$	$64-21$	$16+14$	$(7+7)-4$

1. Tárepi 4 sm bolǵan kvadrat sızıń. Oǵan bir kesilgen sızıq ótkerıń, nátiyjede eki tuwrı tórt-múyeshlik payda bolsın.

2. Mısallardı túsindirip sheshiń:

$+54$	-83	$+32$	-78	$+64$
$+16$	-42	$+29$	-23	$+25$

3. Úsh ıdista 100 litr benzin bar. Birinshi ıdista 40 litr, ekinshi ıdista 35 litr, al úshinshi ıdista bolsa neshe litr benzin bar?

4. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

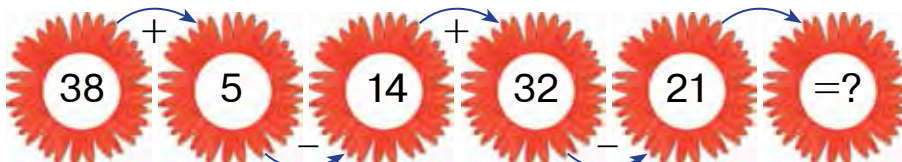
Bar edi – 20 kg ayva

Satıldı – 10 kg ayva

Qaldı - ? kg ayva.

5. Oylap tap!

6. Qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede berilgen sanǵa teń bolsın:

$$50+30+9=89 \quad | \quad 8+2+40=50 \quad | \quad 70-30+6=46$$

7. Azıq-awqat dúkánına 29 qutı konfet hám pesheniye alıp kelindi. Konfetalar 20 qutı bolsa, neshe qutı pesheniye keltirilgen boladı?

QOSIW HÁM ALIWDIŃ QURAMI HÁM NÁTIYJELERI ARASINDAǒI ÓZ ARA BAYLANIS

1. Mısallardı túsindirip sheshiń:

$$80 - (20 + 30) \quad | \quad (60 + 40) - 50 \quad | \quad (43 + 27) + 9$$

$$70 - (30 + 30) \quad | \quad (60 - 40) + 40 \quad | \quad (96 - 34) + 8$$

Úlgi: $(50 + 30) - 20 = 60$	
$\begin{array}{r} + 50 \\ 30 \\ \hline 80 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 80 \\ 20 \\ \hline 60 \end{array}$

2. Sonday sandı qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın:

$$28 - \square = 20$$

$$34 + \square = 40$$

$$75 - \square = 70$$

$$67 + \square = 70$$

$$89 - \square = 80$$

$$83 + \square = 90$$

$$43 + \square = 50$$

$$98 - \square = 90$$

$$38 + \square = 40$$

3. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1) Bar edi — 58 kg kartoshka

Paydalanıldı — 18 kg kartoshka

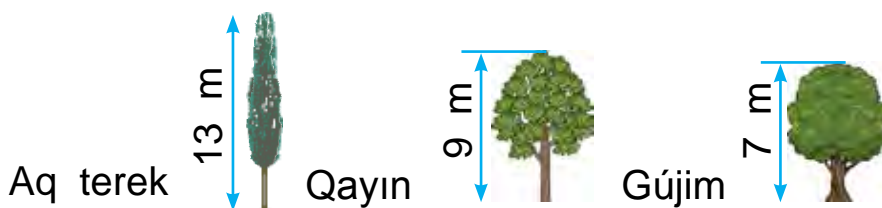
Qaldı — ? kg kartoshka

2) Bar edi — 58 kg kartoshka

Paydalanıldı — ? kg kartoshka

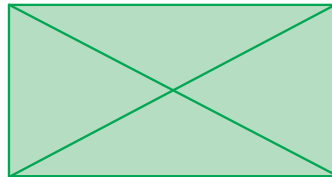
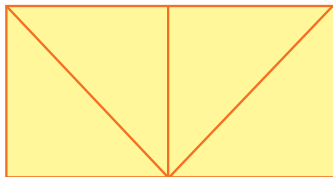
Qaldı — 40 kg kartoshka

4. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

Aq terek qayınnan neshe metr biyik? Gújim qayınnan neshe metr pás? Qayın teregi gújimnen neshe metr biyik?

5. Figuralardı dápterinińizge sızın hám boyañ:

6. Balalar shırsha ağashına 28 qızıl hám 24 kók sharlardı ildirdi. Ildirilgen qızıl sharlar kók sharǵa qaraǵanda qansha kóp?

7. Mısalardı tekseriw joli menen sheshiń:

$$\begin{array}{r} +57 \\ \underline{+23} \end{array} \quad \begin{array}{r} -84 \\ \underline{-32} \end{array} \quad \begin{array}{r} +36 \\ \underline{+24} \end{array} \quad \begin{array}{r} -95 \\ \underline{-64} \end{array} \quad \begin{array}{r} +64 \\ \underline{+36} \end{array}$$

1. Bir top tawardan kostyum ushin 30 m, shalbar ushin 24 m tawar, al jaket tigiwge kostyum menen shalbarǵa qansha tawar qollanǵan bolsa, sonnan 34 m kem tawar qollanıldı. Jaket tigiw ushin neshe metr tawar jumsalǵan?

Máseleni reje boyınsha sheshiń:

- 1) Kostyum-shalbarǵa neshe metr tawar ketken?
 $30 + 24 = \square\square$ (metr tawar)
- 2) Jaket tigiw ushin neshe metr tawar ketken?
 $54 - 34 = \square\square$ (metr tawar)

2. Kesteden juwabi birdey bolǵan mısallardı tabıń:

$57 + 8$	$50 - 24$	$14 + 12$	$98 - 33$
$89 - 54$	$29 + 9$	$67 - 29$	$40 + 38$
$28 + 24$	$87 - 9$	$28 + 6$	$78 - 26$

3. Mısallardı úlgide kórsetilgendey etip orınláń:

$$57 + 24 - 35 = 46$$

$$\begin{array}{r} +57 \\ \underline{+24} \\ 81 \end{array} \quad \begin{array}{r} -81 \\ \underline{-35} \\ 46 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 47 + 12 - 25 \\ 68 - 12 + 10 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 90 - 55 + 14 \\ 80 - 37 + 17 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 68 + 13 - 35 \\ 57 + 13 - 23 \end{array}$$

4. $42 - 15 \square 57 - 26$ $53 + 37 \square 80 - 30$
 $29 + 32 \square 90 - 50$ $64 + 25 \square 47 - 26$

5. Bir baġanaġa sanlar qosındısın, ekinshi baġanaġa sanlar ayırmassın jazıń. Bul sanlı kórsetpelerdiń qunın anıqlań.

$75 + 15, 64 + 26, 88 - 27, 57 - 26, 32 + 29, 50 - 24.$

6. Oramda 42 m sim bar edi. Bir jumıs kúni dawamında simnan birneshe metr kesip alındı hám 14 m sim qaldı. Oramnan neshe metr sim kesip alınġan?

7. Misallardı sheshiń:

$$\begin{array}{r} +48 \\ +32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -79 \\ -37 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +53 \\ +27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -46 \\ -35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +59 \\ +21 \\ \hline \end{array}$$

SANLÍ AŃLATPALAR. TEŃLEMELER. GEOMETRIYALÍQ FIGURALAR HÁM SHAMALAR

1.

$$35 + 4$$

$$48 - 5$$

Bular **sanlı ańlatpalar** yamasa **ańlatpalar** dep ataladı. Ańlatpada kórsetilgen ámellerdiń nátiyjesi, **ańlatpanıń mánisi** delinedi.

$35 + 4 = 39$ 35 penen 4 sanınıń qosındısı 39 ġa teń. $35 + 4$ **ańlatpa**, 39 **ańlatpanıń mánisi**.

2. Ańlatpalardı esaplań:

36 hám 4, 48 hám 30, 37 hám 48 sanlarınıń qosındısı; 42 hám 2, 57 hám 50, 95 hám 5 sanlarınıń ayırması.

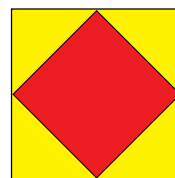
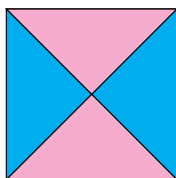
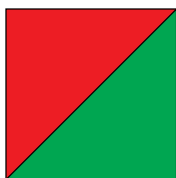
3. Baġqa 70 tıp nál otırġızıldı. Olardan 40 ı qárelı, 20 sı qurma, qalġanı shiye náli. Baġqa neshe tıp shiye náli otırġızılġan?

4. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Jumsaldı	Qaldı
  8 kg hám 6 kg	5 kg	? kg

$8 + 6$, $8 - 6$, $(8 + 6) - 5$ ańlatpalarınıń mánisin esaplap neni tabıw múmkin?

5. Figuralardı dápterinińge sızıń. Hár bir figurada neshe úshmúyeshlik hám kvadrat bar?

6. Mısallardı sheshiń::

$58 - 4$	$47 + 2$	$60 - 3$	$36 + 4$
$58 - 40$	$47 + 20$	$60 - 30$	$36 + 40$

7. Birinshi fermer xojalıǵı 15 taza traktor, ekinshisi onnan 4 ke kóp traktor satıp aldı. Ekinshi fermer xojalıǵı neshe taza traktor satıp alǵan?

1. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Jumsaldı	Qaldı
 30 kg kartoshka	azanda — 4 kg túslikte — 5 kg	? kg

2. Esaplań:

1) 10 sanınan 7 hám 2 sanlarınıń qosındısın alıń:

$$10 - (7 + 2)$$

Qawsırmalı ańlatpalarda dáslep qawsırma ishindegi ámeller orınlanadı.

2) $10 - 7 - 2$ kórinisindegi mısallardı sheshiw-de ámeller izbe-iz orınlanadı: $10 - 7 - 2 = 1$.

3. Túsindirip sheshiń:

$$\begin{array}{l|l|l} 10 - (5 + 3) & 10 - (6 + 3) & 9 - (4 + 2) \\ 10 - 5 - 3 & 10 - 6 - 3 & 9 - 4 - 2 \end{array}$$

4. Anvarda 10 ńoza bar edi. Ol 7 in inisine berdi, 2 in shaǵıp jedi. Anvarda neshe ńoza qaldı?

I usıl.

1) $7 + 2 = \square$ ńoza jelindi

2) $10 - 9 = \square$ ńoza jelindi

II usıl.

$10 - 7 - 2 = 3 - 2 = 1$ ńoza qaldı.

Juwabı: Anvarda 1 ńoza qaldı.

4. Mısallardı túsindirip sheshiń:

$$20 - (6 + 3) \quad | \quad 40 - (7 + 2) \quad | \quad 50 - (5 + 4)$$

6. Balalar baqshası asxanasında 20 kg gúrish bar edi. Azanda 4 kg, túste de sonsha gúrish jumsaldı. Neshe kilogramm gúrish qalǵan?

7. $19 + 1$ | $26 + 4$ | $45 + 3$ | $(9 + 6) + 5$
 $56 + 3$ | $87 + 3$ | $38 + 2$ | $(8 + 9) + 3$

BIRNESHE TEŃ (BIRDEY) QOSÍLWSHÍLAR QOSÍNDÍSÍ. SANDÍ BIRNESHE TEŃ QOSÍLWSHÍLAR QOSÍNDÍSÍ TÚRINDE TÚSINDIRIW

1. Hár bir sandı birdey qosılıwshı qosındıǵa almas-tırıń:

Úlgi: $8 = 4 + 4$

$10 = 5 + 5$ | $14 = 7 + 7$ | $18 = 9 + 9$

$12 = 6 + 6$ | $16 = 8 + 8$ | $20 = 10 + 10$

2. Úsh qorada 70 qoy bar. Birinshi qorada 30, ekinshi qorada 20 qoy bar. Úshinshi qorada neshe qoy bar?

Sheshiliwi: 1) $30 + 20 = \square\square$ 1-, 2-qoradaǵı qoy;

2) $70 - 50 = \square\square$ 3-qoradaǵı qoy.

3. Túsirilip qaldırılǵan sanlardı qoyıń: $28 = 14 + 14$.

$64 = 32 + \square\square$

$88 = 44 + \square\square$

$26 = 13 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$

$66 = 33 + \square\square$

$44 = 22 + \square\square$

4. Keste tiykarında másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi	Paydalanıldı	Qaldı
 <p>25 kg hám 22 kg</p>	27 kg shege	? kg

5. Eki qońsilas qosılıwshı sandı olardıń qosındısı menen almasıp, qolaylı usıl menen esaplań:

$$\begin{array}{|l|l|l|} \hline 7+8+2 & 2+14+6 & 40+20+6 \\ \hline 6+9+1 & 13+7+4 & 30+50+8 \\ \hline \end{array}$$

6. «Afrosiyob» poezdınıń bir vagonında 72 jolawshı bar. Olardıń 34 i erkekler, qalǵanları hayallar. Usı vagonda neshe hayal bar edi?

7. $(90 - 30) + 10$ | $80 - (20 + 30)$ | $(80 - 40) - 40$
 $(40 + 40) - 20$ | $70 - (30 + 30)$ | $(60 - 20) + 10$

ÁPIWAYÍ HÁM QURAMALÍ MÁSELELERDI SHESHIW

1. Kárim 5, ájaǵası 7, ákesi 13 balıq usladı. Ákesi Kárimnen neshe balıq artıq uslaǵan?

Tómendegi ańlatpalar neni bildiredi?

$$7+5 \quad | \quad 7-5 \quad | \quad 13-7 \quad | \quad 13-5 \quad | \quad 5+7+13$$

2. Kesteden sheshimi birdey bolǵan mısallardı tabıń:

45 + 23	90 - 64	64 + 26	42 - 15
50 - 24	75 + 15	87 + 13	76 + 24
27 + 3	38 - 8	39 + 29	62 - 35

3. Qısqa jazıw boyınsha másele dúzip sheshiń:

1-mashinada — 56 qalta piyaz
 2-mashinada — ?, 16 qalta kem piyaz) ? qalta

4. $75 \text{ sm} + 25 \text{ sm}$ | $67 \text{ dm} - 26 \text{ dm}$
 $89 \text{ dm} - 39 \text{ dm}$ | $45 \text{ sm} + 35 \text{ sm}$

5. Neshe jup sháynek bar? Barlıq sháynekler ne-shew?

6. Dúkanda 8 yashik apelsin hám 7 yashik limon bar edi. Keyin birneshe yashik qurma alıp kelingennen soń 25 yashik miywe boldı. Neshe yashik qurma alıp kelingen?

7. Mısallardı sheshiń:

$$(34 + 14) - 5$$

$$(40 - 30) + 8$$

$$20 + (30 - 20)$$

$$(28 - 18) + 9$$

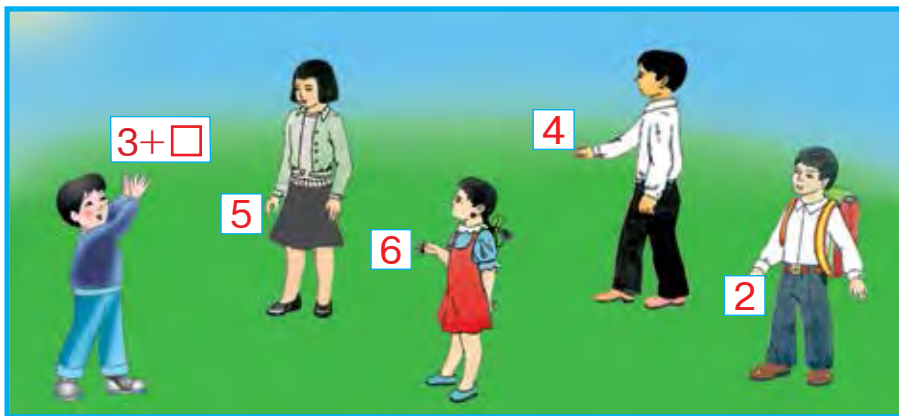
$$(60 + 20) + 2$$

$$60 - (20 + 10)$$

HÁRIPLI AÑLATPALAR

1.

Begzat kórsetip turǵan bos ketekshe ornına Ayzada, Gúlsara, Anvar hám Uluǵbeklerdiń qolındaǵı sanlardı qoyıp ańlatpa dúziń hám onıń mánisin tabıń. Máselen, $3 + 5 = 8$.

«Ketekshe» ge basqa sanlardı qoyırn hám payda bolǵan ańlatpalardıń mánisin esaplań:

$$\square + 8$$

$$\square + 9$$

$$15 - \square$$

$$\square + 16$$

Matematikada «keteksheler» ornına kishi latin háripleri qoyladı. Olardıń oqlıwı hám jazılıwı tómendegishe:

Máselen: **a** háribi «**a**» dep, **b** háribi «**be**» dep, **k** háribi «**ka**» dep oqladı.

Demek, $a=9$, $a=8$ bolsa, $a+7$ yamasa $7+a$ ańlatpasınıń mánisin tómendegishe tabıw múmkin: $9+7=16$ yamasa $7+9=16$; $8+7=15$ yamasa $7+8=15$.

Eger $a=6$, $a=8$, $a=10$, $a=12$ bolsa, $a+8$ ańlatpasınıń mánisin tabırn:

Úlgi $6+8=14$; $12+8=20$.

2.

Alıp kelindi	Ońlandı
43 mashina	1-kúni — 20 mashina 2-kúni — 12 mashina

Jáne neshe mashina ońlanıwı kerek?

Sheshiliwi:

1) $20+12=\square\square$ ońlanǵan mashina.

2) $43-32=\square\square$ ońlanıwı kerek bolǵan mashina.

3. $18+5$ | $17+28$ | $32-15$ | $87+13$
 $32-5$ | $17+43$ | $52-25$ | $76+24$

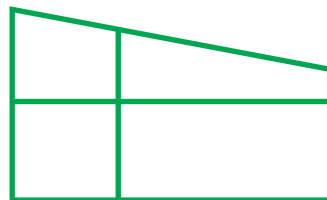
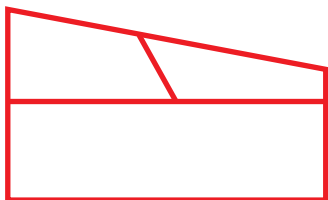
4. Añlatpalar dúziń hám olardıń mánislerin tabıń:

76 hám 4, 37 hám 53, 28 hám 5 sanlarınıń qosındısı;

42 hám 5, 32 hám 15, 38 hám 30 sanlarınıń ayırması.

5. Neshe figura bar ekenligin tabıń:

6. Mekteptegi toqımashılıq dógeresine 58, muzıka dógeresine 32 oqıwshı qatnaspaqta. Eki dógerkke barlıǵı bolıp neshe oqıwshı qatnaspaqta?

7. $77 - 65$

$23 + 45$

$84 - 72$

$32 + 14$

$86 - 34$

$61 + 15$

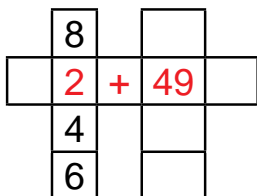
1. Mısalardı túsindirip sheshiń.

$a + 49$

$91 - b$

kórinisindegi añlatpalar:

1)

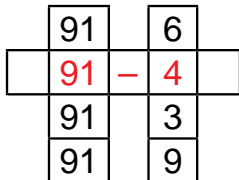
$8 + 49 = \square\square$

$2 + 49 = \square\square$

$4 + 49 = \square\square$

$6 + 49 = \square\square$

2)

$91 - 6 = \square\square$

$91 - 4 = \square\square$

$91 - 3 = \square\square$

$91 - 9 = \square\square$

2.

a	38	46	27	28	39	37	49
$a + 7$							

Úlgi: $38 + 7 = 38 + (2 + 5) = (38 + 2) + 5 = 45$

b	47	35	28	24	43	52	13
$56 - b$							

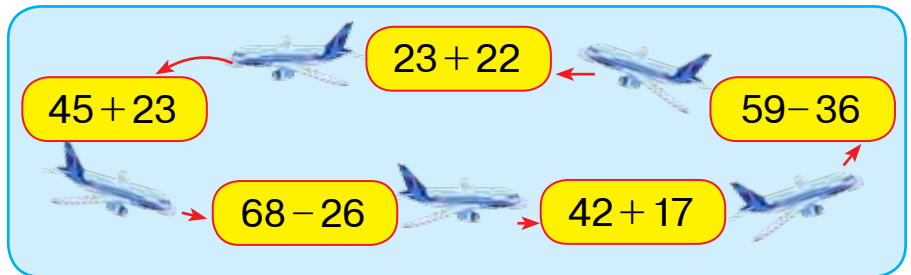
3. Kósheniń oń tárepinde 35 úy, shep tárepinde onnan 7 ge kem úy bar. Kósheniń shep tárepinde neshe úy bar?

Máseleniń sorawın sonday etip ózgertiń, ol eki ámel menen sheshiletuǵın bolsın.

4. 1) $a = 14$, $a = 8$, $a = 47$ bolsa, $a + 8$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.
2) $b = 13$, $b = 18$, $b = 44$ bolsa, $b - 6$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

5. Misallardı túsindirip sheshiń:

6. Ańlatpalar dúziń hám olardıń mánisin tabıń.

- 1) 32 hám 14, 57 hám 23, 61 hám 15 sanlardıń jıyındısı;
2) 78 hám 36, 86 hám 34, 89 hám 64 sanlardıń jıyındısı.

7. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

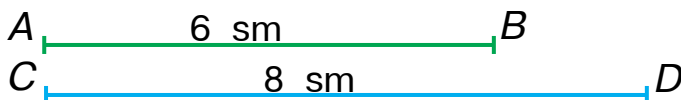
- 1) Shaqmaq dápter — 32
Sızıqlı dápter — ?, 14 ke kem
- 2) Shaqmaq dápter — 32
Sızıqlı dápter — ?, 14 ke kem) ? dápter

8. Júziw jarısına 48, uzınlıqqa sekiriw jarısına bolsa 18 oqıwshı qatnasqan. Eki jarısta barlıǵı bolıp neshe oqıwshı qatnaspaqta?

GEOMETRIYALÍQ FIGURALARDÍ BELGILEW

1. Uzınlıǵı 6 sm, 8 sm bolǵan eki kesindi sızır hám olardı háripler menen belgileń.

Olardan birin AB , ekinshisin CD háripleri menen belgilewde onıń ushlarındaqı noqatlardı A hám B , C hám D dep belgilew múmkin. Sonnan keyin AB kesindisi 6 sm ge, CD kesindisi 8 sm ge teń dep oqladı.

Hárbir kesindi eki bas hárıp penen belgiledi.

2. Tapsırmanı orınláń:

- a) 3 óz aldına úshmúyeshlik jasaw ushın neshe shóp kerek?
- b) 2 óz aldına kvadrat jasaw ushın neshe shóp kerek?

3. Mısalardı bađana túrinde jazıp, ámellerdi orınlań:

$52 + 37$

$79 - 28$

$33 + 16$

$95 - 52$

$76 + 24$

$57 - 36$

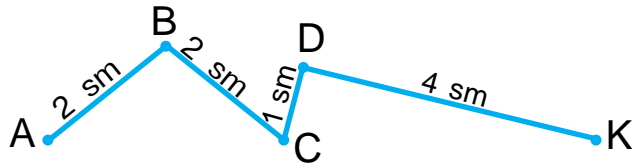
4. Berilgen sınıq sızıqlardıń:

1) neshe kesindiden ibarat ekenin anıqlań hám uzınlıgın tabıń;

2) hár bir sınıq sızıqtı hár bir penen belgileń:

Úlgi:

5. Úyden mektepke shekem 75 adım. Gúlnaz mektepke qaray 10 adım júrgennen keyin kitabı úyinde qalđanın esledi. Kitaptı alđanнан soń, ol mektepke qayıtıp ketti. Gúlnaz barlığı bolıp neshe adım jol júrgen?

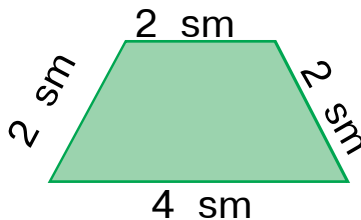
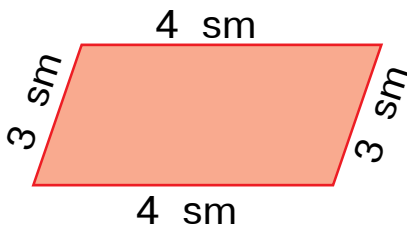

6. $72 + 25 \square 25 + 75$ | $87 + 13 \square 87 - 13$
 $64 + 26 \square 26 + 64$ | $68 - 17 \square 68 + 17$

7. Hár bir figuranıń perimetrin tabıń:

8. Esaplań:

$$30 \text{ sm} + 24 \text{ sm}$$

$$80 \text{ dm} - 54 \text{ dm}$$

$$60 \text{ dm} - 20 \text{ dm}$$

$$50 \text{ sm} + 20 \text{ sm}$$

TEŃLEME. TEŃLEMELERDI TAŃLAW USÍLI MENEN SHESHIW

1. $27 + x = 27$ kórinisindegi teńlemeni sheshiń.

x (iks) hár ibi menen tabılıwı kerek bolǵan belgisiz san belgilenedi.

$27 + x = 27$ — **bul teńleme.**

Teńleme tómendegishe sheshiledi: teńlik durıs bolıwı ushın x tıń ornına qanday sandı qoyıw kerekligin bilip alıw kerek. Bul san 0, sebebi 27 ge 0 di qosqanda 27 payda boladı. Sonda teńlik durıs bolǵanlıǵın biliw múmkin.

Teńlemenıń sheshiliwi tómendegishe jazıladı:

$$\underline{27 + x = 27}$$

$$x = 27 - 27$$

$$x = 0$$

Tekseriw:

$$27 + 0 = 27$$

$$27 = 27$$

2. a) Qosindidan belgili bolgan qosilwshını alğanda belgisiz qosilwshı payda bolğanın túsindirıń:

$$7 + 8 = 15$$

$$15 - 7 = 8$$

$$15 - 8 = 7$$

- b) Belgisiz qosilwshını tabıń:

$$\square + 3 = 10$$

$$9 + \square = 14$$

$$x + 7 = 12$$

3. Teńlemelerdi sheshiń hám nátiyjeni tekseriń:

$$35 + x = 70$$

$$14 + x = 24$$

$$25 + x = 50$$

4. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

$87 + 13$	$78 + 22$	$48 + 32$	$35 + 25$
$75 + 15$	$90 - 10$	$67 + 33$	$20 + 20$
$53 + 37$	$64 + 26$	$90 - 50$	$78 - 18$

5. Súwretten paydalanıp: $4 + 7$, $4 + 10$, $7 - 4$, $10 - 4$, $10 - 7$ ańlatpaları boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

4 kg

7 kg

10 kg

6. Avtomobil zavodı birinshi kúni 47, ekinshi kúni 3 ese artıq mashina islep shıǵardı. Zavod eki kúnde neshe mashina islep shıǵarǵan?

7. $50 - 23 + 17$ | $37 + 23 - 30$ | $87 - 64 + 23$
 $40 - 18 + 12$ | $55 + 14 - 29$ | $95 - 52 + 13$

1. Teńlemenıń sheshiliwin túsindirıń:

$$x + 56 = 70$$

$$x + 56 = 70$$

$$x = 70 - 56$$

$$x = 14$$

Tekseriw:

$$14 + 56 = 70$$

$$70 = 70$$

Qosılıwshılardan birewi belgisiz bolsa, qosındıdan belgili bolǵan qosılıwshını alıw kerek.

Úlgi: $37 + x = 47$

$$x = 47 - 37$$

$$x = 10$$

Tekseriw:

$$37 + 10 = 47$$

$$47 = 47$$

2. Teńlemelerdi sheshiń hám nátiyjeni tekseriń:

$$x + 8 = 12$$

$$46 + x = 90$$

$$x + 9 = 29$$

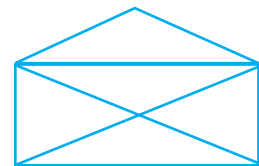
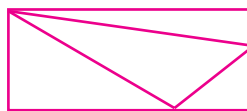
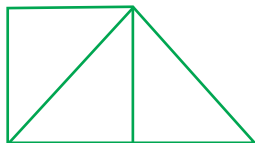

3. Keste boyınsha ańlatpa dúziń hám sheshiń:

Qosılıwshı	47		35	24	56		64
Qosılıwshı		26		31		32	
Qosındı	74	60	70		80	61	90

4. Figuralardıń hárbirinde neshe úshmúyeshlik, neshe tórmúyeshlik bar?

5. Añlatpalar dúziń hám olardıń mánisin tabıń:

a	40	35	27	51	62	19	72
a + 8							

6. Baǵman bir túp qurmadan 40 kg, ekinshi túp qurmadan bolsa birneshe kilogramm ónim alǵannan keyin ónim 87 kg boldı. Baǵman ekinshi túpten neshe kilogramm qurma alǵan?

7. Mısalardı sheshiń:

$$\begin{array}{r} +35 \\ -13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -50 \\ -16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +63 \\ -27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -47 \\ -16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +32 \\ +29 \\ \hline \end{array}$$

1. Teńlemenıń sheshimin túsindirıń: $69 - x = 23$

$$69 - x = 23$$

$$x = 69 - 23$$

$$x = 46$$

Tekseriw:

$$69 - 46 = 23$$

$$23 = 23$$

Alınıwshı belgisiz bolsa, azayıwshıdan ayırmanı alıw kerek.

$$\text{Úlgi: } 57 - x = 17$$

$$x = 57 - 17$$

$$x = 40$$

Tekseriw:

$$57 - 40 = 17$$

$$17 = 17$$

2. Avtosarayda 49 avtobus bar edi. Olardan bir-qanshası belgilengen jónelisler boyınsha jolǵa shıǵıp ketkennen soń, 17 avtobus qaldı. Avtosaraydan neshe avtobus jónelisler boyınsha jolǵa shıǵıp ketken?

3. Keste boyınsha mısıl dúziń hám sheshiń:

Azayıwshı	45		59		70	69	54
Alınıwshı		24		12	56	17	
Ayırma	40	41	43	17			27

4. Teńlemelerdi sheshiń hám nátiyjeni tekseriń:

$$68 - x = 37 \quad 49 - x = 23 \quad 76 - x = 42$$

5. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi — 58 dápter

Satıldı — x dápter

Qaldı — 27 dápter

6. Eger $b=7$, $b=3$, $b=9$ bolsa, $90-b$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

$$7. \quad \begin{array}{r} +48 \\ +32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -65 \\ -14 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +37 \\ +23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} -79 \\ -55 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} +29 \\ +12 \\ \hline \end{array}$$

1. Teńlemenıń sheshiliwin túsindiriń:

$$x - 24 = 41$$

$$x - 24 = 41$$

$$x = 41 + 24$$

$$x = 65$$

Tekseriw:

$$65 - 24 = 41$$

$$41 = 41$$

Azayıwshı belgisiz bolsa, onı tabıw ushın ayırmaǵa alınıwshını qosıw kerek.

2. Teńlemelerdi sheshiń:

$$x - 7 = 12$$

$$x - 8 = 9$$

$$x - 9 = 50$$

3. Dúkánğa satıw ushın birneshe televizor alıp kelindi. Keshke shekem 14 televizor satılğannan soń, 31 televizor qaldı. Dúkánğa dáslep neshe televizor alıp kelingен?

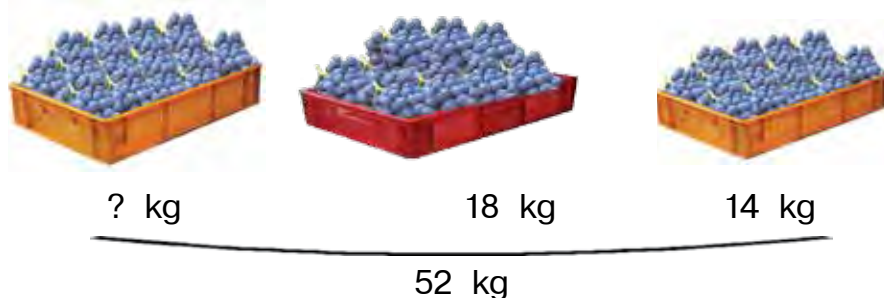

4. Misallardı úlgi boyınsha orınláń: 24=12+12.

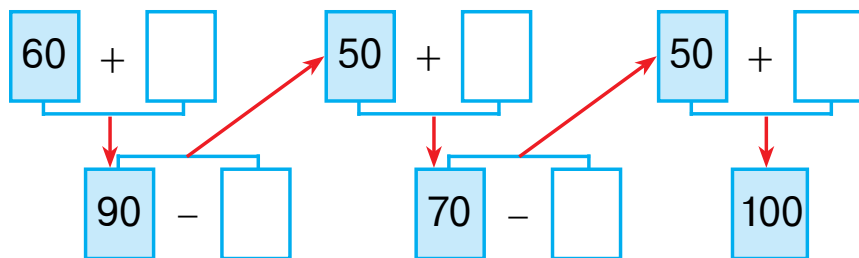
$$22 = 11 + \square \quad | \quad 48 = 24 + \square \quad | \quad 66 = 33 + \square$$

$$44 = 22 + \square \quad | \quad 64 = 32 + \square \quad | \quad 88 = 44 + \square$$

5. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń::

6. Máselelerdi túsendirip sheshiń:

7. Eki qapshıqta jámi 38 kg láblebi bar. Eger birinshi qapshıqta 21 kg láblebi bolsa, ekinshi qapshıqta neshe kilogramm láblebi bar?

8. Teńlemelerdi sheshiń hám nátiyjeni tekseriń:

$$x - 14 = 31$$

$$x - 21 = 42$$

$$56 - x = 43$$

$$69 - x = 43$$

$$28 + x = 59$$

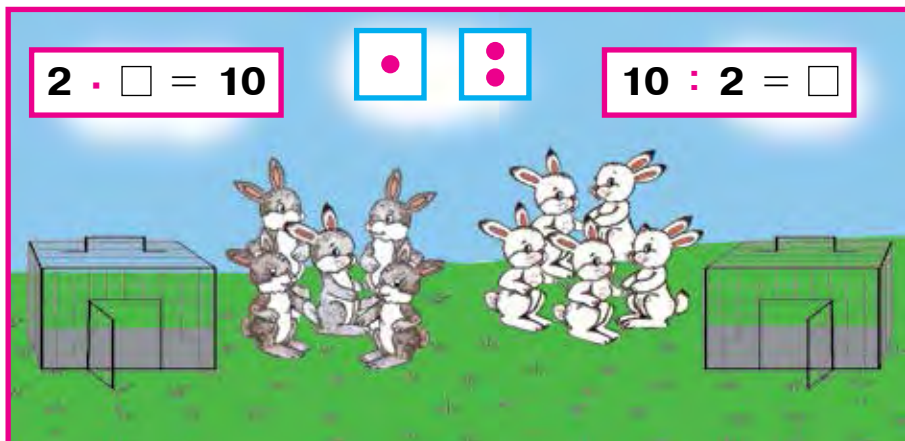
$$x - 15 = 25$$

KÓBEYTIW HÁM BÓLIW. GEOMETRIYALÍQ FIGURALAR HÁM SHAMALAR

KÓBEYTIW. KÓBEYTIWDIŃ MÁNISI

1. Barlıq almalar neshew?

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

Ekewden 5 márte alınsa, 10 payda boladı yamasa 2 nı 5 ge kóbeytse, 10 boladı.

Birdey qosılıwshılardı qosıw **kóbeytiw** delinedi. Birdey qosılıwshılardıń qosındısı $2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$ nıń kóbeyme túrindegi jazılıwı: $2 \cdot 5 = 10$ túrinde boladı.

Noqat (·) **kóbeytiw belgisi** boladı.

Bul misal tómendegishe oqıladı:

Ekewden bes márte alınsa, on boladı yamasa ekini beske kóbeytkende on payda boladı.

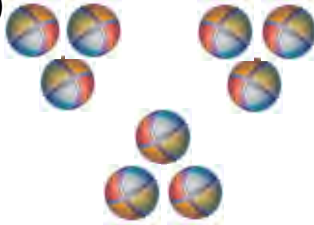
2. 1) 5 ewden 5 márte alinsa, 25 payda boladı yamasa 5 ti 5 ke kóbeyttirilse, 25 boladı:

$$5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 25$$

$$5 \cdot 5 = 25$$

2)

$$3 + 3 + 3 = \square$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

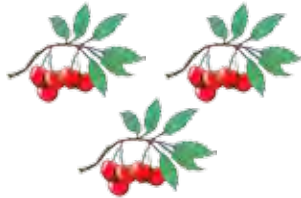

$$4 + 4 + 4 + 4 = \square \square$$

$$4 \cdot 4 = \square \square$$

3. Qosıwǵa tiyisli mısallardı kóbeytiwge tiyisli mısallar menen almasıń:

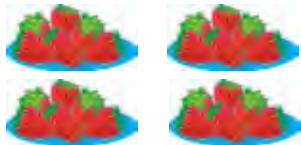
$$5 + 5 + 5 = \square \square$$

$$\square \cdot \square = \square \square$$

$$4 + 4 + 4 = 12$$

$$4 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 + 6 = 24$$

$$6 \cdot 4 = \square \square$$

$$7 + 7 = \square \square$$

$$7 \cdot 2 = \square \square$$

4. Kóbeytiwge tiyisli mısallardı qosıwǵa tiyisli mısallar menen almaştırıń:

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = \square$$

$$6 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 = \square \square$$

5. Bir gúldástede 5 gvozdika, ekinshi gúldástede bolsa onnan 3 ke artıq gvozdika bar. Ekinshi gúldástede neshe gvozdika bar?

6. Qosıwǵa tiyisli mısallardı kóbeytiwge tiyisli mısallar menen almaştırıń:

Úlgi: $7 + 7 + 7 = 7 \cdot 3$

$$7 + 7 + 7$$

$$8 + 8 + 8$$

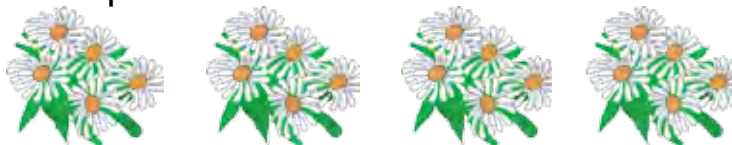
$$9 + 9 + 9$$

7. $18 - 9$ | $9 + 9$ | $13 + 5$ | $(60 + 6) - 4$
 $13 - 4$ | $8 + 7$ | $15 + 4$ | $(50 + 8) + 2$

1. Súwret boyınsha kóbeytiwge tiyisli mısál dúziń hám onı qosıw menen almaştırıń:

1)

$$5 \cdot 4 = \square \square$$

$$5 + 5 + 5 + 5 = \square \square$$

2)

$$5 \cdot 5 = 5 + 5 + 5 + 5 + 5$$

2. Kóbeytiwge tiyisli mısallardı qosıwǵa tiyisli mısallar menen almaştırıń:

Úlgi: $8 \cdot 3 = 8 + 8 + 8$

$$8 \cdot 3$$

$$5 \cdot 7$$

$$4 \cdot 3$$

$$5 \cdot 6$$

3. Mısallardı úlgi boyınsha sheshiń:

$$\begin{array}{l|l} 50 - (25 + 15) & (37 + 48) - 30 \\ (48 + 19) - 36 & (37 + 53) - 40 \end{array}$$

$$(45 + 27) - 31 = 41$$

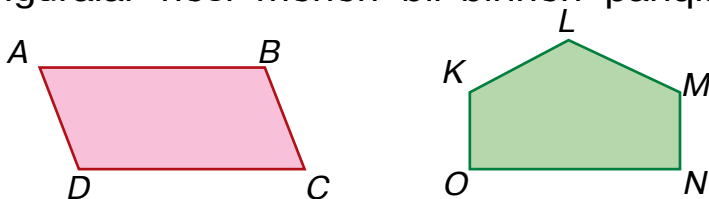
$$\begin{array}{r} + 45 \\ + 27 \\ \hline 72 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 72 \\ - 31 \\ \hline 41 \end{array}$$

4. Mektep baǵına otırǵızıw ushın 43 túp rozagúl, 23 túp gvozdika alıp kelindi. Mektep baǵına uluwma neshe túp gúl alıp kelingeni?

5. Hár bir akvariumda 4 balıqtan bar. 4 akvariumda neshe balıq bar?

6. Bul figuralar nesi menen bir-birinen parıqlanadı?

7. Barlıq shójeler neshew? Sheshiliwin qosıw hám kóbeytiw menen orınlań:

$$\begin{array}{l|l|l|l} 52 - 2 & 30 + 5 & 57 + 23 & 68 + 20 \\ 52 - 20 & 30 + 50 & 40 + 27 & 18 + 12 \end{array}$$

KÓBEYTIW ÁMELI KOMPONENTLERINIŇ ATALÍWÍ

1. Súwret boyınsha mısál dúziń hám onı sheshiń:

$$5 \cdot 3 = \square \square$$

Kóbeytiwdiń aǵzaların yadta tutıń:

5	.	3	=	15
Birinshi		Ekinshi		Kóbeyme
kóbeytiwshi		kóbeytiwshi		

5 penen 3 tiń kóbeymesi 15 ke teń.

Kóbeytiletuǵın sanlar **kóbeytiwshiler** de-linedi. Kóbeytiwden payda bolatuǵın san **kóbeyme** dep ataladı.

2. Mısallardı sheshiń:

$$8 \cdot 2 \quad 9 \cdot 3 \quad 6 \cdot 4 \quad 3 \cdot 3 \quad 1 \cdot 8$$

3. Kóbeytiwge tiyisli mısallardı qosıwǵa tiyisli mısallar menen almasıń.

$$\text{Úlgi: } 6 \cdot 5 = 6 + 6 + 6 + 6 + 6$$

$$4 \cdot 3 \quad 7 \cdot 2 \quad 5 \cdot 4 \quad 3 \cdot 5$$

4. Máselelerdi sheshiń:

1) Hár bir avtomobilde 5 adamnan bolsa, eki avtomobilde neshe adam boladı?

2) Hár bir vazada 6 anardan bolsa, tórt vazada neshe anar boladı?

5. Mısallardı úlgige qarap orıńlań: $3 \cdot 7 = 21$.

$$2 \cdot 6 = \square \square$$

$$5 \cdot 5 = \square \square$$

$$6 \cdot 3 = \square \square$$

$$2 \cdot 8 = \square \square$$

$$4 \cdot 3 = \square \square$$

$$7 \cdot 2 = \square \square$$

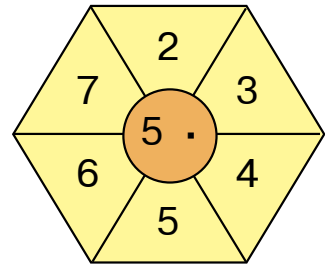
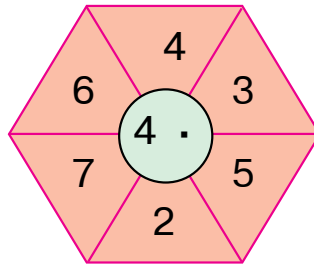
$$2 \cdot 7 = \square \square$$

$$4 \cdot 5 = \square \square$$

$$6 \cdot 5 = \square \square$$

6. Esaplań:

7. 1) Birinshi kóbeytiwshi 4, ekinshi kóbeytiwshi 3. Kóbeymeni tabıń;

2) 8 benen 2; 9 benen 3; 5 penen 4 sanlarınıń kóbeymesin jazıń hám esaplań.

8. Mısallardı baǵana etip jazıń, nátiyjeni esaplań:

$$72 + 21$$

$$56 - 25$$

$$43 + 27$$

$$49 - 27$$

$$68 - 30$$

$$58 + 21$$

$$96 - 36$$

$$35 + 14$$

HÁRBİR ÁMEL KOMPONENTLERI HÁM NÁTIYJELERI ARASÍNDÁ ÓZ ARA BAYLANÍSLAR

1. Qosıw usılı menen berilgen mısallardı kóbeytiw usılı menen almastrıń:

$$\text{Úlgi: } 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 2 \cdot 5 = 10$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3$$

$$5 + 5 + 5$$

$$6 + 6 + 6 + 6$$

2. Mısallardı úlgide kórsetilgendeı etip sheshiń:

$$58 + 23 - 55 = \square \square$$

$$\begin{array}{r} +58 \\ +23 \\ \hline 81 \end{array}$$

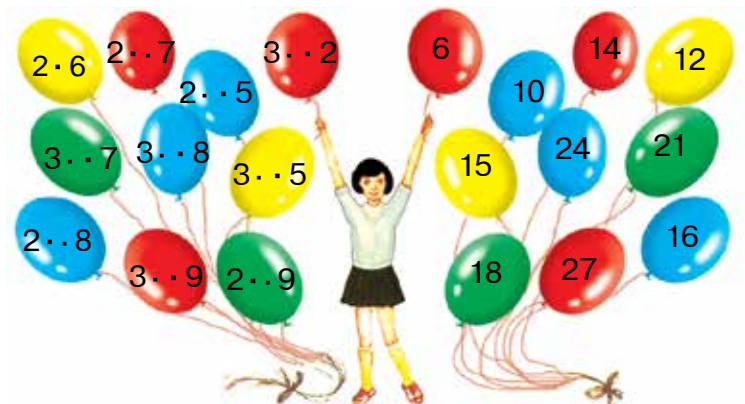
$$\begin{array}{r} -81 \\ -55 \\ \hline 26 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 60 + 17 - 51 \\ 87 - 64 + 23 \\ 27 + 23 - 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 46 - 16 + 15 \\ 77 + 13 - 29 \\ 74 + 26 - 40 \end{array}$$

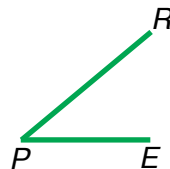
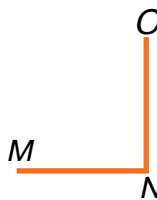
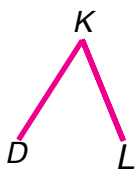
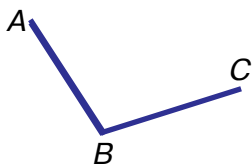
3. Mısalardıń juwabın tabıń:

4. Klass bółmesiniń 3 aynası bar. Hár bir aynada 3 gúltúbek turıptı. Aynalardaǵı barlıq gúltúbekler neshew?

5. Tuwrı múyeshti tabıń:

6. Avtobusta 37 jolawshı bar edi. Bándirgide 4 jolawshı túsip, 7 jolawshı mindi. Avtobustaǵı jolawshılardıń sanı neshew boldı?

7. $70 - 46 + 27$
 $50 - 13 + 18$

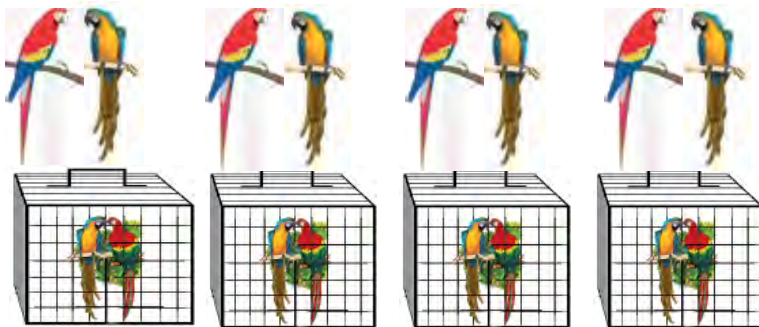
$97 - 64 + 19$
 $40 - 13 + 27$

$72 - 34 + 17$
 $35 + 15 - 26$

BÓLIW. BÓLIW ÁMELINIŃ MÁNISI

1. 1) 8 totıqus 4 tor ketekke teńnen bólip salındı. Hár bir tor ketekke neshe totıqustan salınǵan?

Sheshiliwi: $8:4=2$ totıqustan.

Juwabı: Hár tor ketekke 2 totıqustan salınǵan.

2) 8 totıqus hár tor ketekke 2 ewden bólip salınǵan.

Sheshiliwi: $8:2=4$ tor ketek.

Juwabı: 8 totıqus ushın 4 tor ketek kerek.

Buyımlardı teńdey etip bólip qoyıw **bóliw** dep ataladı. Eki noqat (:) — **bóliw belgisi**.

$10:5=2$ ańlatpası tómendegishe oqıladı:

10 menen 5 tiń tiyindisi 2 ge teń.

2. Máselelerdi sheshiń hám olardı salıstırıń:
- 1) 10 konfeta 5 den bólip ıdıslarǵa salındı. Neshe ıdis kerek bolǵan?
  - 2) 10 konfeta 2 ıdisqa teńdey etip salındı. Hár bir ıdisqa neshe konfetadan salınǵan?

3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń: Haywanat baǵındaǵı 4 tıynniń hárbirine 2 ǵozadan berildi. Tıynlerge barlıǵı bolıp neshe ǵoza berilgen?

4. Mısallardıń sheshiliwin túsindirıń:

$6:2 = \square$

$8:2 = \square$

$10:2 = \square$

$6:3 = \square$

$8:4 = \square$

$10:5 = \square$

5. Kesteden juwabı birdey bolǵan mısallardı tabıń:

90 - 50	57 + 32	87 + 13	52 - 24
67 + 3	36 + 4	50 + 39	38 + 32
75 - 50	55 - 30	64 - 36	76 + 24

6. Eki bala hávizde shomılıp atır. Jaǵaǵa shıǵıw ushın balalardıń biri 20 m júziwi kerek, ekinshi bala oǵan qaraǵanda 7 m ge kem júziwi kerek. Ekinshi bala jaǵaǵa shıǵıwı ushın neshe metr júziwi kerek?

7. $37 - 17 + 40$

$65 - 42 + 18$

$75 + 15 - 21$

$58 + 22 - 13$

$45 - 25 + 32$

$89 + 11 - 50$

1. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

$$10:2=\square \text{ dana qulpınay.}$$

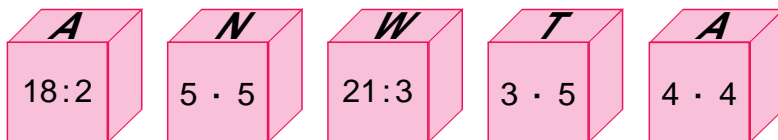
Bóliwdegi sanlar hám ańlatpalardıń atın yadta tutıń:

Bóliniwshi		Bóliwshi		Tiyindi
12	:	3	=	4

2. $12:2=\square$ $8:4=\square$ $15:5=\square$
 $15:3=\square$ $6:3=\square$ $18:2=\square$

3. Sanaq shópplerinen paydalanıp, tiyindini tabıń:
 1) bóliniwshi 9, bóliwshi 3, tiyindini tabıń;
 2) bóliniwshi 14, bóliwshi 2, tiyindini tabıń.

4. Misallardıń sheshimin ósiw tártibinde jazıń. Qanday sóz payda boldı?

5. Qosıwdı múmkin bolǵan jerlerde kóbeytiw menen almastırıp orınlań:

$12+12+15$	$3+3+3+3$	$4+4+4$
$7+7+7$	$5+5+5+5$	$6+6+6$

6. Mekteptiń sport dógeresine 12 qol tobi alıp kelindi. Olardı úsh topar dógerek qatnasıwshılarına teń bólip berdi. Hárbir toparǵa neshe qol tobinan berilgen?

7. Mısalardı sheshiń:

$$\begin{array}{r} -72 \\ -55 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +54 \\ +13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -67 \\ -35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} +36 \\ +25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -60 \\ -29 \\ \hline \end{array}$$

TEńDEY BÓLEKLERGE BÓLIW. TOPLAMNÍŃ BÓLEGI

1. Súwret boyınsha teńdey bóleklerge bóliwge tiyisli máseleler dúziń hám onı sheshiń:

2. 10 gúl 5 den vazalarǵa salındı. Bul gúller ushın neshe vaza kerek bolǵan?

3. $2 \cdot 2 = \square$ $3 \cdot 2 = \square$ $4 \cdot 2 = \square$ $5 \cdot 2 = \square$
 $4 : 2 = \square$ $6 : 3 = \square$ $8 : 4 = \square$ $10 : 5 = \square$

4. Mekteptiń janlı múyeshi ushın 10 totıqus alıp kelindi, olar besewden tor keteklerge salındı. Bul totıquslar ushın neshe tor ketek kerek bolǵan?

5.	Azayıwshı	60	38	59	67	42	31
	Alınıwshı	34	30	26	16	15	14
	Ayırma						

6. Asxanada 18 litr paxta mayı bar edi. Onı eki ıdısqa teńdey etip quyıldı. Hárbir ıdısqa neshe litr paxta mayı quyılǵan?

$$\begin{array}{l|l|l} 7. & 30 - (17 + 3) & (62 - 41) + 9 & 90 - (47 + 3) \\ & 20 + (9 + 8) & (54 + 29) - 3 & (35 + 35) - 8 \end{array}$$

KÓBEYTIW HÁM BÓLIW USÍLÍ MENEN SHESHILETUǴÍN MÁSELELER

1. Bir qutıda 6 qálem bar. Sonday tórt qutıda neshe qálem bar?

Máseleni dáslep qosıw ámeli menen sheshiń, soń qosıwǵa tiyisli mısaldı kóbeytiwge tiyisli mısaldı menen almasıń.

2. Keteksheler ornına sonday ámel belgisin qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın.

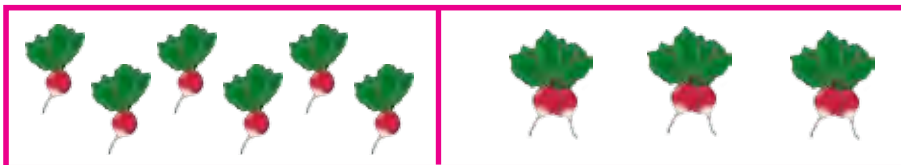
$$\begin{array}{l|l|l} 38 \square 16 = 22 & 42 \square 25 = 67 & 76 \square 24 = 100 \\ 39 \square 31 = 70 & 69 \square 46 = 23 & 83 \square 17 = 100 \end{array}$$

3. Gúl dúkánına 90 túp gúl náli alıp kelindi. Túske shekem 40 túp, tústen keyin 30 túp gúl náli satıldı. Dúkanda satıw ushın neshe gúl náli qaldı?

$$\begin{array}{l|l|l} 4. & 10 : 5 = \square & 9 : 3 = \square & 12 : 6 = \square \\ & 8 : 2 = \square & 6 : 2 = \square & 14 : 7 = \square \end{array}$$

5. Máselelerdiń sheshiliwi hám juwabın salıstırıń:
 1) 6 rediska bar edi. Rediskanı 3 teńdey bólekke bóldi hám baylap qoydı. Hár bir baylamda neshe rediskadan bar?

Sheshiliwi: $6 : 3 = 2$ rediskadan bar.

Juwabi: Hár bir baylamda 2 rediskadan bar.

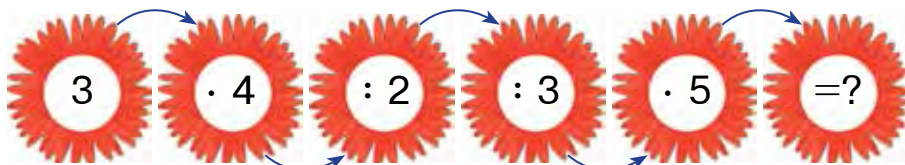
- 2) 6 rediska bar edi. Rediskalardı 3 ewden ajıratı hám olardı bayladı. Neshe baylam rediska boldı?

Sheshiliwi: $6 : 3 = 2$ baylam rediska

Juwabi: 2 baylam rediska bar.

6. Mısallardı túsindirip sheshiń:

7. Bayramǵa 20 shar satıp alındı. Sharlar 2 teńdey bólekke bólip baylandı. Hár bir baylamda neshe shardan bar?

8. Mısallardı sheshiń:

$70 - (79 - 70)$	$40 + (11 + 9)$	$(24 + 34) - 8$
$21 + (34 - 30)$	$35 - (7 + 6)$	$(28 - 18) + 9$

- 1) 14 kg limon bar edi. Olar 2 sebetke teńnen bólip salıńdı. Hár bir sebetke neshe kilogramnan limon salınǵan?
2) 18 shokolad tarelkalarǵa 6 dan teńdey salıp shıǵıldı. Neshe tarelkaǵa shokolad salınǵan?

$$2. \quad \begin{array}{|c|c|c|} \hline 10:2=\square & 14:2=\square & 8:2=\square \\ \hline 10:5=\square & 14:7=\square & 8:4=\square \\ \hline \end{array}$$

3. Barlıq roza gúller neshe? Sheshimin kóbeytiw hám bóliw menen orınlań:

4. Teńlemelerdi sheshiń:

$$27 - x = 15$$

$$x - 15 = 25$$

$$17 + x = 39$$

5. Kesteden sheshimi birdey bolǵan mısallardı tabıń:

6 · 3	8 : 4	21 : 3	12 : 4
12 : 3	2 · 2	18 : 3	15 : 5
2 · 3	14 : 7	14 : 2	9 · 2

6. Ámel belgisin teńlik durıs bolatuǵın etip qoyıń:

$$22 \square 22 = 44$$

$$33 \square 33 = 66$$

$$44 \square 44 = 88$$

$$75 \square 25 = 50$$

$$50 \square 25 = 25$$

$$88 \square 34 = 54$$

7. Bir xojalıqta 15 tawıq bar edi. Olar 3 ketekke teńdey bólip qoyıldı. Hár bir ketekke neshe tawıqtan qoyılǵan?

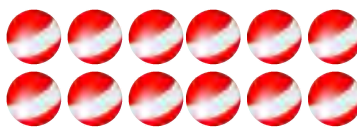

KÓBEYTIW HÁM BÓLIW ÁMELLERI ARASÍNDAGÍ QATNASÍQLAR

1. Súwret tiykarında berilgen mısallardı sheshiń:

		
$2 \cdot 4 = 8$		$3 \cdot 4 = 12$
$8 : 2 = 4$		$12 : 3 = 4$

2. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

		
$3 \cdot 2 = 6$	$5 \cdot 2 = 10$	$6 \cdot 2 = \square\square$
$6 : 3 = \square$	$10 : 5 = \square$	$12 : 6 = \square$

3. 1) 3 terelkada 2 qurmadan bar. Barlıq qurmalar neshew?
2) 2 tarelkada 3 qurmadan bar. Barlıq qurmalar neshew?

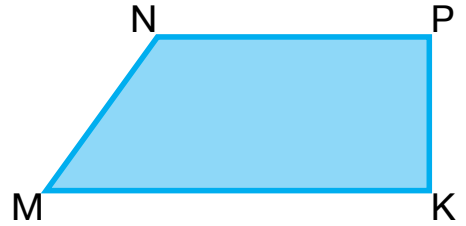

4. Kóbeymeni qosındıǵa almasıń:

Úlgi: $6 \cdot 4 = 6 + 6 + 6 + 6 = 24$

$4 \cdot 5 = \square\square$	$6 \cdot 8 = \square\square$	$7 \cdot 2 = \square\square$	$9 \cdot 3 = \square\square$
$3 \cdot 5 = \square\square$	$2 \cdot 6 = \square\square$	$3 \cdot 7 = \square\square$	$5 \cdot 6 = \square\square$

5. Tómen degi figuralardıń perimetrin ólshep tabıń:

6. Atızdan bir mashinada 37 qapshıq, ekinshi mashinada birinshidegige qaraǵanda 8 qapshıq artıq, úshinshi mashinada bolsa ekishidegiden 5 qapshıq kem kartoshka alıp kelindi. Úshinshi mashinada neshe qapshıq kartoshka alıp kelingен?

7. Misallardı baǵana túrinde jazıń hám sheshiń:

$$89 - 57$$

$$49 + 17$$

$$58 - 25$$

$$75 + 15$$

$$64 - 33$$

$$26 + 26$$

MÁSELELERDI KESTE USÍLINDA SHESHIW

1. 1) Tigiwshi 6 qızlar kóylegin tiktı. Hár bir kóylekke 2 m den atlas sarplandı. Tigiwshi barlıǵı bolıp qansha gezleme sarplaǵan?

	Bir kóylekke sarplanǵan gezleme	Kóylek-ler sanı	Barlıq kóylekke sarplanǵan gezleme
	2 m	6 ta	?
	?	6 ta	12 m
	2 m	?	12 m

2) Eki óz ara kerı másele dúziń hám sheshiń.

2. Mısalardı túsindirip sheshiń:

$$\begin{array}{r} +52 \\ \hline +29 \end{array} \quad \begin{array}{r} -73 \\ \hline -21 \end{array} \quad \begin{array}{r} +48 \\ \hline +37 \end{array} \quad \begin{array}{r} -87 \\ \hline -56 \end{array} \quad \begin{array}{r} +32 \\ \hline +46 \end{array}$$

3. Máselelerdiń sheshimlerin salıstırın:

1) 18 dápter 3 oqıwshıǵa teńdey bólip berildi. Hárbir oqıwshı neshe dápterden alǵan?

2) 18 dápter oqıwshılardıǵa 3 ewden bólip berildi. Neshe oqıwshı dápter alǵan?

4. Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵında etip qoyıń:

$$\begin{array}{l} 30 \square 17 = 47 \\ 75 \square 24 = 51 \end{array} \quad \begin{array}{l} 48 \square 26 = 22 \\ 57 \square 31 = 88 \end{array} \quad \begin{array}{l} 86 \square 86 = 0 \\ 29 \square 0 = 29 \end{array}$$

5. Keste boyınsha ańlatpa dúziń hám sheshiń:

Qosılıwshı	67	55	19	38	53	84
Qosılıwshı	3	14	21	5	27	16
Qosındı						

6. Dúkanda 48 lyustra bar edi. Túske shekem 20, tústen keyin 16 lyustra satıldı. Dúkanda neshe lyustra qaldı?

7. Mısalardı sheshiń:

$$\begin{array}{r} -88 \\ \hline -53 \end{array} \quad \begin{array}{r} +61 \\ \hline +24 \end{array} \quad \begin{array}{r} -56 \\ \hline -23 \end{array} \quad \begin{array}{r} +34 \\ \hline +15 \end{array} \quad \begin{array}{r} -95 \\ \hline -24 \end{array}$$

8. Shırsha aǵashınıń biyikligi 9 m, aq terektiń biyikligi onnan 5 m biyik. Aq terektiń biyikligin tabıń.

BELGISIZ KÓBEYTIWSHINI TABÍW

1. 1) $6 \cdot 3 = 18$
 $18 : 6 = 3$
 $18 : 3 = 6$

6 hám 3 – kóbeytiwshiler; 18 — bul kóbeyme;

2) $2 \cdot 4 = 8$
 $8 : 2 = 4$
 $8 : 4 = 2$

Eki sannıń kóbeymesi kóbeytiwshilerden birine bólinse, ekinshi kóbeytiwshi payda boladı.

2. $3 \cdot 6 = 18$
 $18 : 3 = \square$
 $18 : 6 = \square$

$3 \cdot 4 = 12$
 $12 : 3 = \square$
 $12 : 4 = \square$

$8 \cdot 2 = 16$
 $16 : 8 = \square$
 $16 : 2 = \square$

Birinshi kóbeytiwshi qalay payda boldı?

Ekinshi kóbeytiwshi qalay payda boldı?

3. Máselelerdiń sheshiliwin salıstırıń:

1) Ídislardıń hárbirine 6 kg nan pal quyılǵan. Eki ıdista neshe kilogramm pal bar?

2) Ídistiń birine 6 kg, ekinshisine 2 kg pal quyılǵan. Eki ıdista neshe kilogramm pal bar?

Ne ushın birinshi másele kóbeytiw ámeli menen, ekinshi másele qosıw ámeli menen sheshiliwin túsindirıń.

4. Túsirilip qaldırılǵan sanlardı ornına qoyıp jazıń:

$8 \cdot 3 = 3 \cdot 8$

$5 \cdot 6 = \square \cdot 5$

$2 \cdot 7 = \square \cdot 2$

$7 \cdot 2 = 2 \cdot \square$

$6 \cdot 4 = 4 \cdot \square$

$4 \cdot 5 = 5 \cdot \square$

5. Sızılma tiykarında másele dúziń hám onı sheshiń:

6. Hár bir ıdısqa 5 almadan salındı. 6 ıdista neshe alma bar?

7. Mısaltardı baǵana túrinde jazıp, ámellerdi orınlań:

$$45 + 13$$

$$62 - 14$$

$$55 + 28$$

$$60 - 24$$

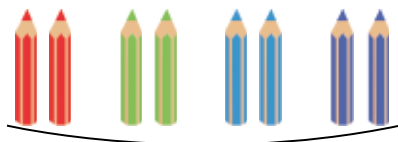
$$54 + 36$$

$$97 - 52$$

8. Bir shańaraq 40 qoyan baǵıp atır. Olardıń 16 sı qara, 18 i aq, qalǵanları kúlreń. Kúlreń qoyanlar neshe?

1. Teńlemelerdi túsindirip sheshiń:
Belgisiz kóbeytiwshini «x» dep alamız.

$$\text{Úlgi: } 2 \cdot x = 8$$

$$x = 8 : 2$$

$$x = 4$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 \cdot x = 10$$

$$x \cdot 5 = 15$$

$$3 \cdot x = 9$$

Kóbeytiwshilerden biri belgisiz bolsa, kóbeymeni belgili bolǵan kóbeytiwshige bóliw kerek.

2. Polkada 16 kese bar edi. Polkadan birneshe kese alıngannan keyin 6 kese qaldı. Polkadan neshe kese alıngan?

3.

Kóbeytiwshi	2		5	2	7	
Kóbeytiwshi	2	4	2		2	2
Kóbeyme		8		10		14

4. Misallardı úlgide kórsetilgendey etip sheshiń:

$$62 - 34 \square 62 - 30$$

$$28 < 32$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ - 34 \\ \hline 28 \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ - 30 \\ \hline 32 \end{array}$$

$$90 - 24 \square 80 - 24$$

$$87 + 13 \square 13 + 87$$

$$64 - 30 \square 42 + 30$$

$$47 + 53 \square 57 - 43$$

5. Qutida 40 ápiwayı hám reńli qálemler bar edi. Olardan 28 i reńli qálemler bolsa, ápiwayı qálemler neshew bolgan?

6. Feruza 18 reńli qálemdi 6 dan qutılarǵa bólip saldı. Barlıq qálemler ushın neshe qutı kerek?

7.

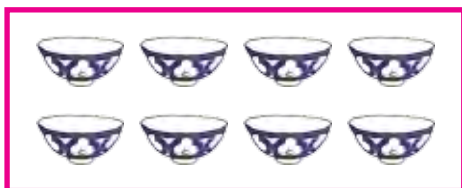
$$\begin{array}{r} + 67 \\ + 14 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 62 \\ - 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 56 \\ + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 80 \\ - 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 53 \\ + 47 \\ \hline \end{array}$$

BELGISIZ BÓLINIWSHINI TABÍW

1. Mısalardı túsindirıń hám sheshıń:

$$\begin{aligned}8 : 2 &= 4 \\8 : 4 &= 2 \\4 \cdot 2 &= 8\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}6 : 2 &= 3 \\6 : 3 &= 2 \\3 \cdot 2 &= 6\end{aligned}$$

Bóliniwshi tiyindige bólinse, bóliwshi payda boladı.

Bóliwshi tiyindige kóbeytilse, bóliniwshi payda boladı.

2. Teńlemelerdi sheshıń:

$$\begin{array}{|l|l|l|} \hline 3 \cdot x = 9 & x \cdot 5 = 10 & 2 \cdot x = 16 \\ \hline x \cdot 3 = 9 & 5 \cdot x = 10 & x \cdot 2 = 16 \\ \hline \end{array}$$

3. Máselelerdi sheshıń:

1) Beksultan 10 totıqus satıp aldı hám olardı 5 tor ketekke teńnen bólip saldı. Hárбір tor ketekke neshe totıqus salınǵan?

2) 10 totıqus alıp kelindi. Olardıń hárbiri tor ketekke 2 ewden salındı. Totıquslar ushın neshe tor ketek kerek bolǵan?

4. $12:2=\square$ | $10:5=\square$ | $14:2=\square$ | $16:2=\square$
 $18:3=\square$ | $10:2=\square$ | $14:7=\square$ | $15:3=\square$

5. Keste boyınsha berilgen máseleni sheshiń:

1) Nasiba hárbir bankada 3 kg nan 4 bankaǵa pal quydı. Barlıǵı bolıp neshe kilogramm pal bolǵan?

	Bir banka- daǵı pal	Banka- lar sanı	Barlıq bankalar- daǵı pal
3 kg 3 kg	3 kg	4	? kg
	? kg	4	12 kg
3 kg 3 kg	3 kg	?	12 kg

2) Eki óz ara keri másele dúziń hám olardı salıstırń.

6. Ańlatpanı jazıń hám onıń mánisin tabıń:

26 menen 34 tiń qosındısına 17 ni alıń.

54 benen 24 tiń ayırmasına 10 dı qosıń.

7. Mısallardı baǵana túrinde jazıń hám sheshiń:

$54 - 24$

$67 + 13$

$51 - 28$

$62 + 17$

$52 - 14$

$74 + 16$

8. Máselelerdi sheshiń:

1) Hárbir tarelkada 9 dana máyek bar. Eki tarelkada neshe máyekten bar?

2) Hárbir sebette 8 dana limon bar. Bes sebette neshe dana limon bar?

MILLIMETR

1. Decimetr hám santimetrden kishi uzınlıq ólshem birligi — **millimetr** de bar. Sızgıshtağı hárbir sızıq millimetrdi bildiredi.

Sızgısthan bir santimetrdi kórsetiń. Ol neshe teńdey bólekke bólingen? Hárbir bólek bir millimetrge teń. **1 sm 10 millimetrge** teń:

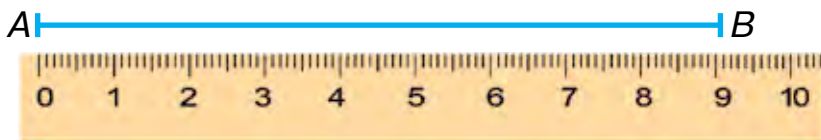
$$1 \text{ sm} = 10 \text{ mm}$$

2. Qálemniń uzınlıǵın sızgısh penen ólsheń:

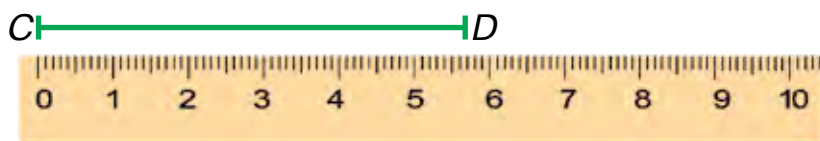

Qálemniń uzınlıǵı sm mm ge teń.

3. AB , CD kesindileriniń uzınlıqları qansha? Hárbir kesindiniń uzınlıǵın ólsheń.

Úlgi: $AB = 9 \text{ sm } 1 \text{ mm}$.

4. Misallardi túsindirip sheshiń:

$$\frac{2 \cdot 5 = 10}{10 : 2 = 5}$$

$$10 : 2 = 5$$

$$10 : 5 = 2$$

$$\frac{7 \cdot 2 = 14}{14 : 7 = \square}$$

$$14 : 7 = \square$$

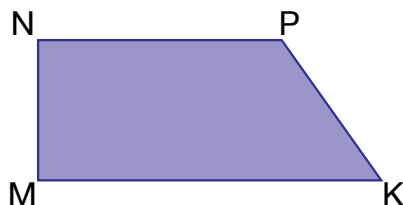
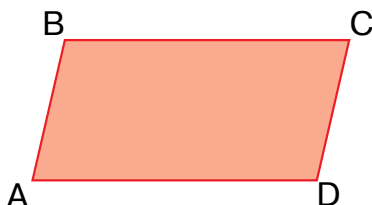
$$14 : 2 = \square$$

$$\frac{4 \cdot 5 = 20}{20 : 4 = \square}$$

$$20 : 4 = \square$$

$$20 : 5 = \square$$

5. Tómenдеgi figuralardıń hárbir tárepiniń uzınlıgın ólshеń:

Úlgi: $AB = 2 \text{ sm } 4 \text{ mm}$.

6. Dem alıw baǵına 29 tıp qayın, 20 tıp májnúntal nálleri egildi. Qayın menen májnúntal birge-likte qansha bolsa, sonnan 9 tıp kem shırsha aǵashı náli egildi. Baǵqa neshe tıp shırsha aǵashı náli egildi?

7. $53 \text{ sm} + 27 \text{ sm}$

$$98 \text{ dm} - 48 \text{ dm}$$

$$69 \text{ dm} - 29 \text{ dm}$$

$$75 \text{ sm} + 25 \text{ sm}$$

0, 1, 10 SANLARINIŇ QATNASINDA KÓBEYTIW HÁM BÓLIW

1. $1 \cdot a = a$

$$1 \cdot 4 = 1 + 1 + 1 + 1 = 4$$

$$1 \cdot 7 = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 7$$

$$a \cdot 1 = a$$

$$1 \cdot 4 = 4$$

$$4 \cdot 1 = 4$$

1 sanın hárqanday sanǵa kóbeytkende, sol sannıń ózi payda boladı. Hárqanday sandı 1 ge bólgende sol sannıń ózi payda boladı.

$$0 \cdot a = 0$$

$$0 \cdot 4 = 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$0 \cdot 7 = 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$a \cdot 0 = 0$$

$$4 \cdot 0 = 0$$

$$7 \cdot 0 = 0$$

Noldi hárqanday sanğa kóbeytkende, nol payda boladı. Noldi hárqanday sanğa ból-gende nol shıǵadı.

2. 1) Kóbeymeni qosındı menen almastırın hám ná-tiyjeni tabırın:

$$1 \cdot 6$$

$$0 \cdot 2$$

$$5 \cdot 1$$

$$0 \cdot 5$$

$$0 \cdot 3$$

$$1 \cdot 8$$

$$4 \cdot 0$$

$$1 \cdot 9$$

- 2) Qosındını kóbeyme menen almastırın:

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 1 \cdot 9 = \square$$

$$0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0 \cdot 6 = \square$$

3. Bir bankadaǵı erik sherbeti 5 litr. Eki bankadaǵı erik sherbeti neshe litr boladı?

4. 1 menen 7 niń, 0 menen 6 niń, 1 menen 28 diń kóbeymesin tabırın.

5. Misallardı túsindirip sheshiń:

$$1 \cdot 2$$

$$1 \cdot 13$$

$$(43 - 42) \cdot 3$$

$$0 \cdot 5$$

$$1 \cdot 27$$

$$(17 - 17) \cdot 6$$

$$9 \cdot 1$$

$$1 \cdot 82$$

$$(35 - 34) \cdot 8$$

6. Tigiwshi bir xalatqa 6 sádep taqtı, sonday 3 xalatqa neshe sádep taqqan?

7. $(49 - 48) \cdot 9$

$$(38 - 37) \cdot 0$$

$$1 \cdot 42$$

$$(28 - 28) \cdot 5$$

$$(53 - 52) \cdot 8$$

$$0 \cdot 63$$

1. $a : 1 = a$

$$4 : 1 = 4$$

$$8 : 1 = 8$$

$$0 : a = 0$$

$$0 \cdot 6 = 0$$

$$0 \cdot 19 = 0$$

Hárqanday sandı 1 ge bólgende, sol sannıń ózi payda boladı. Noldi hárqanday sanǵa bólgende nol shıǵadı. Sandı nolge bóliwge bolmaydı.

~~$$a : 0$$~~

2. Misallardı túsindirıń hám sheshiń:

$$\frac{1 \cdot 9}{9 : 1} = 9$$

$$9 : 1 = 9$$

$$9 : 9 = 1$$

$$\frac{1 \cdot 24}{24 : 1} = 24$$

$$24 : 1 = \square \square$$

$$24 : 24 = \square$$

$$\frac{1 \cdot 68}{68 : 1} = 68$$

$$68 : 1 = \square \square$$

$$68 : 68 = \square$$

Qálegen sandı ózine-ózin bólgende, 1 payda boladı: $a : a = 1$

3. Klasta 34 oqıwshı bar. Olardıń hárbirine 1 «Ǵumsha» jurnalınan tarqatıldı. Barlıǵı bolıp ne-she «Ǵumsha» jurnalı tarqatılǵan?

4. Kesteni toltırıń:

a	5	45	0	98
a · 1				
1 · a				

a	8	16	35	65
a : 1				
a : a				

5. Máselelerdi sheshiń hám olardı salıstırın:
- 1) 18 geshir 6 qoyanǵa teńdey bólip berildi. Hárbir qoyanǵa neshe geshirden berilgen?
  - 2) 23 dápterdi 23 oqıwshıǵa teńdey bólip berildi. Hárbir oqıwshı neshe dápterden aldı?

6. Dúkánǵa satıw ushın 21 quwırshaq, onnan úsh ese kem top alıp kelindi. Dúkánǵa barlıǵı bolıp neshe top alıp kelingeni?

7. Salıstırın:

$$5 \cdot 1 \square 5 : 5 \quad 42 : 42 \square 6 \cdot 1 \quad 16 : 16 \square 19 : 1$$

$$27 \cdot 1 \square 27 : 1 \quad 58 \cdot 1 \square 58 : 1 \quad 18 : 18 \square 15 : 1$$

10 SANÍ QATNASÍDA KÓBEYTIW HÁM BÓLIW

1. Mısallardı túsindiriniń hám sheshiniń:

$$10 \cdot 2 = 20 \quad 2 \cdot 10 = 20$$

10 dı 2 ge kóbeytiw ushın 1 onlıqtı 2 ge kóbeytiw kerek, nátiyjede 2 onlıq yamasa 20 payda boladı.

Demek: $10 \cdot \dots \cdot 2 = 20$ yamasa $2 \cdot \dots \cdot 10 = 20$ bolsa, onda $20 : 2 = 10$, $20 : 10 = 2$ boladı.

2. $10 \cdot 3$	$10 \cdot 5$	$10 \cdot 8$	$10 \cdot 9$
$3 \cdot 10$	$5 \cdot 10$	$8 \cdot 10$	$9 \cdot 10$
$30 : 3$	$50 : 5$	$80 : 8$	$90 : 9$
$30 : 10$	$50 : 10$	$80 : 10$	$90 : 10$

3. Miymanxananiń 10 aynası bar. Hár bir aynaǵa 4 gúltúbekten qoyılǵan. Aynadaǵı barlıq gúltúbekler neshew?

4.

$10 \cdot 2 = 20$	$2 \cdot 10$	$20 : 2$	$20 : 10$
$10 \cdot 3 = 30$	$3 \cdot 10$	$30 : 3$	$30 : 10$
$10 \cdot 4 = 40$	$4 \cdot 10$	$40 : 4$	$40 : 10$
$10 \cdot 5 = 50$	$5 \cdot 10$	$50 : 5$	$50 : 10$
$10 \cdot 6 = 60$	$6 \cdot 10$	$60 : 6$	$60 : 10$
$10 \cdot 7 = 70$	$7 \cdot 10$	$70 : 7$	$70 : 10$
$10 \cdot 8 = 80$	$8 \cdot 10$	$80 : 8$	$80 : 10$
$10 \cdot 9 = 90$	$9 \cdot 10$	$90 : 9$	$90 : 10$
$10 \cdot 10 = 100$	$10 \cdot 10$	$100 : 10$	$100 : 10$

5. Teńlemelerdi sheshiń:

$$29 + x = 60$$

$$x - 26 = 40$$

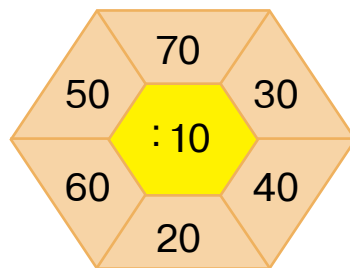
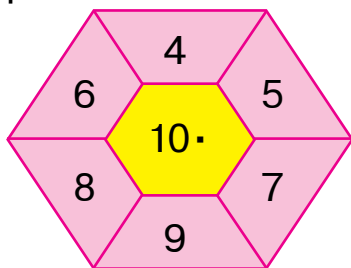
$$80 - x = 53$$

$$58 - x = 50$$

$$41 + x = 64$$

$$x - 15 = 35$$

6. Esaplań:

7. Asxanada sherbet tayarlaw ushın 10 kg nan 5 yashık keptirilgen miywe alıp kelindi. Asxanaǵa barlıǵı bolıp neshe kilogramm keptirilgen miywe alıp kelingen?

8. Salıstırıń:

$$10 \cdot 4 \square 50 : 5$$

$$9 \cdot 10 \square 10 \cdot 9$$

$$80 : 8 \square 10 \cdot 8$$

$$10 \cdot 3 \square 30 : 3$$

$$7 \cdot 10 \square 10 \cdot 2$$

$$60 : 10 \square 10 \cdot 6$$

QAWSÍRMALÍ HÁM QAWSÍRMASÍZ AÑLATPALAR

1. Tómendegi ańlatpalar qanday ámellerdi óz ishine alǵan? Olardı túsindirip orınlań:

$$27 + 3 - 5 \quad 50 - 20 - 9 \quad 12 : 2 \cdot 4 \quad 3 \cdot 6 : 2$$

Qosıw hám alıwdı yaki kóbeytiw hám bóliw-
di óz ishine alǵan qawsırmasız ańlatpada
ámeller qaysı tártipte jazılsa, sol tártipte
shepten ońǵa qaray orınlanadı.

$$\text{Úlgi: } 46 + 4 - 8 = 50 - 8 = 42$$

$$15 : 3 \cdot \dots \cdot 4 = 5 \cdot \dots \cdot 4 = 20$$

2. Mısallardı sheshiń::

$$\begin{array}{ccc|ccc|ccc} 67 - 40 + 3 & & & 24 + 12 - 6 & & & 8 \cdot 3 : 4 & & & & & \\ 20 + 18 - 6 & & & 28 - 13 - 5 & & & 12 : 2 \cdot 3 & & & & & \end{array}$$

3. Hár bir jeńsizge 5 oram toqıma jip ketse, sonday
10 jeńsizge neshe oram jip ketken?

4. Ańlatpalarda qanday ámeller bar? Bul ámellerdi
tártip penen orınlań:

$$2 \cdot 5 + 8 \quad 8 \cdot 2 - 6 \quad 3 + 6 \cdot 2$$

Qawsırmasız ańlatpalarda dáslep tártip penen
kóbeytiw hám bóliw, keyin tártip penen shep-
ten ońǵa qaray qosıw hám alıw orınlanadı.

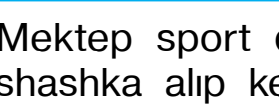

$$\text{Úlgi: } 16 - 2 \cdot \dots \cdot 3 = 16 - 6 = 10$$

$$18 : 2 + 4 \cdot \dots \cdot 4 = 9 + 16 = 25$$

5. Mısallardı túsindiriy hám sheshiń:

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 7 + 3 & 36 : 4 + 15 & 19 - 8 + 23 \\ 4 \cdot 4 - 4 & 21 : 3 + 14 & 32 + 8 - 20 \end{array}$$

6. Keste boyınsha másele dúziń hám sheshiń:
Ulzada bir qaltada 2 kg nan bolǵan 5 qalta konfeta satıp aldı. Ulzada barlıǵı bolıp neshe kilogramm konfeta satıp alǵan?

	Bir qaltadaǵı konfetańń massası	Qaltalar sanı	Barlıq qaltadaǵı konfetańń massası
	2 kg	5	? kg
	2 kg	?	10 kg
	? kg	5	10 kg

7. Mektep sport dógeregi ushın 30 shaxmat hám shashka alıp kelindi. Olardan 18 i shaxmat bolsa, neshe shashka alıp kelingen?

QAWSÍRMALÍ HÁM QAWSÍRMASIZ AÑLATPALARDA ÁMELLERDI ORÍNLAW TÁRTIBI

1. 1) Añaltpalardıń uqsaslıǵın, ayırmashılıǵın ańıqlań:
 $40 - 24 : 4 = 40 - 6 = 34$ $(40 - 24) : 4 = 16 : 4 = 4$
 2) Hár bir ańlatpanıń mánisin tabıwda ámellerdi orınlaw tártibin bilip alıń.

- 1) Eger ańlatpada qawsırmalar bolsa, olardıń ishindegi ámel birinshi orınlanadı;
 2) Kóbeytiw hám bóliw jazılıw tártibi menen orınlanadı;
 3) Qosıw hám alıw jazılıw tártibi menen orınlanadı.

$$75 - (28 + 27) = 75 - 55 = 20$$

$$30 : (27 - 17) = 30 : 10 = 3$$

$$59 - 18 : 2 = 59 - 9 = 50$$

$$2. \quad 80 - (38 + 22) \quad | \quad (50 - 23) : 3 \quad | \quad (24 + 18) - 20$$

$$60 : (39 - 29) \quad | \quad (40 - 38) \cdot 4 \quad | \quad (32 - 17) + 15$$

3. Anvarda 26 sanaq shóbi bar edi. Birneshe óz aldına kvadrat jasaǵannan soń 2 shóp awısp qaldı. Anvar neshe kvadrat jasaǵan?

4. Mısallardı úlgide kórsetilgendeı etip sheshiń:
 $57 + 13 - 23 = \square \square$

$$\begin{array}{r} +57 \\ +13 \\ \hline 70 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} -70 \\ -23 \\ \hline 47 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 49 + 12 - 25 \\ 68 - 16 + 10 \\ 37 + 23 - 20 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 90 - 45 + 12 \\ 59 + 21 - 30 \\ 86 - 26 + 14 \end{array}$$

5. Kesteni toltırıń:

Bóliniwshi	30	40	50	60	70	80	90
Bóliwshi	3	4	5	6	7	8	9
Tiyindi							

6. Qaltada 32 óza bar edi. 4 bala ózani teń bólisip aldı. Hár bir bala neshe ózadan alǵan?

$$7. \quad (42 + 18) - 30 \quad | \quad 90 - (28 + 22) \quad | \quad 39 - 18 : 2$$

$$(57 - 27) + 15 \quad | \quad 50 : (25 - 15) \quad | \quad 15 : 5 + 7$$

8. Avtosalonda bir hápte dawamında 37 jeńil mashina, onnan 7 ge kem júk mashina satıldı. Avtosalonda bir hápte dawamında barlıǵı bolıp neshe mashina satılǵan?

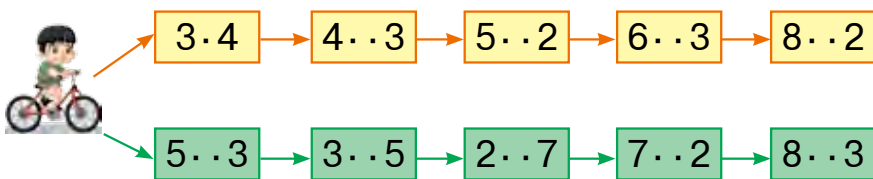

1. Bir xojalıq ushın 45 as qasıq, 23 shay qasıq satıp alındı. Bul xojalıq ushın barlıǵı bolıp neshe qasıq satıp alınǵan?

2. $4 \cdot 3 \square 8 \cdot 2$ | $18 : 3 \square 12 : 4$ | $4 \cdot 4 \square 16 : 4$
 $2 \cdot 9 \square 9 \cdot 2$ | $21 : 7 \square 14 : 7$ | $3 \cdot 5 \square 18 : 6$

3. Misallardıń sheshiliwin túsindiriń:

4. 12 kvadrat hár qatarǵa 6 kvadrattan sızıldı. Kvadratlar neshe qatar boldı?

5. Misallardıń sheshimin tabıń.

6. Mektep asxanasına hárbirinde 6 kilogrammnan 5 qutı pechenie alıp kelindi. Neshe kilogramm pechenie alıp kelingeni?

7. Misallardı tekseriw menen sheshiń:

$$\begin{array}{r} 41 \\ + 19 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ - 61 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 45 \\ \hline \end{array}$$

KESTE ISHINDE KÓBEYTIW HÁM BÓLIW

2 SANÍN BIR TAÑBALÍ SANGÁ KÓBEYTIW, 2 GE BÓLIW HÁM BÓLIWDE 2 SHÍGATUĞÍN SANGÁ BÓLIW

1.

$$2 + 2 = 4$$

$$2 \cdot 2 = \square$$

$$2 + 2 + 2 = 6$$

$$2 \cdot 3 = \square$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$2 \cdot 4 = \square$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$2 \cdot 5 = \square \square$$

Kóbeytiw kestesin este saqlañ:

$$2 \cdot 2 = 4$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 \cdot 6 = 12$$

$$2 \cdot 8 = 16$$

$$2 \cdot 3 = 6$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

$$2 \cdot 7 = 14$$

$$2 \cdot 9 = 18$$

2. $2 \cdot 2 + 2$ $2 \cdot 3 + 2$ $2 \cdot 4 + 2$ $2 \cdot 5 + 2$

3. Balalar kóylegine 2 m gezleme ketedi. Sonday 3 kóylekke neshe metr gezleme ketedi?

4. Teńlemelerdi sheshiń:

$$x \cdot 2 = 4$$

$$x \cdot 2 = 6$$

$$x \cdot 2 = 8$$

$$x + 2 = 10$$

5. Qosıwǵa tiyisli mısallardı kóbeytiwge tiyisli mısallar menen almasırap sheshiń:

Úlgi: $2 + 2 = 2 \cdot 2$

$$2 + 2 + 2$$

$$2 + 2 + 2 + 2$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

6. Mansur 2 tor ketektin hárbirine 4 keklikten jaylastirdi. Tor keteklerde barligi bolip neshe keklik bar?

7. $(50 + 20) + 9$ | $60 + (27 - 7)$ | $(30 + 10) + 7$
 $(40 - 10) + 8$ | $70 - (17 + 3)$ | $(80 - 10) + 5$

1. Kesteden juwabi 8, 12, 14, 16, 18 ge teń misallardi oqirń. Bul kesteni yadta tutirń.

$2 \cdot 2 = 4$		$4 : 2$	
$2 \cdot 3 = 6$	$3 \cdot 2$	$6 : 2$	$6 : 3$
$2 \cdot 4 = 8$	$4 \cdot 2$	$8 : 2$	$8 : 4$
$2 \cdot 5 = 10$	$5 \cdot 2$	$10 : 2$	$10 : 5$
$2 \cdot 6 = 12$	$6 \cdot 2$	$12 : 2$	$12 : 6$
$2 \cdot 7 = 14$	$7 \cdot 2$	$14 : 2$	$14 : 7$
$2 \cdot 8 = 16$	$8 \cdot 2$	$16 : 2$	$16 : 8$
$2 \cdot 9 = 18$	$9 \cdot 2$	$18 : 2$	$18 : 9$

Ekewden sanań.

2	4	6	8	10	12	14	16	18

2. Misallardi túsindirirń hám sheshirń:

$2 : 2 = \square$ $8 : 2 = \square$ $14 : 2 = \square$
 $4 : 2 = \square$ $10 : 2 = \square$ $16 : 2 = \square$
 $6 : 2 = \square$ $12 : 2 = \square$ $18 : 2 = \square$

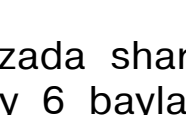
3. 18 kg gúrish 2 qaltağa teń bólip salındı. Hár bir qaltağa neshe kg nan gúrish salınǵan?
4. 14 kg másh 7 qaltağa teń bólip salındı. Hár bir qaltağa neshe kg nan másh salınǵan?
5. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

2 kg   2 kg   2 kg   2 kg   2 kg

Hár bir qaltadaǵı pechenieniń massası 2 kg. 5 qaltadaǵı pechenieniń massası qansha?

6. Keste boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

	1 banka- daǵı sherbet	Banka- lar sanı	Barlıq bankadaǵı sherbet
	2 litr	6	?
	2 litr	?	12 litr
	?	6	12 litr

6. Ayzada sharlardı 2 ewden jipke bayladı. Sonday 6 baylamda neshe shar bar?

8. $20 + 20 + 20$ | $25 + 25 + 25$ | $30 + 30 + 30$
 $70 - (20 + 20)$ | $90 - (25 + 25)$ | $90 - (30 + 30)$

3 SANÍN BIR XANALÍ SANĞA KÓBEYTIW HÁM 3 KE BÓLIW

1.

$$3 + 3 = 6$$

$$3 \cdot 2 = \square$$

$$3 + 3 + 3 = 9$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

$$3 + 3 + 3 + 3 = 12$$

$$3 \cdot 4 = \square \square$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 15$$

$$3 \cdot 5 = \square \square$$

Kóbeytiw kestesin yadta tutıń:

$$3 \cdot 2 = 6$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$3 \cdot 3 = 9$$

$$3 \cdot 5 = 15$$

2. $3 \cdot 2 + 3$ $3 \cdot 3 + 3$ $3 \cdot 4 + 3$ $3 \cdot 5 + 3$

3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

3 kg

? kg

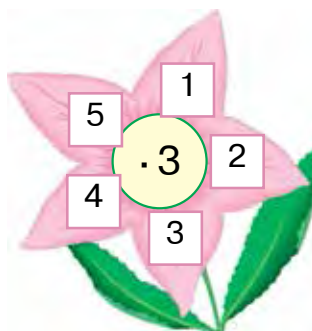
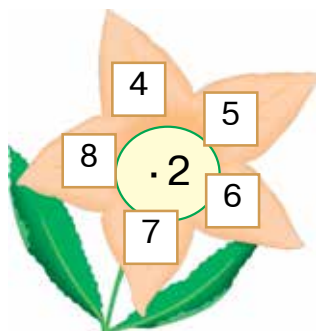
4. Qosıwǵa tiyisli mısallardı kóbeytiwge tiyisli mısallar menen almasııp sheshiń:

Úlgi: $3 + 3 = 3 \cdot 2$

$3 + 3 + 3$ | $3 + 3 + 3 + 3$ | $3 + 3 + 3 + 3 + 3$

5. Anvar 16 reńli qálemnerdi 2 qutıǵa teń bólip jaylastırdı. Ol hár bir qutıǵa neshe qálemnen jaylastırǵan?

6. Misallardı túsindirip sheshiń:

7. 1 idista 3 litr paxta mayı bar. 3 idista neshe litr paxta mayı bar? 5 idista she?

8. Salıstırń:

$$3+3 \square 3 \cdot 2$$

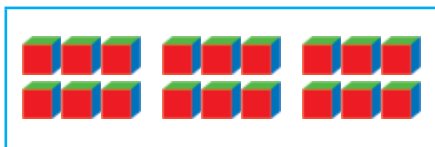
$$3+3+3+3 \square 3 \cdot 5$$

$$3+3+3 \square 3 \cdot 4$$

$$3+3+3+3+3 \square 3 \cdot 3$$

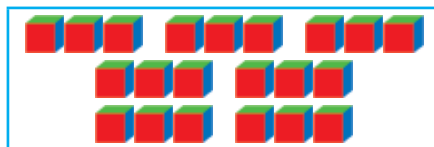

1. Misallardıń sheshiliwin túsindirip:

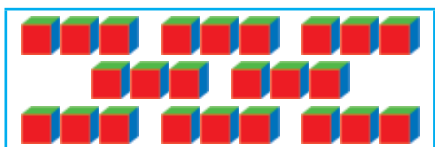
$$3+3+3+3+3+3=18$$

$$3 \cdot 6 = \square \square$$

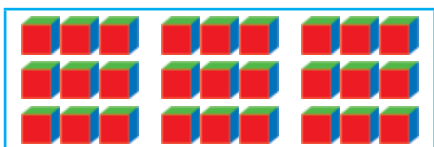
$$3+3+3+3+3+3+3=21$$

$$3 \cdot 7 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3=24$$

$$3 \cdot 8 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3+3=27$$

$$3 \cdot 9 = \square \square$$

Kóbeytiw kestesin yadta tutiń:

$$3 \cdot 6 = 18$$

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$3 \cdot 7 = 21$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

2. Bir tarelkada 3 limon bar. Sonday 6 tarelkada neshe limon bar?

3. $3 \cdot 6 + 3$ | $3 \cdot 7 + 3$ | $3 \cdot 8 + 3$ | $3 \cdot 9 + 3$

4. Bir bankağa 3 litr shiye sherbeti ketedi. 8 bankağa sherbet quyılğannan soñ jáne 16 litr awısıp qaldı. Dáslep neshe litr sherbet bolğan?

5. Birinshi kóbeytiwshi 3, ekinshi kóbeytiwshi 5. Kóbeymeni tabıń.

6. Hár bir sharfqa 3 oram toqıma jip ketse, sonday 7 sharfqa neshe oram jip ketken?

7. Salıstırın:

$3 \cdot 2 \square 3 \cdot 6$ | $2 \cdot 7 \square 3 \cdot 4$ | $2 \cdot 8 \square 3 \cdot 8$
 $3 \cdot 7 \square 3 \cdot 3$ | $3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9$ | $3 \cdot 5 \square 2 \cdot 6$

1. Kesteden sheshimi 15, 18, 21, 24, 27 ge teń bolğan mısaldı tabıń.

$$3 \cdot 3 = 9$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$3 \cdot 5 = 15$$

$$3 \cdot 6 = 18$$

$$3 \cdot 7 = 21$$

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

$$4 \cdot 3$$

$$5 \cdot 3$$

$$6 \cdot 3$$

$$7 \cdot 3$$

$$8 \cdot 3$$

$$9 \cdot 3$$

$$9 : 3$$

$$12 : 3$$

$$15 : 3$$

$$18 : 3$$

$$21 : 3$$

$$24 : 3$$

$$27 : 3$$

$$12 : 4$$

$$15 : 5$$

$$18 : 6$$

$$21 : 7$$

$$24 : 8$$

$$27 : 9$$

Úshewden sanań.

								
								
								
3	6	9	12	15	18	21	24	27

2. $3:3=\square$ $12:3=\square$ $21:3=\square$
 $6:3=\square$ $15:3=\square$ $24:3=\square$
 $9:3=\square$ $18:3=\square$ $27:3=\square$

3. Másele shártiniń súwretin sıziń, sheshiń: Bakte 27 litr benzin bolıp, 3 ıdısqá teń bólip quyıldı. Hár ıdısqá neshe litr benzin quyılğan?
4. 21 kg qumsheker bar edi. Qumshekerdi 3 kilo-gramnan qaltalarǵa salındı. Neshe qalta kerek bolǵan?
5. Kestedegi ańlatpalardıń mánisin tabıń:

Kóbeytiwshi	3	3	3	3	3	3	3
Kóbeytiwshi	3	4	5	6	7	8	9
Kóbeyme							

6. Uzunlıǵı 18 sm bolǵan lentanı 3 sm den bólek-lerge bóliń. Neshe bólek payda boldı?
7. Mısallardı sheshiń:

$3 \cdot 7 + 9$ | $15:3 + 25$ | $3 \cdot 9 - 7$
 $8 \cdot 2 + 4$ | $27:3 - 9$ | $7 \cdot 2 - 4$

1. Máselelerdiń sheshiliwin túsindiriy:

1) Hár bir tarelkaǵa 2 almurttan qoyıldı. 10 almurt neshe tarelkaǵa qoyıldı? Awısıp qalǵan almurt bar ma?

2) Aldıńǵı máseledegi 10 sanın 7, 8, 9 sanları menen almastırıń, súwretten paydalanıp ózińiz tazadan másele dúzip sheshiy.

3) 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 sanlarınıń qaysıları 2 ge bólinedi?

2 ge bólinetuǵın sanlar **jup** sanlar, 2 ge bólinbeytuǵın sanlar **taq** sanlar delinedi.

2. 13, 15, 16, 8, 12, 6, 18, 21, 23, 24 sanlar qatarınan dáslep barlıq jup sanlardı, keyin barlıq taq sanlardı kóshirip jazıy.

3. Gúlzadaǵa dostısı eki disk sawǵa etti. Birinshi diskte 3 multfilm, ekinshi diskte bolsa onnan úsh márte kóp multfilm jazılǵan. Eki diskte neshe multfilm jazılǵan?

4.

Bóliniwshi	6	9	12	15	18	21	24	27
Bóliwshi	3	3	3	3	3	3	3	3
Tiyindi								

5. Mısalardı úlgide kórsetilgendey etip sheshiń:

Úlgi: $(58 - 43) : 3 = 5$

$$\begin{array}{r} 58 \\ -43 \\ \hline 15 \end{array}$$

$$15 : 3 = 5$$

$$(38 - 26) : 3$$

$$(16 + 11) : 3$$

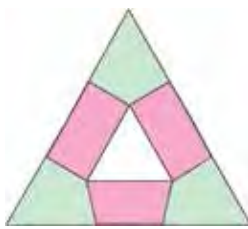
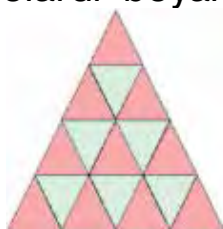
$$3 \cdot 6 + 12$$

$$(70 - 49) : 3$$

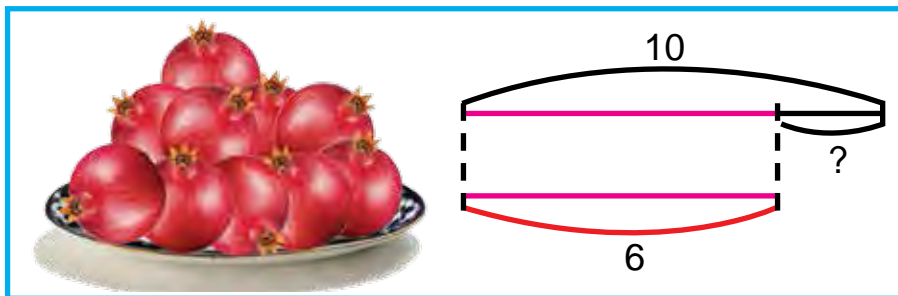
$$(10 + 10) : 2$$

$$2 \cdot 9 + 12$$

6. Súwrettegi figuralardı dápterińizge sızıń hám olardı boyañ:

7. Sızılma boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

8. Eki kesindi sızıń: $AB = 7$ sm 4 mm, CD kesin-disi bolsa onnan 3 mm qısqa bolsın.

9. $14 : 2 + 43$

$$3 \cdot 7 - 21$$

$$(45 - 30) : 3$$

$$18 : 3 + 24$$

$$3 \cdot 8 - 20$$

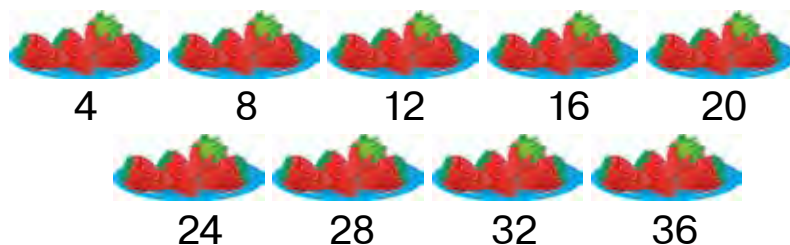
$$(56 - 40) : 2$$

4 SANÍN BIR XANALÍ SANǴA KÓBEYTIW HÁM 4 KE BÓLIW

1.

Kóbeytiw kestesin este saqlań:

$4 \cdot 4 = 16$

$4 \cdot 6 = 24$

$4 \cdot 8 = 32$

$4 \cdot 5 = 20$

$4 \cdot 7 = 28$

$4 \cdot 9 = 36$

2. $4 \cdot 2 + 4$ $4 \cdot 3 + 4$ $4 \cdot 4 + 4$ $4 \cdot 5 + 4$
 $4 \cdot 6 + 4$ $4 \cdot 7 + 4$ $4 \cdot 8 + 4$ $4 \cdot 9 + 4$
3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

4 kg

? kg

4. $3 \cdot 5$ hám $4 \cdot 6$ $21 : 3$ hám $16 : 4$ $20 : 4$ hám $36 : 4$
5. Hár eki figuradaǵı sanaq shóptiń sanı teń bolıwı ushın birinshi figuraǵa neshe sanaq shóp kerek boladı?

6. Hayallar xalatına 4 m gezleme ketedi. Sonday 9 xalatqa neshe metr gezleme ketedi?
7. $(47 - 46) \cdot 16$ $(42 - 27) : 3$ $(17 + 13) : 10$
 $(28 + 22) : 10$ $(15 + 12) : 3$ $(32 + 28) : 10$

1. Kesteden paydalanıp, juwabı 24, 28, 32, 36 ға teń mısallardı tabıń:

$4 \cdot 4 = 16$		$16 : 4$	
$4 \cdot 5 = 20$	$5 \cdot 4$	$20 : 4$	$20 : 5$
$4 \cdot 6 = 24$	$6 \cdot 4$	$24 : 4$	$24 : 6$
$4 \cdot 7 = 28$	$7 \cdot 4$	$28 : 4$	$28 : 7$
$4 \cdot 8 = 32$	$8 \cdot 4$	$32 : 4$	$32 : 8$
$4 \cdot 9 = 36$	$9 \cdot 4$	$36 : 4$	$36 : 9$

2. Bir tarelkada 4 anar bar. Sonday 8 tarelkada neshe anar bar?

3. $4 \square 8 = 32$ $24 \square 4 = 6$ $36 \square 4 = 9$

4. Balalar baqshası ushın 20 quwirshaq alıp kelin-di. Olar 4 toparğa teńdey bólip berildi. Hárbir toparğa neshe quwirshaqtan berilgen?

5. Kesteni toltırıń:

Kóbeytiwshi	4	4	4	4	4	4	4
Kóbeytiwshi	3	4	5	6	7	8	9
Kóbeyme							

6. Hárbir vazağa 4 gülden qoyıw kerek. 16 gül ushın neshe vaza kerek?

7. $12 : 4 = \square$ $24 : 4 = \square$ $32 : 4 = \square$
 $16 : 4 = \square$ $28 : 4 = \square$ $36 : 4 = \square$

5 SANÍN BIR XANALÍ SANGÁ KÓBEYTIW HÁM 5 KE BÓLIW

1.

$$5 \cdot 5 = 25$$

$$5 \cdot 6 = 30$$

$$5 \cdot 7 = 35$$

$$6 \cdot 5 = 30$$

$$7 \cdot 5 = 35$$

$$25 : 5$$

$$30 : 5$$

$$35 : 5$$

$$30 : 6$$

$$35 : 7$$

2. Bir qaltada 5 kg másh bar. Sonday 7 qaltada neshe kilogramm másh bar?

3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

5 litr

? litr sherbet

4. $5 \cdot 5 + 15$ $30 : 5 \cdot 2$ $5 \cdot 5 + 20$

$5 \cdot 7 - 30$ $25 : 5 \cdot 3$ $5 \cdot 6 + 30$

$4 \cdot 7 + 20$ $20 : 4 \cdot 5$ $4 \cdot 6 + 14$

5. 25, 26, 30, 32, 35, 40 sanlarınıń qaysı biri 5 ke bólinedi?

6. Ustaxanada 30 stul hám stullardan 5 márte kem stollar tayarlandı. Barlıǵı bolıp neshe stol hám stul tayarlanǵan?

7. $5 \cdot 3 + 25$ $5 \cdot 5 - 15$ $5 \cdot 7 + 35$

$5 \cdot 4 + 20$ $5 \cdot 6 + 10$ $4 \cdot 9 - 30$

1. Kesteni yadta tutıń:

$5 \cdot 5 = 25$		$25 : 5$	
$5 \cdot 6 = 30$	$6 \cdot 5$	$30 : 5$	$30 : 6$
$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5$	$35 : 5$	$35 : 7$
$5 \cdot 8 = 40$	$8 \cdot 5$	$40 : 5$	$40 : 8$
$5 \cdot 9 = 45$	$9 \cdot 5$	$45 : 5$	$45 : 9$

2. $5 \cdot 2 \square 4 \cdot 9$ | $8 \cdot 3 \square 6 \cdot 4$ | $40 : 5 \square 36 : 4$
 $5 \cdot 5 \square 3 \cdot 7$ | $7 \cdot 5 \square 5 \cdot 7$ | $45 : 5 \square 36 : 4$

3. Íssıxanadan bir gúldáste ushın 5 gúl úzdi. Sonday 9 gúldáste ushın neshe gúl úzgen?

4. Kesteni toltırıń:

Bóliniwshi	15	20	25	30	35	40	45
Bóliwshi	5	5	5	5	5	5	5
Tiyindi							

5. Uzunlıǵı 9 sm ge teń lenta sızırń, onı búklew jolı menen úsh teńdey bólekke bóliń. Hárbir bólekke neshe santimetr lenta bar?

6. Dúkánǵa hárbirinde 10 kilogramnan 5 yashik alma keltirildi. Túske shekem 40 kg alma satılǵan bolsa, jáne neshe kg alma qaldı?

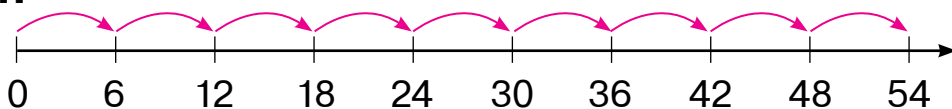
7. $(18 + 17) : 5$ | $(65 - 25) : 8$ | $5 \cdot (6 + 4)$
 $(79 - 34) : 5$ | $(19 + 16) : 7$ | $4 \cdot (7 + 3)$

6 SANÍN BIR XANALÍ SANGA KÓBEYTIW HÁM 6 ĞA BÓLIW

1.

Este saqlañ:

$$6 \cdot 6 = 36$$

$$36 : 6$$

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$7 \cdot 6$$

$$42 : 6$$

$$42 : 7$$

2. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

6 dana

6 tarelkada — ? dana

$$3. \quad \begin{array}{l} 6 \cdot 6 + 24 \\ 6 \cdot 7 - 42 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 7 \cdot 6 - 22 \\ 5 \cdot 6 + 30 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} (70 - 28) : 6 \\ (19 + 17) : 6 \end{array} \right.$$

4. Figurada 1 shóptiń ornın sonday etip ózgeritiń, úy arqa tárepke qarasin.

5. Teńlemelerdi sheshiń.

$$x \cdot 6 = 12 \quad 18 + x = 29 \quad 26 - x = 13.$$

6. Balalar baqshasına 6 túp tut hám 12 túp alsha náli egildi. Alsha tuttan neshe ese kóp? Tut alshadan neshe ese kem?

$$7. \quad \begin{array}{l} 6 \cdot 5 : 10 \\ 5 \cdot 6 : 10 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 36 : 6 + 34 \\ 42 : 6 + 13 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 6 \cdot 7 + 18 \\ 4 \cdot 8 - 30 \end{array} \right.$$

1. Kesteden 36, 42, 48, 54 payda bolgan misal-lardı aytır:

$6 \cdot 6 = 36$		$36 : 6$	
$6 \cdot 7 = 42$	$7 \cdot 6$	$42 : 6$	$42 : 7$
$6 \cdot 8 = 48$	$8 \cdot 6$	$48 : 6$	$48 : 8$
$6 \cdot 9 = 54$	$9 \cdot 6$	$54 : 6$	$54 : 9$

2. Awqatqa 4 piyaz, piyazğa qarağanda 2 ge kóp geshir, geshirden 4 ese kóp kartoshka salındı. Awqatqa neshe kartoshka salınğan?
3. Tárepleri 2 sm hám 4 sm bolğan tuwrımúyesh-lik sızır. Onır perimetrin tabır.
4. Eger $a = 36$, $a = 42$, $a = 48$ bolsa, onda $a : 6$ ańlatpasınıń mánisin tabır.
5. Máselelerdiń sheshiliwin salıstırır:
- 1) Qawınıń massası 4 kg, ğarbız onnan 2 kg awır. Ğarbız neshe kilogramm shıǵadı?
- 2) Qawınıń massası 4 kg, ğarbız onnan 2 ese awır. Ğarbız neshe kilogramm shıǵadı?

6. Awılda usı jil 15 úy qurıldı. Ótken jil usı jılǵıdan 6 ǵa kem úy qurılğan edi. Eki jil ishinde barlıǵı bolıp neshe úy qurılğan?

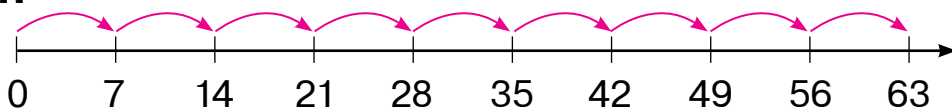
7. $42 : 7 \cdot 3$ $36 : 4 \cdot 3$ $6 \cdot 8 + 40$
 $54 : 6 \cdot 2$ $28 : 7 + 4$ $6 \cdot 9 - 24$
 $40 + 6 \cdot 5$ $80 - 6 \cdot 9$ $48 : 6 + 12$
 $60 - 6 \cdot 8$ $30 + 6 \cdot 7$ $54 : 6 + 21$

7 SANÍN BIR XANALÍ SANGÁ KÓBEYTIW HÁM 7 GE BÓLIW

1.

$$7 \cdot 7 = 49$$

$$49 : 7$$

$$7 \cdot 8 = 56$$

$$8 \cdot 7$$

$$56 : 7$$

$$56 : 8$$

$$7 \cdot 9 = 63$$

$$9 \cdot 7$$

$$63 : 7$$

$$63 : 9$$

2. Dúkanda 63 muzlatqısh bar edi. 6 kúnde hár kúni 9 muzlatqıshtan satıldı. Satıw ushın jáne qansha muzlatqısh qaldı?

3. $7 \cdot 7 + 21$

$7 \cdot 4 + 28$

$56 : 7 \cdot 2$

$7 \cdot 5 - 30$

$7 \cdot 8 - 50$

$63 : 7 \cdot 3$

4. Kesteni toltırıń:

Kóbeytiwshi	7	7	7	7	7	7	7
Kóbeytiwshi	3	4	5	6	7	8	9
Kóbeyme							

5. 1) Birinshi kóbeytiwshi 6, ekinshi kóbeytiwshi 7, kóbeymeni tabıń;
2) bóliniwshi 56, bóliwshi 7, tiyindini tabıń.

6. Bir túp limonnan 26, ekinshi túpten 16 limon úzip alındı. Barlıq limonlar 7 qaltağa teńnen salındı. Hár bir qaltağa neshe limonnan salınǵan?

7. $7 \cdot 9 - 30$

$56 : 7 + 8$

$24 : 3 \cdot 2$

$7 \cdot 7 - 20$

$63 : 9 + 7$

$32 : 4 \cdot 2$

1. Kesteni toltırıń:

Bóliniwshi	21	28	35	42	49	56	63
Bóliwshi	7	7	7	7	7	7	7
Tiyindi							

2. $(60 - 18) : 7$ | $(29 + 20) : 7$ | $5 \cdot (17 - 9)$
 $(18 + 18) : 6$ | $(35 + 19) : 6$ | $7 \cdot (18 - 12)$

3. Ańlatpalardı jazıń hám mánislerin tabıń:

1) 7 hám 8, 6 hám 5, 7 hám 9 sanlarınıń kóbeymesin.

2) 56 hám 7, 42 hám 6, 49 hám 7 sanlarınıń tiyindisin.

4. Neshe sınıq sızıq berilgen, olardı dápterinińge sızıń.

5. $6 \cdot 7 \square 7 \cdot 6$ | $7 \cdot 8 \square 7 \cdot 5$ | $42 : 7 \square 56 : 7$
 $7 \cdot 4 \square 7 \cdot 3$ | $6 \cdot 5 \square 7 \cdot 8$ | $21 : 3 \square 21 : 7$

6. Bir xalatqa 3 m gezeleme ketse, 21 metr gezelemeden neshe xalat tigiw múmkin?

7. Sonday san qoyıń, teńlik durıs bolsın.

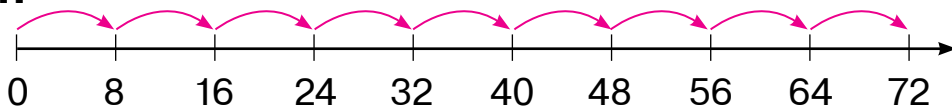
$8 \cdot \square = 48$ $\square \cdot 7 = 49$ $42 : \square = 7$
 $5 \cdot \square = 25$ $\square \cdot 8 = 64$ $32 : \square = 8$

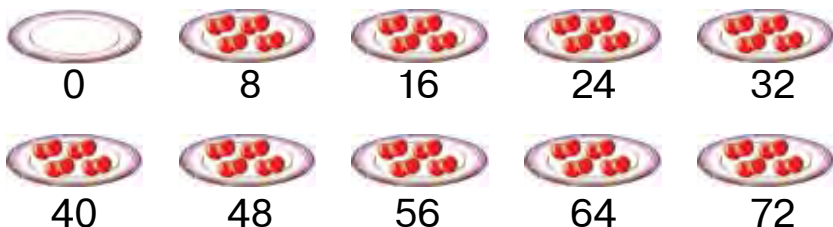
8 SANÍN BIR XANALÍ SANǴA KÓBEYTIW HÁM 8 GE BÓLIW

1.

2.

$$8 \cdot 8 = 64$$

$$64 : 8$$

$$8 \cdot 9 = 72$$

$$9 \cdot 8$$

$$72 : 8$$

$$72 : 9$$

3. Hár bir bankada 5 kilogramnan pal bar. Sonday 8 bankada neshe kilogramm pal bar?

4. 24, 32, 45, 48 sanlarınıń qaysı biri 8 ge bólinedi?

5. Tigiw cexında 42 m atlastan 7 birdey kóylek tigildi. Sonday 10 kóylekke neshe metr atlas kerek boladı?

$$6. \quad 8 \cdot 5 - 8 \cdot 3$$

$$8 \cdot 9 + 8 \cdot 1$$

$$72 : 8 - 48 : 6$$

$$8 \cdot 2 + 8 \cdot 4$$

$$7 \cdot 8 - 6 \cdot 6$$

$$56 : 8 + 64 : 8$$

7. 32 litr sherbet 8 ıdısqá teńdey quyıldı. 40 litr sherbetti quyıw ushın neshe ıdısqá kerek?

$$8. \quad (28 + 28) : 8$$

$$(69 - 29) : 8$$

$$28 : (11 - 7)$$

$$(89 - 25) : 8$$

$$(29 + 27) : 8$$

$$16 : (11 - 7)$$

1. Kesteni toltırın:

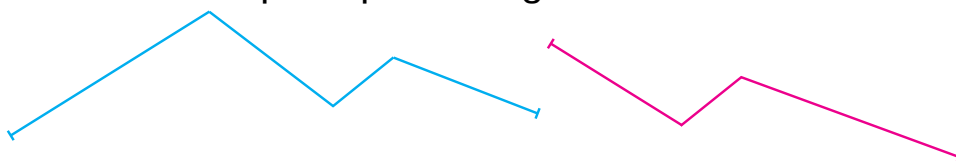
Bóliniwshi	16	24	40	48	56	64	72
Bóliwshi	8	8	8	8	8	8	8
Tiyindi							

2. Qarazǵa xojalıqtan 48 qap biyday, onnan 8 qapı kem arpa alıp kelindi. Qarazǵa neshe qap arpa alıp kelingen?

Máselege sonday soraw qoyın, nátiyjede ol eki ámel menen sheshiletuǵın bolsın.

3. $32:8$ $42:6$ $7 \cdot 8$ $9 \cdot 4$
 $54:6$ $36:6$ $8 \cdot 8$ $9 \cdot 6$

4. Hár bir sınıq sızıqtırın uzınlıǵın ólsheń:

5. Súwretke qarap másele dúziń hám onı sheshiń:

8 kg

? kg

6. $49 - 72:8$ $7 \cdot 8 + 4 \cdot 6$ $50:5 - 50:10$
 $64 - 8 \cdot 8$ $9 \cdot 5 + 5 \cdot 9$ $70:7 + 20:10$

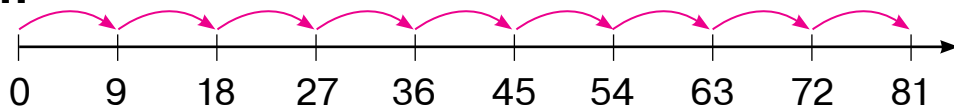
7. Eger $a = 48$, $a = 64$, $a = 72$ bolsa, onda $a : 8$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

9 SANÍN BIR XANALÍ SANGÁ KÓBEYTIW HÁM 9 ĞA BÓLIW

1.

Hárbir mısaldırń sheshimin yadta tutırń:

$$9 \cdot 9 = 81 \quad 81 : 9 = 9$$

2. 18 oram toqıma jipten 2 birdey hayallar jeńsizi toqıldı. Sonday 9 jeńsizge neshe oram toqıma jip kerek?
3. Keste tiykarında berilgen mısallardı sheshiń:

Kóbeytiwshi	9	9	9	9	9	9	9
Kóbeytiwshi	3	4	5	6	7	8	9
Kóbeyme							

4. Balalar baqshasına 32 kese, onnan 4 ese kem shaynek alıp kelindi. Balalar baqshasına ulıwma neshe shaynek hám kese alıp kelingeni?
5. $9 \cdot 9 + 9$ | $81 : 9 \cdot 2$ | $(42 + 14) : 8$
 $8 \cdot 9 - 2$ | $72 : 9 \cdot 4$ | $(83 - 20) : 7$

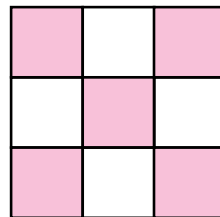
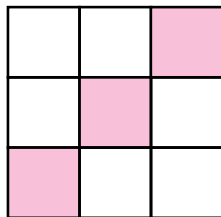
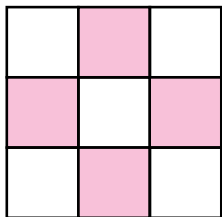
6. Boyawshı birinshi kúni 9 aynanı, ekinshi kúni onnan 2 márte artıq aynanı boyadı. Boyawshı eki kúnde neshe aynanı boyağan?
7. $(36 + 28) : 8$ | $(97 - 34) : 9$ | $(20 + 28) : 6$
 $(90 - 18) : 9$ | $(29 + 25) : 9$ | $(58 - 26) : 8$

1. Fermer xojalığında 9 júk mashinası, onnan 3 márte kem jeńil mashina bar. Fermer xojalığında neshe jeńil mashina bar?
Máselege sonday soraw qoyıń, nátiyjede ol eki ámel menen sheshiletuǵın bolsın.
2. Eger $a=81$, $a=63$, $a=72$ bolsa, $a:9$ ańlatpanıń mánisin tabıń.
3. Kestedegi ańlatpanıń mánisin tabıń.

Bóliniwshi	81	72	63	54	45	36	27
Bóliwshi	9	9	9	9	9	9	9
Tiyindi							

4. Qısqa jazıw boyınsha másele dúzip sheshiń:
Shaxmat dógereginde — 27 oqıwshı. ←
Shashka dógereginde — ?, 7 ge kem oqıwshı. —
5. Figuralardı dápterinizge sizıń hám boyañ:

6. Sport komandasında 27 futbol to bı bar edi. Oyin máwsiminde 23 top alıp kelindi. Komanda da barlıǵı bolıp neshe futbol to bı bar?
7. $(18 + 3) : 3$ | $(68 - 41) : 3$ | $2 \cdot (17 - 8)$
 $(12 + 6) : 2$ | $(56 - 35) : 3$ | $3 \cdot (15 - 6)$

QURAMALÍ MÁSELELER

1. Máselelerdi túsindirip sheshiń:

1) Miynet sabaǵında Nasiba 2, Ayzada bolsa onnan 4 ke artıq ayıw jasadı. Ayzada neshe ayıw oyınshıǵın jasaǵan?

2) Miynet sabaǵında Nasiba 2, Ayzada bolsa 4 márte kóp ayıw oyınshıǵın jasadı. Ayzada neshe ayıw oyınshıǵın jasaǵan?

Sandı birneshe márte arttırıw ushin sanlar kóbeyttiriledi, birneshe birlik arttırıw ushin sanlar qosıladı.

2. Misallardı túsindirip sheshiń:

4 ke arttırıń				
16	20	24	28	32

4 márte arttırıń				
5	6	7	8	9

3. 19 kg alma hám 17 kg almurttı hárbir qaltaǵa 4 kg nan jaylastırıldı. Neshe qalta kerek bolǵan?

4. Ámel belgilerin teńlikler tuwrı bolatuǵın qılıp qoyıń:

$18 \square 18 = 1$

$32 \square 4 = 8$

$4 \square 9 = 36$

$21 \square 21 = 0$

$24 \square 3 = 8$

$3 \square 9 = 27$

5. Uzunlıǵı 16 sm bolǵan jip alıń. Onıń bir bólegin, tórtten bir bólimin búklew jolı menen tabıń.

6. $3 \cdot 7 + 9$

$21 : 3 + 7$

$(91 - 67) : 3$

$4 \cdot 9 + 4$

$28 : 4 - 7$

$(19 + 17) : 4$

7. Shırshanıń biyikligi 16 m, aq terek bolsa onnan 4 m uzın. Aq terektiń uzunlıǵı qansha?

1. Súwret boyınsha berilgen máselelerdi sheshiń hám salıstırıń:

1)

16 kg

? 4 kg kem

2)

16 kg

? 4 márte kem

2.

4 ke kemeyttiriń				
8	12	20	15	39

4 márte kemeyttiriń				
8	24	16	32	28

3. Máselelerdiń sheshiliwin salıstırıń:

1) Bir ketekte 24, 2-ketekte 4 ke kem qoyan bar. 2-ketekte neshe qoyan bar?

2) Bir ketekte 24, 2-ketekte onnan 4 ese kem qoyan bar. 2-ketekte neshe qoyan bar?

Sandı birneshe birlikke kemeyttiriw ushın sannan sol birlik alınadı. Sandı birneshe márte kemeyttiriw ushın san sol birlikke bólinedi.

4.

3·6	3·9	3·5	3·8	3·7
4·6	4·9	4·5	4·8	4·7

5. Keste boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

Bar edi	Sarplandı	Qaldı
36 m gezleme	kostyumge — 16 m shalbargá — 14 m	? m

6. Sonday san qoyıń, teńlik durıs bolsın:

$20 : \square = 5$	$32 : \square = 8$	$4 \cdot \square = 16$
$28 : \square = 7$	$36 : \square = 9$	$4 \cdot \square = 24$

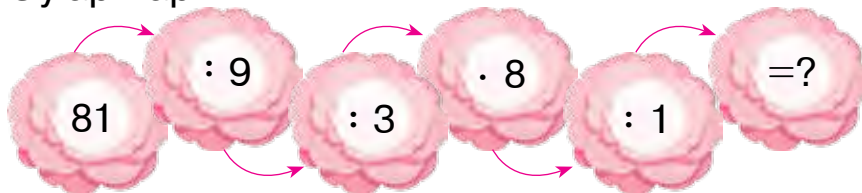
100 DİŇ ISHİNDE KÓBEYTIW HÁM BÓLIW

1. Kestedegei ańlatpanıń mánisin tabıń:

Kóbeytiwshi	8	5		8	9	9
Kóbeytiwshi		7	9	8	7	
Kóbeyme	40		54			81

2. Mektep baǵında 42 túp erik teregi bar. Onnan 6 ese kem anar náli otırǵızıldı. Usı baǵda uluwma neshe miyweli terek boldı?

3. Oylap tap!

4. $8 \cdot 3 + 8 \cdot 5$ | $7 \cdot 6 - 6 \cdot 7$ | $56 : 8 + 64 : 8$
 $9 \cdot 7 - 6 \cdot 4$ | $5 \cdot 9 + 2 \cdot 9$ | $50 : 5 + 30 : 10$

5. Teńlemelerdi sheshiń:

$$x : 3 = 9$$

$$x \cdot 3 = 9$$

$$x : 2 = 4$$

6. Uzunlıǵı 12 sm bolǵan tesmanı 2 birdey bólekke bóliń. Bir bóleginiń uzunlıǵın ólsheń. Orınlaǵan tapsırmańız boyınsha másele dúziń hám onı dápterinizge jazıń:

7. $7 \cdot 8 \square 7 \cdot 5$ | $6 \cdot 6 \square 5 \cdot 3$ | $42 : 7 \square 56 : 8$
 $4 \cdot 5 \square 9 \cdot 5$ | $8 \cdot 8 \square 8 \cdot 2$ | $21 : 3 \square 21 : 7$

BIR XANALÍ SANLARDÍ KÓBEYTIW KESTESI

1.

.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90

2. Ulzada anası menen 9 túp rayxan nálin, onnan 3 ese kóp xına nállerin otırǵızdı. Olar barlıǵı bolıp neshe nál otırǵızǵan?

3. $64 : 8$ | $81 : 9$ | $45 : 9$ | $32 : 8$
 $72 : 8$ | $72 : 9$ | $24 : 6$ | $16 : 8$

4. $a \cdot 8$, $b : 7$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

a	9	8	7	6
$a \cdot 8$				

b	63	56	49	42
$b : 7$				

5. 36, 37, 45, 81 sanlardıń qaysı biri 9 ǵa bólinedi?

6. Bir oramda 75 sm sim bar edi. Simnan bir-neshe santimetr kesip alındı hám 32 sm qaldı. Neshe santimetr sim kesip alınǵan?

7. $47 + 54 : 6$ | $69 - 6 \cdot 6$ | $81 : 9 \cdot 3$
 $80 - 21 : 3$ | $35 + 7 \cdot 5$ | $72 : 8 \cdot 4$

BIR XANALÍ SANLARDÍŇ BÓLIW KESTESI

1.

4	6	8	10	12	14	16	18	:2
6	9	12	15	18	21	24	27	:3
8	12	16	20	24	28	32	36	:4
10	15	20	25	30	35	40	45	:5
12	18	24	30	36	42	48	54	:6
14	21	28	35	42	49	56	63	:7
16	24	32	40	48	56	64	72	:8
18	27	36	45	54	63	72	81	:9
2	3	4	5	6	7	8	9	

2. Birinshi yashikte 16 kg shege, ekinshi yashikte 12 kg shege bar. 8 kg shege paydalanılgannan soń, neshe kilogramm shege qaldı?
3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

3 metr

? metr

4. Ámellerdi orınlań. Ańlatpalardıń bir-birine baylanıslı ekenligin túsindiriń:

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

$$9 \cdot 5 = 45$$

$$42 : 6 = 7$$

$$27 : 3 = 9$$

$$45 : 9 = 5$$

$$42 : 7 = 6$$

$$27 : 9 = 3$$

$$45 : 5 = 9$$

5. Qoymada 27 bel, onnan 3 ese kem tırma bar. Qoymada barlıǵı bolıp neshe jumıs ásbapları bar?

BÓLEKSELER. GEOMETRIYALÍQ FIGURALAR HÁM SHAMALAR

SANNÍŇ ÚLESİ

1. 14 sm li lentanı 2 teńdey bólekke bóliń. Dápterińizge sızıp, yarımın tawıp boyañ:

Yarım — bul hárqanday pútin nárseniń eki teńdey bóleginen biri esaplanadı.

2. Bir pútin torttı alıń. Onı teń ekige bóliń, ekige bólingen sol bólekti jáne ekige bóliń:
  - a) pútin torttı kórsetiń;
  - b) torttıń ekiden bir bólegin, úshten bir bólegin, tórtten bir bólegin kórsetiń:

Pútinniń tórtten bir bólegi **sherek** delinedi.

3. Uzunlıǵı 8 sm, 12 sm bolǵan eki lenta sızıń. 1-lentanı teń 2 ge, 2-lentanı teń 4 ke bóliń.
4. Qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede teńlikler durıs bolsın:
 $50 - 18 : 4 = 8$ | $4 \cdot 5 + 27 = 47$ | $36 : 4 + 21 = 30$
5. Nafisa 4 kg nabattı teń ekige bólip, qaltalarǵa saldı. Hár bir qaltaǵa neshe kilogramm nabat salınǵan?

$$\begin{array}{l} 6. \quad 4 \cdot 4 + 23 \\ 2 \cdot 9 + 12 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 15 : 3 + 45 \\ 21 : 3 + 13 \end{array}$$

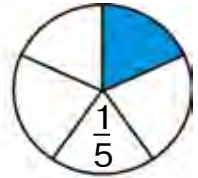
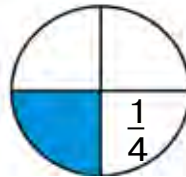
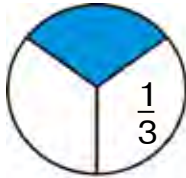
$$\begin{array}{l} 59 - 29 + 18 \\ 35 + 35 - 70 \end{array}$$

SANNÍ BÓLSHEGIN SÓZLER YAMASA SANLAR JÁRDEMINDE KÓRSETIW

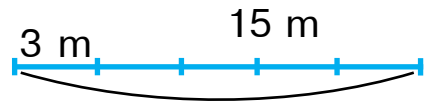
1. Hár bir sheńber neshe bólekke bólingen? Sheńberdiń qaysı bólegi boyalǵan? Úshten bir bólegi san menen qáytıp jazıladı? Tórtten bir bólegi, besten bir bólegi she?

2. Aziza kóylek tigiw ushın 12 metrlik tawardıń $\frac{1}{4}$ bólegin qıyıp aldı. Aziza bir kóylekke neshe metr tawar qıyıp alǵan?
3. Eger bir kóylekke 3 m tawar ketken bolsa, eki oramnan neshe kóylek tigiwge boladı?

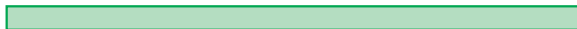

12 m

15 m

4. Lentalardıń uzınlıǵın ólshesń. Jasıl lenta kók lentadan neshe ese uzın ekenligin anıqlań.

5. Uzunlığı 16 sm bolğan arqan alıń. Onıń bir bólegin, tórtten bir bólegin oraw jolı menen tabıń.

6. Hár bir bólek qalay payda boladı? Kesindiniń belgilengen bólegin oqıń.

7. Sayaxatshılar 2 saat jol júrdi. Olar bul waqıttıń úshten bir bólegin dáryanı kesip ótiwge, qalğanların piyada júriwge sarıpladı. Sayaxatshılar qansha waqıt piyada júrgen? (waqıttı minutlar menen ańlatıń)

8. Ańlatpalardıń mánilerin tabıń:

- 1) 10 hám 6, 8 hám 10 sanlarınıń kóbeymesi
- 2) 18 hám 3, 90 hám 10 sanlarınıń bóliniwi.

BERILGEN SHÁRTLERGE QARAY MÁSELE DÚZIW HÁM ONÍ SHESHIW

1. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Muzıka dógeresine – 28 oqıwshı,

Sport dógeresine - ? 8 oqıwshıǵa kem oqıwshı.

2.

1) Uzunlığı 12 sm bolğan lenta alıń. Onı búklew jolı menen eki teńdey bólekke bóliń. Hár bir bólek bul lentanıń yarımı esaplanadı. Lentanıń yarımı neshe sm ekenin tabıń: $12:2=6$ sm. Onı ólshew jolı menen tekseriń.

2) Lentanı búklep 4 teńdey bólekke bóliń. Lentanıń tórtten bir bólegi neshe sm ekenin tabıń.

3. $3 \cdot 9 \square 4 \cdot 4$ $16:4 \square 12:3$ $12:4 \square 24:4$
 $4 \cdot 5 \square 3 \cdot 8$ $20:4 \square 15:3$ $3 \cdot 8 \square 4 \cdot 8$

4. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

6 dana   4 vazada — ? dana anar

5. Teńlemelerdi sheshiń:

$15 + x = 37$ $18 - x = 5$ $3 \cdot x = 21$ $x : 2 = 8$

6. $a=3$ hám $b=9$ bolsa, ańlatpalardıń mánisin tabıń:

$a \cdot 6 + a$ $a \cdot 7 + a$ $27 : a + a$ $b : 3 + b$

7. Mektep asxanasında 36 stul bar edi. Olardıń tórtten bir bólegi boyaldı. Jáne neshe stul boyalıwı kerek?

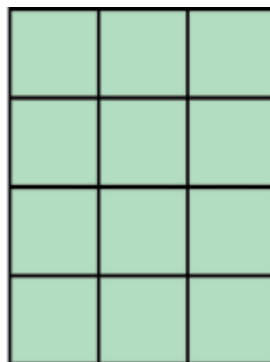
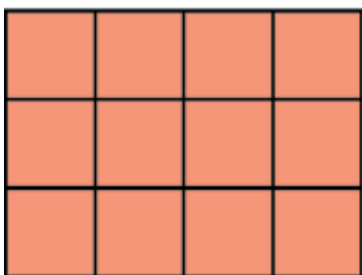
1. 1) Mektep asxanasına 4 sebette alma alıp kelindi. Hár bir sebette 10 kilogramnan alma bolsa, barlıǵı neshe kilogramm alma alıp kelingeni?

		Bir sebetke ketken alma	Sebetler sanı	Barlıq almalardıń sanı
10 kg	10 kg	10 kg	4	? kg
		? kg	4	40 kg
10 kg	10 kg	10 kg	? kg	40 kg

2) Eki óz ara keri másele dúziń hám onı sheshiń.

2. Eger $a=63$, $a=72$, $a=81$ bolsa, $a:9$ ańlatpasınıń máńisin tabıń.
3. Aprel ayınıń $\frac{1}{4}$ bolegi bulıtılı, qalğan kúnleri aspan ashıq boldı. Aprel ayında neshe kún aspan ashıq bolğan?
4. Hár bir tuwrı tórtmúyeshlikte neshe keteksheler bar?

5. Tuwrı tórtmúyeshlik formasındaǵı qaǵazdı teńdey etip eki búkleń. Qaǵazdıń yarımın kórsetiń. Usınday jol menen sheńberdi de teńdey ekige bóliń. Sheńberdiń yarımın kórsetiń.

6. Ańlatpalardıń máńisin tabıń:

- 1) 10 hám 6, 8 hám 10 sanlarınıń kóbeymesi;
- 2) 18 hám 3, 90 hám 10 sanlarınıń bóliniwi;
- 3) 2 hám 7, 3 hám 8 sanlarınıń kóbeymesi;
- 4) 16 hám 4, 24 hám 4 sanlarınıń bóliniwi.

7. $72 \square 50 = 22$ | $9 \square 4 = 36$ | $28 \square 4 = 7$
 $38 \square 15 = 53$ | $8 \square 2 = 16$ | $24 \square 3 = 8$

1. Aerodromda 4 vertolyot hám 12 samolyot bar edi. Samolyot vertolyotlardan neshe márte kóp? Vertolyot samolyotlardan neshe márte kem?
2. Mektep baǵına 4 túp shiye hám 8 túp behi náli otırǵızıldı. Behi shiyeden neshe márte kóp? Shiye behiden neshe márte kem?

Este saqlañ:

Bir san ekinshi sannan neshe márte kem ekenin biliw ushın úlken sandı kishi sanǵa bóliw kerek.

3. Tómenдеgi tapsırmalardı orınlañ:

1) Kubiklerdiñ yarımı neshew?

2) Kubiklerdiñ úshten bir bólegi qansha?

3) Kubiklerdiñ tórtten bir bólegi qansha?

4. Teńlemelerdi sheshiñ:

$$x \cdot 7 = 49 \quad | \quad 64 : x = 8 \quad | \quad 81 : x = 9 \quad | \quad x \cdot 3 = 12$$

5. Mektep ustaxanasına baylanıslı másele dúziñ hám onı sheshiñ:

Bar edi	Keltirildi	Boldı
Ustaxana ásbapları — 36	Qol pıshaq — 27 Shókkish — 27	?

6. $5 \cdot 9 - 4 \cdot 8$ | $40 : 5 + 32 : 4$ | $5 \cdot (11 - 5)$
 $5 \cdot 8 + 4 \cdot 3$ | $36 : 4 - 18 : 3$ | $4 \cdot (18 - 9)$

MASHQALALÍ MÁSELELER

1. Gúlsara bazardan 24 kg miywe satıp aldı. Miywelerdiń úshten bir bólegi alma bolsa, júzimnen neshe kilogramm satıp alǵan?

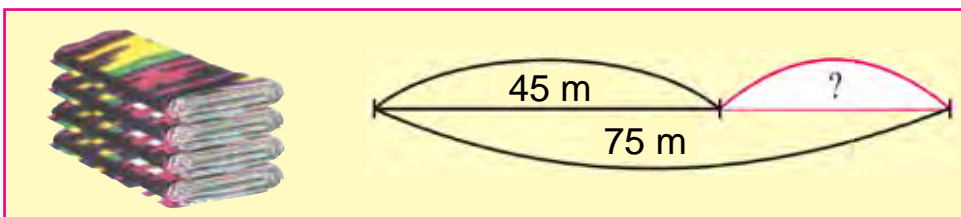
2. Jumısshılar $\square$ m salma qazǵannan keyin jáne $\square$ m artıq salma qazıwı kerek. Jumısshılar barlıǵı bolıp neshe metr salma qazıwı kerek?

3. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ $16 : 2 \square 32 : 4$ $63 : 7 \square 18 : 6$
 $3 \cdot 9 \square 6 \cdot 8$ $24 : 4 \square 24 : 6$ $40 : 8 \square 40 : 5$

4. 88 sanınıń yarımın, 24 sanınıń tórtten bir bólegin tabıń.

5. Sızılma boyınsha másele dúziń hám onı she-shiń:

6. Aziza 27 metr gezlemeden kóylek tigiw ushın úshten bir bólegin qıyıp aldı. Ol neshe metr gezleme qıyıp alǵan?

7. Túsip qalǵan sanlardı ornına qoyıp jazıń:

$2 \cdot \square = 9 \cdot 2$	$6 \cdot 5 = \square \cdot 6$	$15 : 3 = 25 : \square$
$8 \cdot \square = 3 \cdot 8$	$9 \cdot 7 = \square \cdot 9$	$18 : 3 = 24 : \square$
$4 \cdot \square = 9 \cdot 4$	$7 \cdot 8 = \square \cdot 7$	$81 : 9 = 54 : \square$

1. Súwrette uzınlıǵı 9 sm hám 8 sm bolǵan eki lenta berilgen. Birinshi lenta 3 birdey bólekke, ekinshisi teńdey 4 bólekke bólinde. Lentanıń úshten biri; tórtten biri neshege teń?

2. Túsip qalǵan sanlardı tawıp jazıń.

$$\begin{array}{r} + 57 \\ 3 \square \\ \hline \square 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 75 \\ 6 \square \\ \hline \square 1 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 45 \\ 2 \square \\ \hline \square 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 87 \\ \square 6 \\ \hline 3 \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 38 \\ 12 \\ \hline 5 \square \end{array}$$

3. Uzınlıǵı 15 sm bolǵan sımdı 3 birdey bólekke bólin. Onıń bir bóleginiń uzınlıǵın tabıń. Orınlanǵan tapsırma boyınsha ańlatpa dúziń hám onı dápterinizge jazıń.

4. «Sáykeslestiriw» mısalları durıs orınlanǵan ba?

$$\begin{array}{l} 55 + 32 \\ 97 - 43 \\ 64 + 25 \\ 82 - 41 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 89 \\ 87 \\ 41 \\ 54 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 81 : 9 \\ 54 : 9 \\ 9 \cdot 5 \\ 9 \cdot 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 45 \\ 9 \\ 63 \\ 6 \end{array}$$

5. 6 sm uzınlıqtaǵı lenta birneshe ret uzaytırılǵannan keyin 18 sm uzınlıqtaǵı lenta payda boldı. Lenta neshe metrge uzaytırılǵan?

6. Teńlemeni sheshiń:

$$27 + x = 49$$

$$x \cdot 5 = 35$$

$$45 : x = 9$$

$$58 - x = 20$$

$$4 \cdot x = 36$$

$$64 : x = 8$$

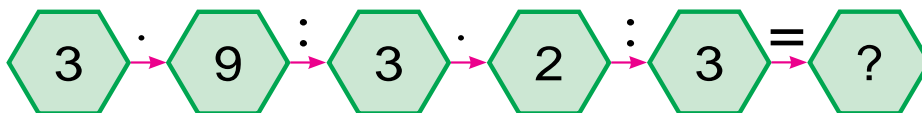

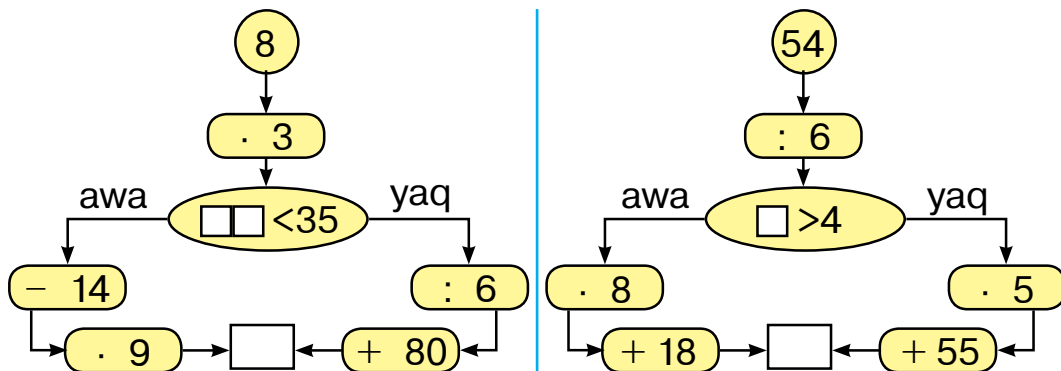
1. Birinshi lentaniń tórtten bir bólegin, ekinshi lentaniń besten bir bólegin tabıń.

2. Aزیق-awqat dúkánına 21 qutı konfet hám peshenie alıp kelindi. Olardıń úshden bir bólegi konfet bolsa, neshe qutı peshenie alıp kelingeni?
3. Mısallardı túsindirip sheshiń:

4. Juwabı 90 shıǵıwı ushin qaysı tárepten júriw kerék? Esaptı durıs orınladı.

5. Máselege tiyisli sxemalıq súwret sızdıń hám másele ni sheshiń.

20 sheńber besewden toparlarǵa bólinde. Neshe topar payda boldı?

6. $25 : 5 \square 48 : 6$ | $4 \cdot 6 \square 5 \cdot 6$ | $28 : 7 \square 9 \cdot 7$
 $30 : 5 \square 45 : 9$ | $6 \cdot 8 \square 8 \cdot 6$ | $8 \cdot 8 \square 42 : 6$

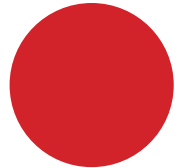
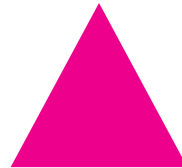
7. Tigiwshide 12 dana sádep bar edi. Ol barlıq sádeplerdiń úshten bir bólegin paltoǵa tigip shıqtı. Tigiwshi paltoǵa neshe sádep tikken?

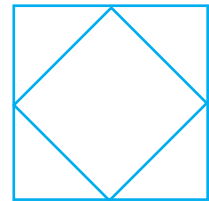
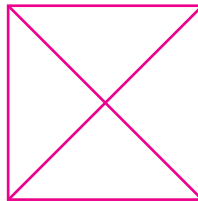
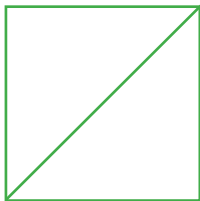
GEOMETRIYALÍQ FIGURALAR: KVADRAT, TUWRÍ TÓRTMÚYESHLIK, ÚSHMÚYESHLIK, SHEÑBER HÁM OLARǵA TIYISLI SHAMALAR

1. Figuralardıń uqsas hám ayirmashılıqların aytırń.

2. Figuralardı dápterinizge sızırń. Hár bir figurada neshe úshmúyeshlik hám neshe kvadrat bar?

2 úshmúyeshlik
1 kvadrat

8 úshmúyeshlik
1 kvadrat

4 úshmúyeshlik
2 kvadrat

3. Kvadrat tárepleri uzınlıǵınıń qosındısı 32 sm. Usı kvadrattıń bir tárepiniń uzınlıǵı qansha?
4. Tuwrı tórtmúyeshlik teńdey tórt bólekke bólindi. Onıń tórtten bir bólegi kók, qalǵan bólegi jasıl reńge boyaldı. Tuwrı tórtmuyeshliktiń qaysı bólegi jasıl reńge boyalǵan?

5. Úy jasaw ushın qanday figuralardı qollanıwǵa boladı?

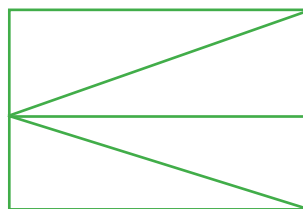
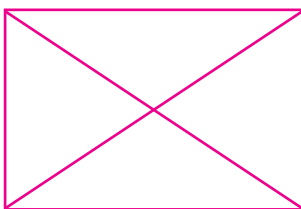
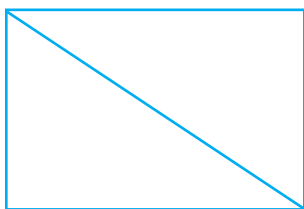

6. Sabırda 25 sanaq shóbi bar edi. Ol birneshe bólek-bólek kvadrat soqqannan keyin 1 shóp awısıp qaldı. Sabır neshe kvadrat soqqan?

7. $8 \cdot 5 \square 7 \cdot 3$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $35 : 5 \square 49 : 7$
 $6 \cdot 4 \square 5 \cdot 9$ | $45 : 9 \square 45 : 5$ | $42 : 6 \square 35 : 7$

1. Hár bir figurada neshe tuwrı tórtmuyeshlik, neshe úshmúyeshlik bar? Figuralardı dápterinizge sizirń hám olardı boyañ.

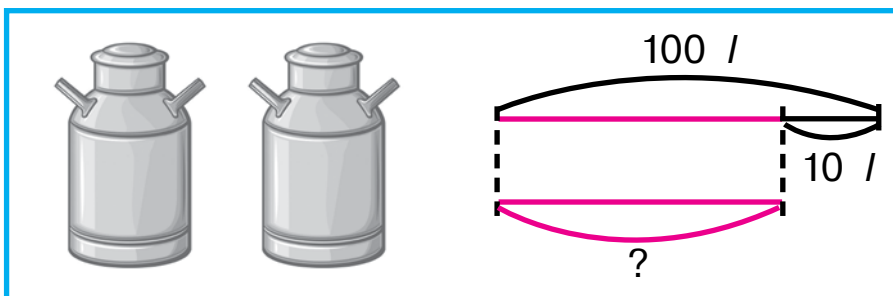

2. Dilnaza 60 betli ertek kitap oqıp atır. Ol birinshi kúni kitaptırń úshten bir bólegin oqıdı, ekinshi kúni 18 bet oqıdı. Oqılatuǵın jáne neshe bet bar?

3. «Sáykeslesiw» misalları durıs orınlanǵan ba?

$48 + 32$	$\rightarrow$	39	$56 : 7$	$\rightarrow$	40
$79 - 55$	$\rightarrow$	80	$36 : 6$	$\rightarrow$	8
$27 + 12$	$\rightarrow$	20	$8 \cdot 5$	$\rightarrow$	81
$45 - 25$	$\rightarrow$	24	$9 \cdot 9$	$\rightarrow$	6

4. Sızılma boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

5. Teńlemini sheshiń.

$$6 \cdot x = 42 \quad | \quad 45 + x = 56 \quad | \quad 39 - x = 19$$

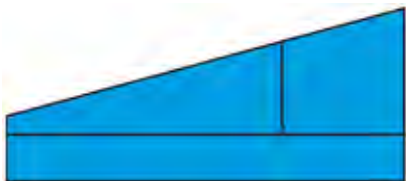
6. Arqanniń uzınlıǵı 18 m. Sol arqannan uzınlıǵı 3 m bolǵan bir bólegi kesip alındı. Kesip alınǵan bólek pútin arqanniń qanday bólegin quraydı?

$$7. \begin{array}{l} 20 : 10 + 71 \\ 18 : 18 + 27 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 46 + 36 : 9 \\ 32 - 32 : 8 \end{array} \quad | \quad \begin{array}{l} 14 : 7 + 12 : 6 \\ 18 : 2 + 16 : 8 \end{array}$$

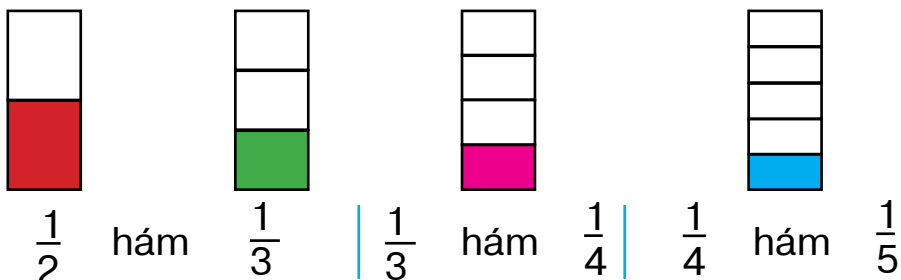
FIGURALARDI SALÍSTIRIW HÁM BOYAW. BÓLEKLERI BOYINSHA FIGURA JASAW HÁM BÓLEKLERGE BÓLIW

1. Bir tárepi 6 sm, ekinshi tárepi onnan eki ese kishi tuwrı tórtmúyeshlik sızır. Onıń perimetrin tabıń.
2. Figuralardı salıstırırń hám olardı dápterinizge sızıp, boyañ.

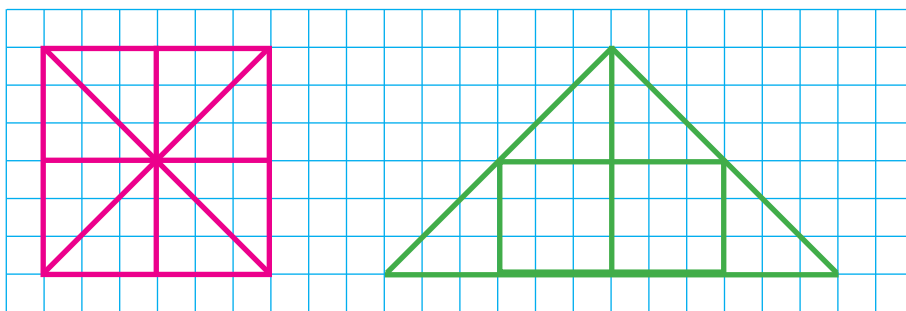

3. 30 m uzunlıқтағы арқан екі бөлекке бөлінді. Бірінші бөлектің ұзындығы пүтін арқанның $\frac{1}{5}$ бөлегін қурайды. Екінші бөлектің ұзындығы қанша?
4. Сүвретлерге қараñ һәм оларды салıстırıñ.

5. Дáптерiңізге сүвреттегі фигураларды сızıñ. Онда квадрат бөлеклерге бөлініп, оның бөлеклерінен ұшмұйешлік payда болған. Екі сızılmadaғы бірдей бөлектерді бірдей реңге бояу:

6. Ұшмұйешліктің периметрі 12 см. Оның бір тáрепінiң ұзындығы 5 см ге, екінші тáрепінiң ұзындығы 3 см ге тең. Ұшмұйешліктің ұшінші тáрепінiң ұзындығын табың.

7. Теңлемени шешің:

$$40 : x = 10$$

$$40 : x = 4$$

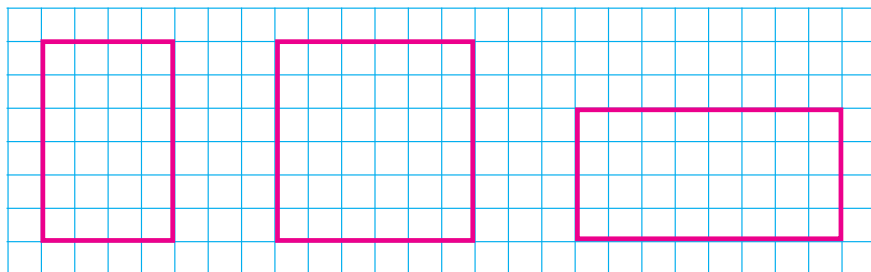
$$20 : x = 20$$

1. Tómendegi sanlar kóbeymesin bir baǵanaǵa, bólinbesin ekinshi baǵanaǵa jazıń hám mánisin tabıń:

$$42 : 7 \quad | \quad 6 \cdot 8 \quad | \quad 35 : 5 \quad | \quad 5 \cdot 9 \quad | \quad 48 : 8 \quad | \quad 6 \cdot 4$$

2. Tárepleri 2 sm hám 3 sm bolǵan tuwrı tórtmúyeshliklerdi tabıń hám onı dápterinińizge sizıń. Figuralardı sanaq shóbi járdeminde sogıń.

3. Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵın etip qoyıń:

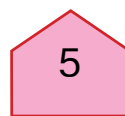
$$5 \square 5 = 25 \quad | \quad 9 \square 3 = 27 \quad | \quad 8 \square 2 = 16$$

$$5 \square 5 = 1 \quad | \quad 9 \square 3 = 3 \quad | \quad 8 \square 2 = 4$$

$$5 \square 5 = 10 \quad | \quad 9 \square 3 = 12 \quad | \quad 8 \square 2 = 10$$

$$5 \square 5 = 0 \quad | \quad 9 \square 3 = 6 \quad | \quad 8 \square 2 = 6$$

4. Bul figuralar ne dep ataladı? Olardıń arasınan tuwrı tórtmúyeshlikti tabıń.

5. Dúkanda bir kúnde 34 stol, onnan 6 ға artıq stol, stuldan 5 márte kem shkaf satıldı. Neshe kiyim shkafı satılğan?

6. $16 : 2 + 16 : 4 \quad | \quad 25 + 15 : 3 \quad | \quad 40 : 10 + 56$
 $18 : 3 + 18 : 2 \quad | \quad 28 - 41 : 3 \quad | \quad 50 : 10 + 39$

BÓLINIWSHI, BÓLIWSHI, TIYINDI HÁM QALDÍQTÍ SÍZÍLMADA KÓRSETIW

1. Sanaq shóplerinen paydalanıp, tiyindini tabır:

- 1) Bóliniwshi 16, bóliwshi 2, tiyindini tabır:
- 2) Bóliniwshi 18, bóliwshi 3, tiyindini tabır:
- 3) Bóliniwshi 24, bóliwshi 6, tiyindini tabır:
- 4) Bóliniwshi 45, bóliwshi 5, tiyindini tabır:

2. Tigiwshide 25 dana sádep bar edi. Ol hábir kóylekke 6 sádepten tigip shıqtı. Bul sádepler neshe kóylekke jetedi hám neshe sádep awısıp qaldı?

Sheshiliwi: $25 : 6 = 4$ (1 qaldıq)

25 – bóliniwshi, 6 – bóliwshi, 4 – tiyindi, 1 – qaldıq.

3. Misallardı túsindirip sheshiń:

$16 : 5 \quad | \quad 23 : 4 \quad | \quad 49 : 8 \quad | \quad 51 : 7 \quad | \quad 17 : 3$
 $19 : 3 \quad | \quad 37 : 6 \quad | \quad 47 : 9 \quad | \quad 15 : 2 \quad | \quad 25 : 6$

4. Yashikte 19 kg apelsin bar edi. Hár bir sebetke 9 kilogramnan apelsin salındı. Bul apelsinler neshe sebetke salınğan hám neshe kilogramm apelsin awısıp qalğan?

4. 40 dana reñli qálemdi hárbirine 6 danadan qutıǵa salıw kerek. Neshe qutı kerek boladı? Neshe qálem awısıp qaladı?
5. Eger $a=45$, $a=36$, $a=54$ bolsa, $a:9$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

6. Mektep kitapxanasına 100 sabaqlıq keltirildi. Hár birinde 23 oqıwshıdan ibarat bolǵan tórt klass balalarına birewden sabaqlıq berildi. Kitapxanada jáne neshe sabaqlıq qalǵan?

7. Túsip qaldırılǵan sanlardı qoyıń.

$$40 : 9 = \square \text{ (4 qaldıq)} \quad | \quad 57 : 8 = 7 \text{ (}\square \text{ qaldıq)}$$

$$64 : 9 = \square \text{ (1 qaldıq)} \quad | \quad 46 : 9 = 5 \text{ (}\square \text{ qaldıq)}$$

1. 1) Nasiba 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 sanlarınıń hárbiriniń astına 2 ge, 3 ke, 4 ke bóliwden kelip shıqqan qaldıqlardı jazdı. Nasiba kesteni durıs ornlaǵan sheńberler (shópler)den paydalanıp tekseriń:

	10	11	12	13	14	15	16
: 2	0	1	0	1	0	1	0
: 3	1	2	0	1	2	0	1
: 4	2	3	0	1	2	3	0

- 2) Sandı 2 ge, 3 ke, 4 ke bólgende eń úlken qaldıq neshege teń boladı?

2. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1-shelekte – 12 kg	1-shelekte – 12 kg	← } ← }
2-shelekte – ?, 2 kg	2-shelekte – ?, 2 máрте	
kem	kem	

3. Tiyindi hám qaldıqtı tabıń:

84 : 9	38 : 4	46 : 9	22 : 7
43 : 7	73 : 9	65 : 8	13 : 3

4. Tuwrı tórtmúyeshliktiń perimetri 22 sm. Onıń eni 4 sm. Tuwrı tórtmúyeshliktiń biyikligin tabıń.

5. $(17 + 11) : 4$ | $(67 - 43) : 3$ | $(29 + 20) : 7$
 $(11 + 10) : 3$ | $(18 + 14) : 4$ | $(35 + 19) : 6$

6. 36, 73, 45, 81, 63 sanlarınıń qaysı biri 9 ǵa qaldıqsız bólinedi?

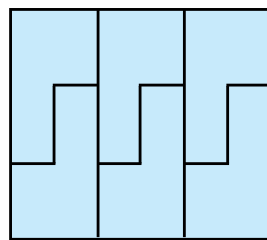
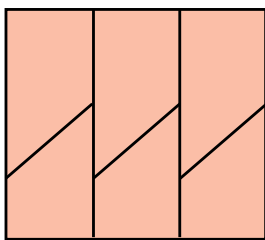
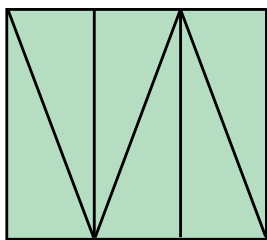
1. $18 : 2 + 21$ | $32 - 32 : 4$ | $18 - 18 : 2$
 $14 : 2 + 47$ | $36 + 36 : 4$ | $50 + 20 : 4$

2. Mısaldı túsindirip sheshiń.

	$30 : 10 = \square$	
$5 \cdot 6 = \square\square$	↖	$3 \cdot 8 = \square\square$
$45 : 9 = \square$		$24 : 6 = \square$
$9 \cdot 5 = \square\square$	↗	$4 \cdot 9 = \square\square$

3. Xojalıq ıssıxanadan qalaǵa 2 mashina limon jiberdi. Birinshi mashinada 27 yashik, ekinshi mashinada birinshidegiden 3 yashik artıq limon jibergen. ıssıxanadan qalaǵa ekinshi mashinada qansha limon jiberilgen?

4. Figuralardı dápterinizge sızın hám boyañ.

5. $12:3$ hám $15:3$ | $28:4$ hám $18:2$ | $16:4$ hám $20:4$
 $15:5$ hám $12:4$ | $18:9$ hám $28:7$ | $20:5$ hám $16:2$

6. Máselege tiyisli súwret salın hám onı sheshiń:
 4 qoyannın hárbirine 3 den geshir berildi. Qoyanlarǵa hámmesi bolıp, neshe geshir berilgen?

7. $16 : 2 + 16 : 4$ | $25 + 15 : 3$ | $40 : 10 + 56$
 $18 : 3 + 18 : 2$ | $28 - 21 : 3$ | $50 : 10 + 39$

1. Máseleler hám olardıń sheshiliwi nesi menen uqsas, nesi menen parıqlanadı?

1) Gúlnaz birinshi kúni kitaptın 8 betin, 2-kúni birinshi kúndegiden 3 bet artıq oqıdı. Ol ekinshi kúni neshe bet oqıǵan?

2) Gúlnaz birinshi kúni kitaptın 8 betin, 2-kúni birinshi kúndegiden 3 márte artıq bet oqıdı. Ol ekinshi kúni neshe bet oqıǵan?

2. $3 \cdot 4$ $4 \cdot 3$ | $12 : 3$ $12 : 4$ | $24 : 4$ $24 : 6$
 $4 \cdot 5$ $4 \cdot 7$ | $21 : 3$ $28 : 4$ | $32 : 4$ $36 : 4$

3. Súwret boyınsha másele dúziń hám sheshiń:

6 kg

4 shelekte — ? kg

4. Birinshi baǵanaǵa sanlar kóbeymesin, ekinshi baǵanaǵa sanlar tiyindisin jazıń:

36 : 4 | 4 · 7 | 3 · 9 | 27 : 3 | 18 : 3 | 4 · 5.

5. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bir bankadaǵı alma sherbeti	Bankalar sanı	Barlıq bankadaǵı alma sherbetiniń massası
2 litr	9 ta	? litr
2 litr	? ta	18 litr
? litr	9 ta	18 litr

Eki óz ara keri másele dúziń hám onı sheshiń.

6. Bir tárepi 5 sm, ekinshi tárepi onnan 3 sm kishi bolǵan tuwrı tórtmúyeshlik sızıń. Onıń perimetrin tabıń.

7. Qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede teńlikler durıs bolsın:

$$50 - 10 + 30 = 70$$

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$15 + 3 \cdot 5 = 30$$

$$60 - 24 : 4 = 9$$

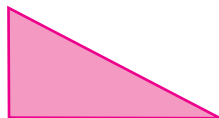
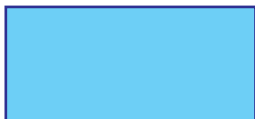

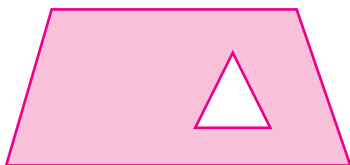
TUWRÍ TÓRTMÚYESHLIK HÁM KVADRATTÍN MAYDANÍ

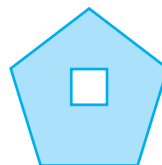
1. Tómen degi figuralardıń maydanların kóz benen shamalap salıstırın:

2. 1)

2)

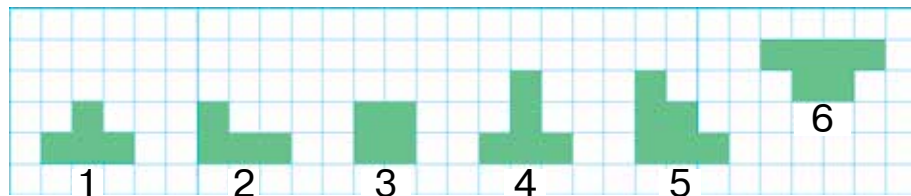

1-figurada úshmúyeshlik tórtmúyeshliktiń ishine tolıq jaylasqan; 2-figurada kvadrat besmúyeshliktiń ishine tolıq jaylasqan. Bul úshmúyeshliktiń maydanı tórtmúyeshliktiń maydanınan kishi, kvadrattıń maydanı besmúyeshliktiń maydanınan kishi. **Maydan** — bul ólshew múmkin bolǵan shama.

3. Hár bir figuradaǵı teń kvadratlardı sanap, figuralardıń maydanın salıstırın. Figuralardıń maydanın shamalap, ústi-ústine qoyıp salıstırıw múmkin be?

4. Maydanı teń bolǵan figuralardıń tártip sanların jazıń:

5. Súwret hám sızılma tiykarında másele dúziń hám sheshiń.

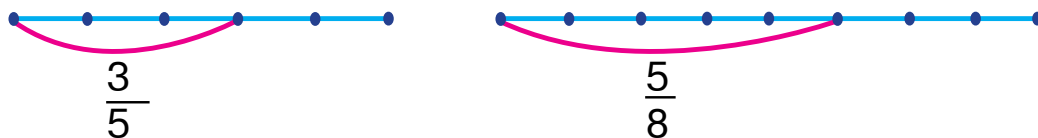

6. Teńlemeneni sheshiń:

$$24 + x = 46 \quad | \quad 30 - x = 10 \quad | \quad 3 \cdot x = 18 \quad | \quad 20 : x = 5$$

7. Hár bir bólek qalay jasaladı?

Kesindilerdiń belgilengen bólegin tabıń.

8. Shınardıń biyikligi 14 m. Májnúntaldıń biyikligi onnan 4 m ge kem. Májnúntaldıń biyikligin tabıń.

Máseleniń sorawın sandı birneshe ret kemeytiwge teń bolatuǵın etip ózgeritiń.

9. $(14 - 9) \cdot 5$ | $(11 - 7) \cdot 8$ | $4 \cdot (14 - 6)$
 $(13 - 8) \cdot 4$ | $(12 - 6) \cdot 3$ | $5 \cdot (12 - 8)$

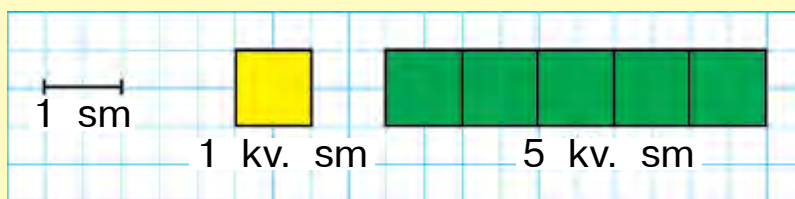
MAYDAN BIRLIKLERI: KVADRAT SANTIMETR. BELGILENIWI — kv. sm (sm^2)

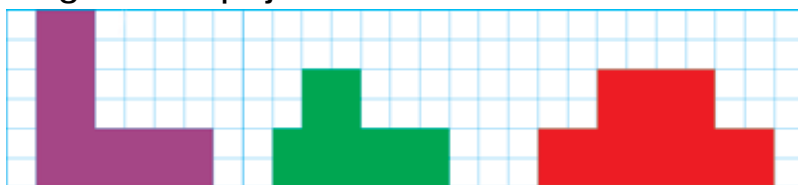
1. Tuwrı tórtmúyeshliklerdiń maydanların kóz benen shamalap, qaysı figuranıń maydanı eń úlken, qaysı biri eń kishi ekenin aytır:

Tárepleri bir santimetrden bolǵan kvadrattıń maydanı bir kvadrat santimetrge teń. «Kvadrat santimetr» sózi sanlar qasına qısqasha 1 kv. sm, 5 kv. sm dep jazıladı.

2. 49 kg miywe bar edi. Vareniye tayarlaw ushın 20 kg, sherbet tayarlaw ushın 19 kg miywe paydalanıldı. Neshe kilogramm miywe awıstı?
3. $35 : 5 \cdot 2$ | $4 \cdot 9 + 14$ | $18 : 2 - 9$
 $20 : 4 \cdot 5$ | $3 \cdot 8 - 24$ | $16 : 4 + 6$
4. Hár bir figurada neshe kvadrat santimetr bar ekenligin sanap jazır:

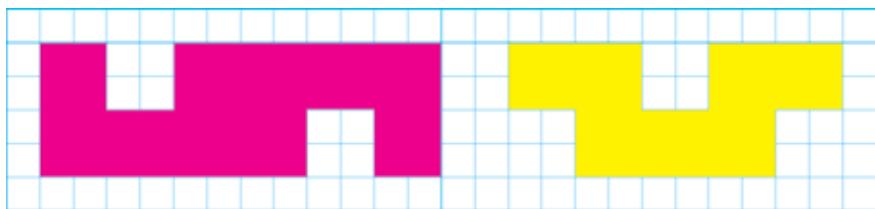

5. Bul jil qalada 54 jańa qurılıwı kerek edi. Úylerdiń altıdan bir bólimi Nawrız bayramına qurıp pitkerildi. Nawrız bayramına neshe úy qurıp pitkerilgen?

$$6. \begin{array}{l} 40 + 6 \cdot 5 \\ 60 - 6 \cdot 8 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 80 - 6 \cdot 9 \\ 30 + 6 \cdot 7 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 48 : 6 + 12 \\ 54 : 6 + 21 \end{array}$$

1. Hárbir figuranıń maydanın kvadrat santimetr modelleri járdeminde tabıń:

Figuranıń maydanın tabıw degende usı figuranı ajratıw múmkin bolǵan kvadrat santimetrler sanın tabıw dep túsiniledi.

2. Tigiw cexında 72 m gezlemeden 8 birdey shalbar tigildi. Sonday 9 shalbarǵa neshe metr gezleme kerek boladı?

3. Ańlatpalar dúziń hám olardıń mánisin tabıń:

b	19	50	46	21	39	9	67
$79 - b$							

4. 1) Birinshi kóbeytiwshi 6, ekinshi kóbeytiwshi 7, kóbeymeni tabıń;
2) bóliniwshi 56, bóliwshi 7, tiyindini tabıń.
3) bóliniwshi 81, bóliwshi 9, tiyindini tabıń.

5. 1) Súwret boyınsha másele dúzip sheshiń:

	Bir ıdistaǵı benzinniń sıyımlılıǵı	Ídıslar sanı	Barlıq ıdistaǵı benzinniń sıyımlılıǵı
	9 litr	8	?
	?	8	72 litr
	9 litr	?	72 litr

2) Eki óz ara kerı másele dúziń hám onı she-shiń.

6. $42 : 7 \cdot 3$ | $36 : 4 \cdot 3$ | $6 \cdot 8 + 40$
 $54 : 6 \cdot 2$ | $28 : 7 + 4$ | $6 \cdot 9 - 24$

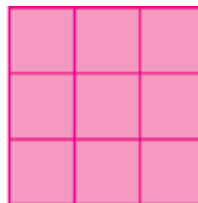
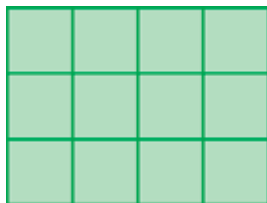
7. Eki motorlı qayıq bir mánzilden qarama-qarsı tárepke qaray ketti. Olardan biri 38 m, ekinshisi onnan 5 km kem jol basıp ótti. Usı waqıtta qayıqlar bir-birinen neshe metr aralıqta bolǵan?

KETEKSELI QAĞAZǴA SÍZILǴAN FIGURALAR MAYDANÍ

1. Uzunlıǵı 4 sm, eni 3 sm bolǵan tórtmúyeshli kvadrat santimetrlerge bólingen. Hár biri 4 kv. sm bolǵan 3 qatar yamasa hár biri 3 kv. sm bolǵan 3 baǵana payda bolǵan. Tuwrı tórtmúyeshliktiń maydanın esaplaw ushın 4 hám 3 sanlarınıń kóbeymesin tabıw kerek.

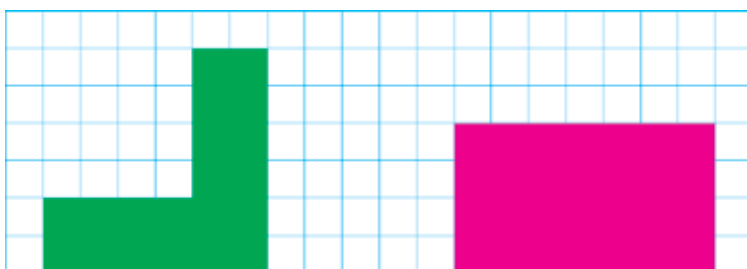
$$4 \cdot 3 = 12 \text{ yamasa } 3 \cdot 4 = 12$$

Juwap: 12 kv. sm.

?

Tuwrı tórtmúyeshliktiń maydanın esaplaw ushın onıń biyikligin hám enin ólshep, payda bolǵan sanlar óz ara kóbeytiledi.

- Awılda usı jil 15 úy qurıldı. Ótken jil usı jilǵıdan 6 ǵa kem úy qurılǵan edi. Eki jil ishinde barlıǵı bolıp neshe úy qurılǵan?
- Figuralardıń maydanın salıstırın:

$5 \cdot 6 \square 6 \cdot 8$	$6 \cdot 3 \square 9 \cdot 2$	$24 : 3 \square 54 : 9$
$9 \cdot 9 \square 7 \cdot 3$	$2 \cdot 7 \square 7 \cdot 2$	$63 : 7 \square 18 : 6$

- Súwretke qarap másele dúziń hám onı sheshiń:

5 kg

? kg

- Súwretlew óneri kórgizbesine Nasiba 18 súwret tayarladı, Rano bolsa onnan 3 ese kem súwret tayarladı. Eki dos kórgizbege barlıǵı bolıp neshe súwret tayarlaǵan?

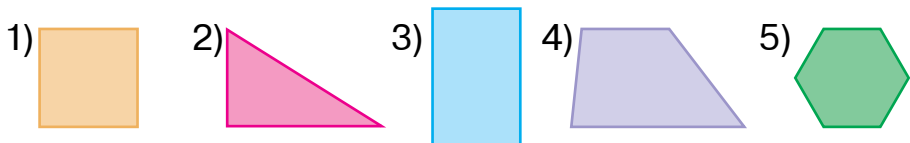
$90 : 10$	$6 \cdot 10$	$30 : 10$	$80 : 10 + 80 : 8$
$50 : 10$	$8 \cdot 10$	$20 : 10$	$50 : 50 + 40 : 4$

1. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ | $16 : 2 \square 32 : 4$ | $20 : 5 \square 15 : 5$
 $3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9$ | $24 : 4 \square 24 : 6$ | $40 : 5 \square 40 : 8$

2. Hár bir figuranıń atın aytıń. Bul figuralardıń arasında úsh múyeshlikler neshe? Tórt múyeshlikler she?

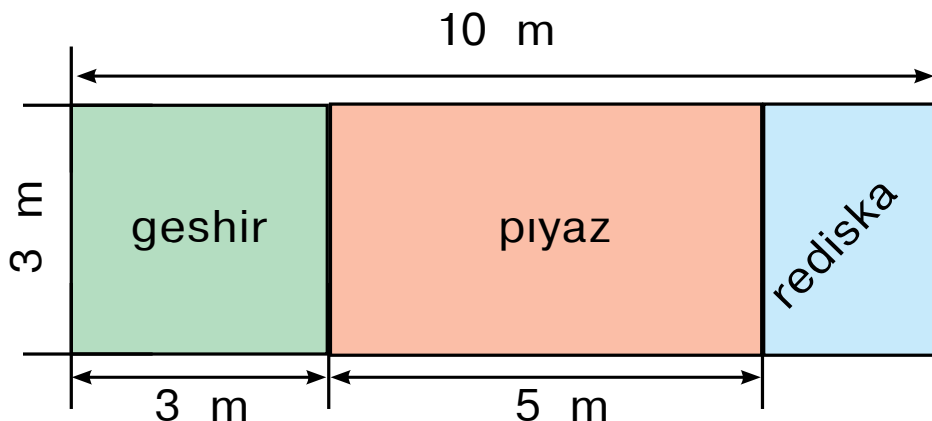

3. Xojalıqtan qarazǵa 40 qap biyday, onnan 5 qapqa kem arpa alıp kelindi. Qarazǵa neshe qap arpa alıp kelingeni? Máselege sonday soraw qoyıń, nátiyjede ol eki ámel menen sheshiletuǵın bolsın.

4. Teńlemeni sheshiń:

$44 + x = 88$ | $58 - x = 20$ | $25 : x = 5$ | $x \cdot 7 = 49$

5. Súwretke qarap geshirge, pıyazǵa, rediskaǵa ajratılǵan jer maydanın tabıń.

6. Birinshi avtobusta 60 sayaxatshı, ekinshisinde bolsa 40 sayaxatshı bar edi. Birinshi avtobustan ekinshisine 10 sayaxatshı ótti. Tóمندegi ańlatpalar boyınsha máselelerdi sheshiń: $60 + 40$, $60 - 40$, $60 - 10$, $40 + 10$.

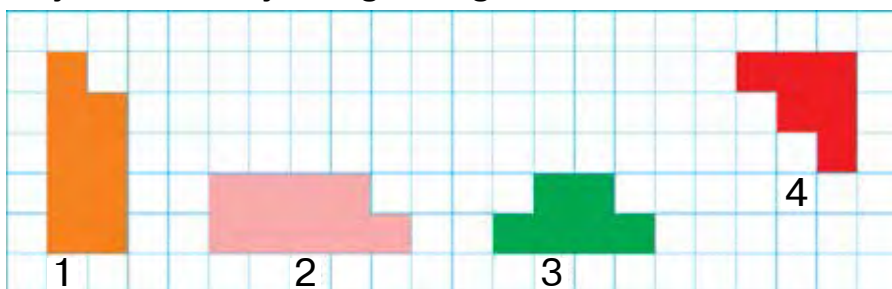

7. Úy qurılısında 38 gerbish óriwshi, onnan 8 ge kem boyawshı isledi. Qurılısta barlıǵı bolıp neshe jumısshı islegen?

8. $5 \cdot (8 - 4)$ | $(13 - 8) \cdot 5$ | $(35 - 10) : 5$
 $4 \cdot (5 + 3)$ | $(12 - 7) \cdot 5$ | $(20 + 16) : 4$

1. Maydanı birdey bolǵan figuralardı tabıń:

2. 1) Kitapxanaǵa 9 gúrriń, onnan 6 ǵa artıq er-tek kitap alıp kelindi. Kitapxanaǵa barlıǵı bolıp neshe kitap alıp kelingeni?

2) Kitapxanaǵa 9 gúrriń, onnan 6 ese kóp er-tek kitap alıp kelindi. Kitapxanaǵa barlıǵı bolıp neshe kitap alıp kelingeni?

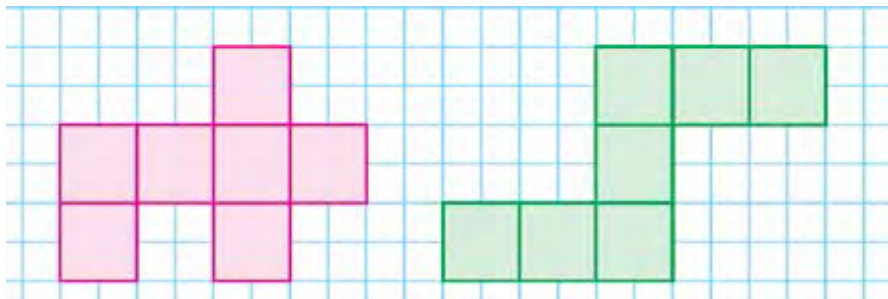
3. Qızıl reńdegi lentanıń úshтен bir bólimin, jasıl reńdegi lentanıń besten bir bólimin tabıń.

4. Hárbir figuradaǵı kvadrat santimetrdi sanań. Hárbir figuranıń maydanı nege teń?

5. Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵın etip qoyıń:

$8 \square 4 = 32$

$6 \square 3 = 18$

$10 \square 2 = 20$

$8 \square 4 = 2$

$6 \square 3 = 2$

$10 \square 2 = 5$

$8 \square 4 = 12$

$6 \square 3 = 9$

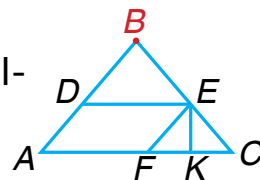
$10 \square 2 = 12$

$8 \square 4 = 4$

$6 \square 3 = 3$

$10 \square 2 = 8$

6. Súwrette qanday tanıs figuralardı kórip tursız? Ushı B noqatta bolǵan úshmúyeshliklerdi hám hámme tórtmúyeshliklerdi jazıń:

7. Tigiwshi 6 paltoǵa 5 ewden hám 9 kostyumǵa 4 ewden sádep taqtı. Tigiwshi barlıǵı bolıp ne she sádep taqqan?

8. $50 \text{ sm} + 40 \text{ sm}$

$80 \text{ mm} - 20 \text{ mm}$

$40 \text{ dm} - 30 \text{ dm}$

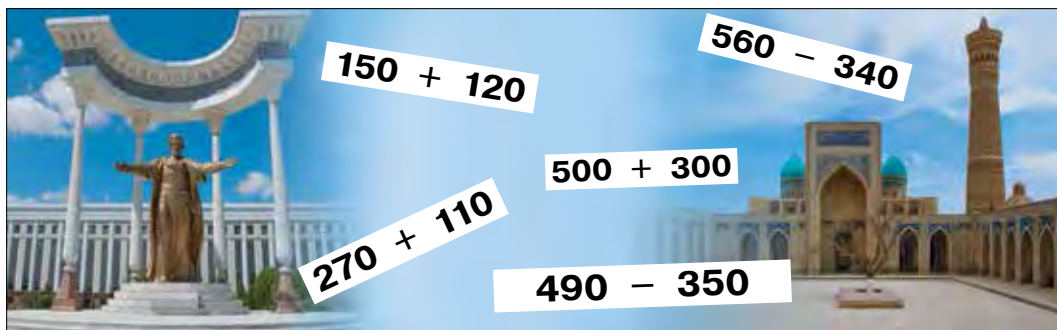
$60 \text{ mm} + 30 \text{ mm}$

$20 \text{ mm} + 20 \text{ mm}$

$70 \text{ sm} - 50 \text{ sm}$

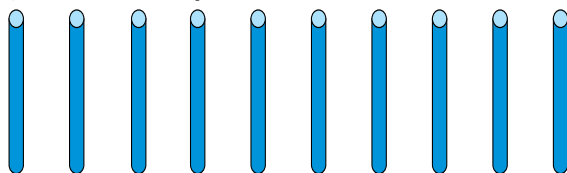
ÚSH TAÑBALÍ SANLARDÍ CIFRLAW. MÍNLÍQ

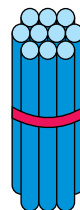
ÚSH TAÑBALÍ SANLARDÍ CIFRLAW

1. 1) Bir onlıqta neshe birlik bar?

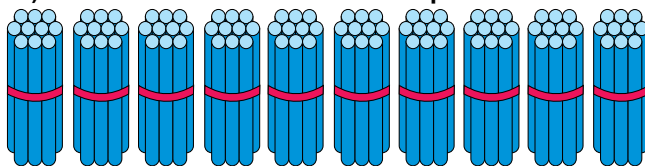

10 birlik

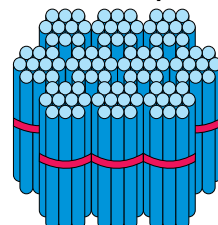

1 onlıq

2) Júzlikte neshe onlıq bar?

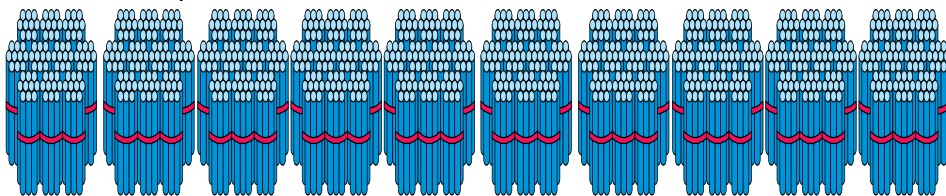

10 onlıq

1 júzlik

3) Júzliklerdi sanañ:

= 1
mıńlıq

100 onlıq yamasa 10 júzlik

1 júzlik – júz	6 júzlik – altı júz
2 júzlik – eki júz	7 júzlik – jeti júz
3 júzlik – úsh júz	8 júzlik – segiz júz
4 júzlik – tórt júz	9 júzlik – toǵız júz
5 júzlik – bes júz	10 júzlik – mıń

Júzlikler – júz 100, eki júz 200, úsh júz 300, tórt júz 400, bes júz 500, altı júz 600, jeti júz 700, segiz júz 800, toǵız júz 900, 10 júz – 1000

Mıń sanı tómendegishe jazıladı: 1000

2. 4 júzlik, 1 onlıq, 5 birlik, 8 júzlik, 9 onlıqtan ibarat sanlardı jazıń.

3. Misallardıń sheshiliwin túsindirıń:

$$100+100=200$$

$$200-100=100$$

$$300-100=200$$

$$300+100=400$$

Júzlikler baǵanasındaǵı ámeler birlikler hám onlıqlar baǵanasındaǵı ámeler sıyaqlı orınlanadı.

4. Mektep dógeresine 90 terek hám arsha náli egildi. Eger arsha náli 50 bolsa, neshe terek náli egilgen?

5. Bos keteklerdi toltırıń.

100			400				800	
-----	--	--	-----	--	--	--	-----	--

6. $300 + 200 - 100$ $500 - 100 + 200$
 $600 - 300 + 200$ $400 + 200 - 300$

7. Dúkánğa 200 yashikte gazlı ishimlik alıp kelindi. Eger túske shekem 100 yashikte ishimlik satılğan bolsa, jáne satılatuğın neshe yashik gazlı ishimlik qalğan?

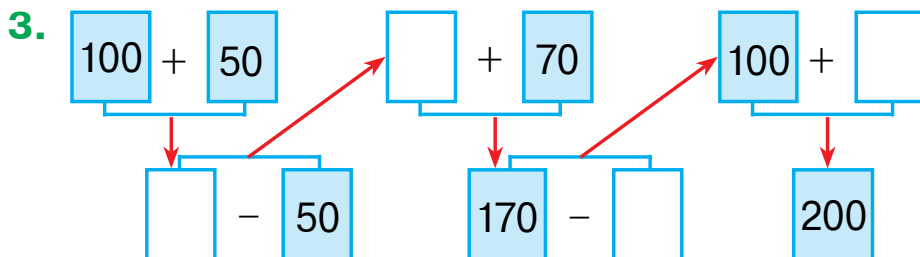
1. Sanlardı cifrlarda ańlatıń.

3 júzlik, 5 onlıq hám 8 birlik;

5 júzlik, 8 onlıq hám 2 birlik;

7 júzlik, 6 onlıq hám 5 birlik.

2. Kóshede bir mashinada 200 qap, ekinshi mashinada da sonsha qap pıyaz alıp ketildi. Kóshede eki mashinada barlıǵı bolıp neshe qap pıyaz alıp ketilgen?

4. Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlik durıs bolsın.

$$200 + \square\square = 220$$

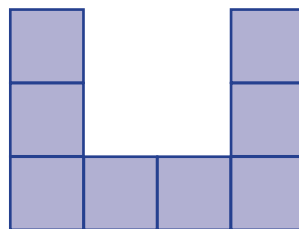
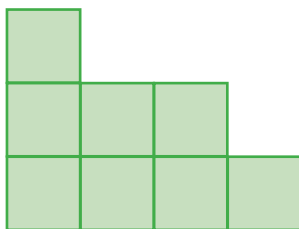
$$670 - \square\square = 600$$

$$530 - \square\square = 500$$

$$400 + \square\square = 480$$

5. Hár bir figuradaǵı kvadrat santimetrin sanap, hár bir figuranıń maydanın tabıń.

6. Bađman bir tıp qurmadan 60 kg, ekinshi tıp qurmadan birneshe kilgramm zúráát alđanнан keyin zúráát 100 kg boldı. Bađman ekinshi tıpten neshe kilogramm qurma alđan?

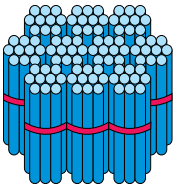
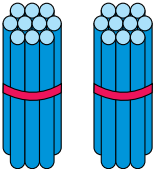
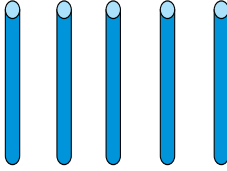
7. $53 + 47$ | $(56 + 44) - 50$ | $(62 + 38) + 10$
 $76 + 24$ | $(83 + 17) - 37$ | $(54 + 46) + 20$

JÚZLIK, ONLIQ HÁM BIRLIKLERDEN SANLARDÍ PAYDA ETIW

1. Keste boyınsha payda bolđan sanlardı túsindirín hám olardı oqırın:

Júzlik	Onlıq	Birlik
 1	 2	 5

2. Kestedeđi cifrlardan payda bolđan sanlardı oqırın hám olardı dápterinińizge jazırın.

Júzler tańbası	Onlar tańbası	Birler tańbası
2	5	7
5	3	9
8	2	6
6	1	4

Birler, onlar, júzler tańba birlikleri birgelikte birinshi topar — birler toparın quraydı.

$$10 \text{ birlik} = 1 \text{ onlıq}$$

$$1 \text{ júzlik} = 100 \text{ birlik}$$

$$10 \text{ onlıq} = 1 \text{ júzlik}$$

$$1 \text{ mıńlıq} = 1000 \text{ birlik}$$

$$10 \text{ júzlik} = 1 \text{ mıńlıq}$$

$$1 \text{ mıńlıq} = 100 \text{ onlıq}$$

3. Bir qatarǵa bir tańbalı sanlardı, ekinshi qatarǵa eki tańbalı sanlardı, úshinshi qatarǵa úsh tańbalı sanlardı ósip barıw tártibinde jazıń:

18, 116, 62, 9, 6, 358, 469, 75, 8, 854, 96, 5.

4. Hárbir qatardaǵı sanlardı oqıń:

1	2	3	4	5	6	7
10	20	30	40	50	60	70
100	200	300	400	500	600	700

- a) sanlardıń tańba birliklerin aytıń;
b) Hárbir baǵanadaǵı sanlar qaysı tárepi menen uqsas hám qay tárepi menen parıqlanadı?

5. Salıstırıń:

$$200 \square 300 \qquad 500 \square 500 \qquad 700 \square 600$$

$$400 \square 900 \qquad 600 \square 300 \qquad 400 \square 700$$

6. Tárepler uzınlıǵınıń qosındısı 80 mm bolǵan kvadrat sızıń hám onı boyń.

7. $400 + 200 - 100$ $700 - 200 + 100$
 $600 - 300 + 100$ $200 + 200 - 100$

1. Sanlardı cifrlar menen jazıń. Hár bir cifr neni bildiredi?

- 1) 2 júzlik, 8 onlıq hám 4 birlik
- 2) 8 júzlik, 5 onlıq hám 7 birlik;
- 3) 5 júzlik, 9 onlıq hám 2 birlik;
- 4) 9 júzlik, 6 onlıq hám 3 birlik

2. Tóمندegi sanlardı oqırń hám hár bir cifr neni bildiretuǵın aytırń: 524, 859, 285, 126, 275?

100 den 999 ǵa shekem bolǵan sanlar — úsh tańbalı sanlar bolıp esaplanadı.

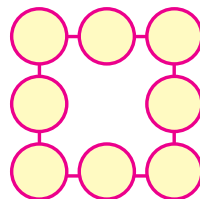
3. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

Bar edi	Alıp kelindi	Boldı
 100 m atlas	 Jáne 100 m atlas	? m

4. 895, 458, 763 sanlarınıń hár birinde barlıǵı bolıp neshe júzlik, neshe onlıq, neshe birlik bar?

5. Dóngelekshelerge 1 den 8 ge shekem bolǵan sanlardı birewden qoyırń, nátiyjede kvadrattıń hár bir qatarındaǵı sanlar qosındısı 12 ge teń bolsın.

6. Bir qatarǵa eki tańbalı, ekinshi qatarǵa úsh tańbalı sanlardı kóshirip jazırń:

475, 83, 925, 604, 24, 354, 66, 524, 18.

7. Tárepleri 30 sm hám 40 sm bolǵan tuwrı tórtmúyeshliktiń perimetrin tabıń.

ÚSH TAÑBALÍ SANDÍ TAÑBA BIRLIKLERI QOSINDÍSÍ KÓRINISINDE BERIW

1. Sanlardı tańba qosılıwshılar qosındısı kórinisinde beriliwin túsindiriń:

$$\begin{array}{l|l} 175 = 100 + 70 + 5 & 419 = 400 + 10 + 9 \\ 284 = 200 + 80 + 4 & 863 = 800 + 60 + 3 \end{array}$$

2. Misallardı úlgi boyınsha orınlań:

Úlgi: $500 + 70 + 5 = 575$

$$\begin{array}{l|l|l} 400 + 30 + 4 & 600 + 80 + 9 & 800 + 90 + 3 \\ 300 + 30 + 7 & 200 + 60 + 2 & 500 + 50 + 1 \\ 100 + 70 + 5 & 700 + 20 + 8 & 900 + 40 + 6 \end{array}$$

3. Ońnan shepke qaray birler qaysı orınǵa, onlar qaysı orınǵa hám júzler qaysı orınǵa jazıladı?
4. Tómendegi sıyqırılı kvadratlardı toltırıń.

○	○	170
○	150	160
130	○	120

○	○	140
○	150	○
160	110	180

135	120	195
○	150	○
○	○	165

5. Sanlardı tańba qosılıwshılar qosındısı kórinisinde jazıń: 153; 226; 345; 582; 738; 895.

6. $5 \text{ onl} + 4 \text{ onl}$ | $7 \text{ júzl} + 1 \text{ júzl}$ | $4 \text{ júzl} + 3 \text{ júzl}$
 $6 \text{ júzl} + 2 \text{ júzl}$ | $9 \text{ onl} + 1 \text{ onl}$ | $3 \text{ onl} + 3 \text{ onl}$

7. Mektep baǵında 50 túp miywe aǵashı bar. Olardan 18 túbi alma, 17 túbi almurt, qalǵanları bolsa erik miywe aǵashı. Baǵda neshe túp erik miywe aǵashı bar?

1. Mısallardı úlgide kórsetilgendey etip sheshiń:

Úlgi: $300 + 20 + 7 = 327$

$800 + 90 + 8$ | $500 + 40 + 6$ | $600 + 80 + 3$
 $200 + 30 + 5$ | $700 + 20 + 1$ | $400 + 50 + 7$

2. Hárbir qatardaǵı «artıqsha» sandı aytırń.

1) 284, 501, 624, 42, 712;

2) 86, 200, 14, 57, 96;

3) 815, 945, 726, 68, 438.

3. Dúkanda bir kúnde 200 kg qant satıldı. Sonnan keyin dúkanda satılatuǵın 100 kg qant qaldı. Dáslep dúkanda neshe kilogramm qant bar edi?

4. Mashinada kórsetilgen sanlardı ósip barıw tártibinde jazıń:

5. Úshmúyeshliktiń perimetri 12 sm. Onıń bir tárepiniń uzunlıǵı 5 sm ge, ekinshi tárepiniń uzunlıǵı 3 sm ge teń. Úshmúyeshliktiń úshinshi tárepiniń uzunlıǵın tabıń.

6. Sanlardı tańba birlikleri qosındısı kórinisinde beriń: 134, 172, 523, 675, 860, 792, 873, 951.

7. 3, 0, 5 cifrlarınan paydalanıp, birneshe úsh tańbalı san dúziń hám onı jazıń.

ÚSH TAÑBALÍ SANLARDÍ SALÍSTIRÍW

1. 0, 1, 2 hám 4, 5, 6 sanlarınan paydalanıp, olardıń hesh birin tákirarlamastan úsh tańbalı sanlardı jazıń.

2. Sanlardıń salıstırılwın túsindiririń:

$$295 > 259 \quad 295 < 529 \quad 295 > 254$$

$$295 < 376 \quad 295 = 295 \quad 295 < 925$$

Úsh tańbalı sanlar júzlikler sanı boyınsha salıstırıladı. Eger júzlikler sanı teń bolsa, onlıqlar sanı boyınsha salıstırıladı. Eger onlıqlar sanı da teń bolsa, birlikler sanı boyınsha salıstırıladı. Eger birlikler sanı da teń bolsa, bunday sanlar teń boladı.

3. Mısallardı úlgi boyınsha orınlań: $482 > 328$.

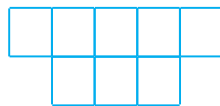
$$396 \square 369 \quad | \quad 825 \square 852 \quad | \quad 245 \square 245$$

$$248 \square 284 \quad | \quad 586 \square 568 \quad | \quad 471 \square 417$$

4. Bir túp shiye tereginen 48 kg, ekinshi túp terekten bolsa onnan 36 kg ға kem shiye terip alındı. Birinshi túp terektegi shiye ekinshi túpten terilgen shiyeden neshe ese zıyat?

5. Berilgen figuradan 3 shópti son-day etip alıń, nátiyjede 5 kvadrat qalsın.

6. Eki lenta sızırń: Biriniń uzınlıǵı 12 sm, ekinshi lenta birinshi lentanıń tórtten bir bólegine teń bolsın.

7. Salıstırń.

$214 \square 274$

$912 \square 713$

$465 \square 654$

$365 \square 158$

$564 \square 564$

$380 \square 308$

1. 1) Sanaǵanda 199 sanınan keyin qaysı san keledi? 999 sanınan keyin she?
2) Sanaǵanda 690 sanınan keyin qaysı san keledi? 1000 sanınan keyin she?

$399 \square 400$

$842 \square 824$

$248 \square 842$

$576 \square 567$

$575 \square 575$

$970 \square 907$

$284 \square 482$

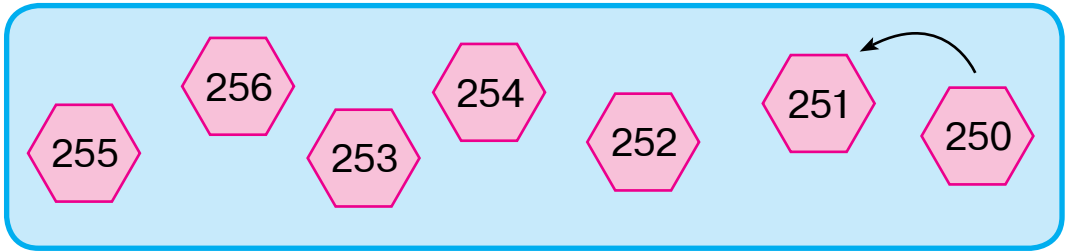
$536 \square 627$

$821 \square 912$

3. Asxanaǵa 100 kg pıyaz alıp kelindi. Birinshi kúni onıń ekiden bir bólegi, ekinshi kúni úshten bir bólegi paydalanıldı. Asxanada neshe kilogramm pıyaz qalǵan?

4. Sanlardı ósip barıw tártibinde jaylastırıń.

5. Tańba birlikleri qosındısın san menen ańlatır:

$$\text{Úlgi: } 200 + 40 + 6 = 246$$

$$500 + 70 + 5$$

$$900 + 10 + 7$$

$$400 + 20 + 2$$

$$700 + 80 + 9$$

$$500 + 50 + 8$$

$$300 + 60 + 3$$

6. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

	Bir kostyumge jumсалған gezleme	Kostyumlar sanı	Barlıq kostyumға jumсалған gezleme
	4 metr	20	?
	4 metr	?	80 metr
	?	20	80 metr

7. 4 sebette 16 kg, 2 sebette bolsa 8 kg alma bar. Eger 4 sebettegi almalar kóp bolsa, olar 2 sebettegi almardan neshe ese kóp?

8. $321 \square 156$

$561 \square 615$

$672 \square 672$

$432 \square 234$

$445 \square 542$

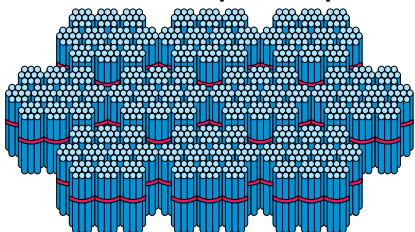
$263 \square 362$

MÍN ISHINDE AWIZEKI HÁM JAZBA TÚRDE CIFRLAW. UZÍNLIQ ÓLSHEMI: KILOMETR

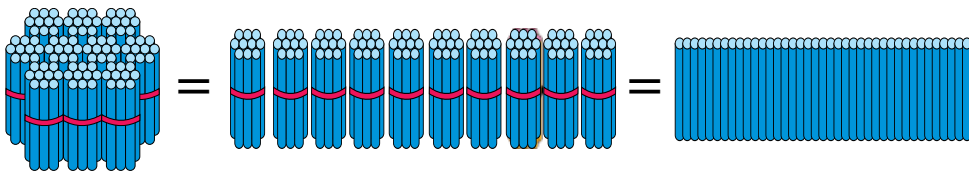
1. Bunda shópler qansha? 1000 sanı bilay jazıladı:

	1	0	0	0	

10 júzlik — mıń.

2. 1) 1 júzlikte neshe onlıq, neshe birlik bar?

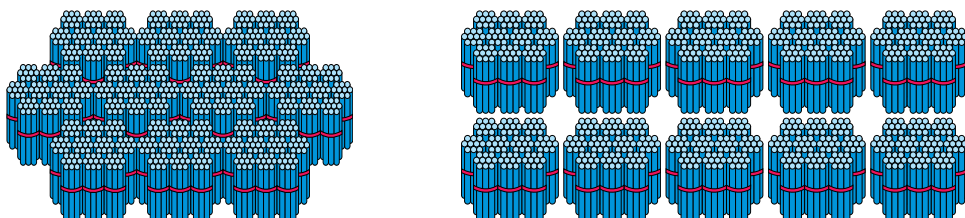

1 júzlik

10 onlıq

100 birlik.

2) 1 mıńlıqta neshe júzlik, neshe onlıq, neshe birlik bar?

1 mıńlıq

=

10 júzlik

1 mıńlıqta 10 júzlik, 100 onlıq, mıń birlik bar. Mıń sanı tómendegishe jazıladı: 1000

3. 1) 100 den 1000 ға shekem 100 den qosıp sanań; 2) 497 den 507 ge, 768 den 805 ke, 989 dan 1000 ға shekem birewden qosıp sanań.

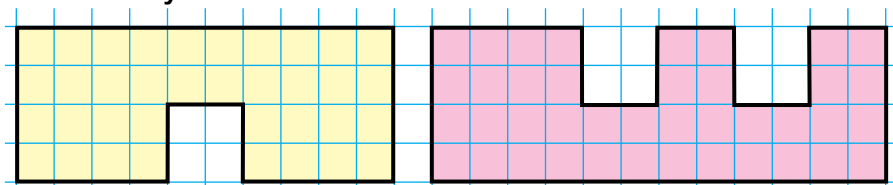
$$1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$$

Úlken aralıqlar kilometrde ólshenedi. «Kilo» sózi latınsha bolıp, qaraqalpaqsha «mırń»dı bildiredi. 1 kilometrde 1000 metr bar. Aralıqtı kórsetkende sanlar qasındaǵı «kilometr» sózi qısqasha **km** dep jazıladı. Mısalı, 2 km, 150 km, 500 km.

4. Eki awıl aralıǵı 25 km. Velosipedshiler bir-birine qaray jolǵa tústi. Olardan biri ushırasaman degenshe 13 km joldı basıp ótti. Ekinshi velosipedshi qansha jol júrgen?

5. Súwrettegi figuralardı dápterinińizge sızın hám olardı boyañ.

6. Sanlardı oqırń: 185, 270, 472, 600, 785, 598, 999. Bul sanlardıń hárbirinde neshe júzlik, neshe onlıq, neshe birlik bar?

7. Nasiba 5 jasta. Atası qızınan 8 ese úlken. Atası neshe jasta?

8.	$47 + 43 - 20$	$78 - 20 + 12$	$97 - (28 + 12)$
	$24 - 30 + 16$	$23 + 23 - 30$	$63 + (47 - 25)$

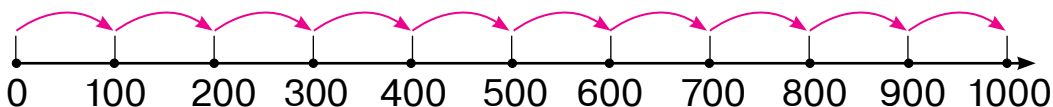

1. Tómendegi sanlardı oqırń, bul sanlardırń hárbirinde neshe júzlik, neshe onlıq, neshe birlik bar?

675, 448, 729, 931, 800, 867, 999, 1000.

2.

$$1\ 000 = 100 + \dots$$

$$1\ 000 = 200 + \dots$$

$$1\ 000 = 300 + \dots$$

$$1\ 000 = 400 + \dots$$

$$1\ 000 = 500 + \dots$$

$$1\ 000 = 600 + \dots$$

$$1\ 000 = 700 + \dots$$

$$1\ 000 = 800 + \dots$$

$$1\ 000 = 900 + \dots$$

3. 999 sanınan 1 sanǵa kóp, 1000 sanınan 1 sanǵa kem sandı aytırń..

Eger sannırń bir tańbasında nol turǵan bolsa, san oqılǵanda sol tańba atı túsirilip qaldırıladı, yaǵnıy oqılmaydı.

4. Sanlardı ósip barıw tártibinde jaylastırırń:

5. Úsh sannıń qosındısı 968. Birinshi san 468, ekinshi san 332 bolsa, úshinshi sandı tabıń.

6. Sanlardı ósip barıw tártibinde kóshirip jazıń:

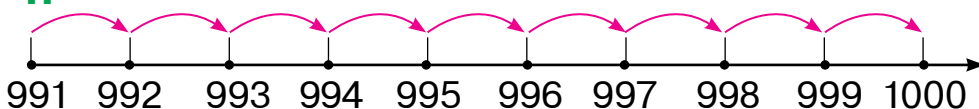
675, 448, 729, 995, 800, 997, 867, 999, 1000

7. Dúkáńğa 100 velosiped alıp kelindi. 6 kúnde hár kúni 9 danadan velosiped satıldı. Dúkánda satıw ushın jáne neshe velosiped qaldı?

MÍNLÍQ, JÚZLIK, ONLÍQ HÁM BIRLIKLER ARASÍNDAGÍ BAYLANÍSLAR

1.

$$1000=999+...$$

$$1000=996+...$$

$$1000=993+...$$

$$1000=998+...$$

$$1000=995+...$$

$$1000=992+...$$

$$1000=997+...$$

$$1000=994+...$$

$$1000=991+....$$

2. Birinshi qırmandaǵnı salı 400 qap, ekinshisindegi 300 qap shıǵadı. Eki qırmanınń salısı neshe qap boladı?

3. Sanlardı oqırń:

1) Bul sanlardıń hárbirinde neshe birlik bar?

2) Bul sanlardıń hárbirinde neshe onlıq bar?

3) Bul sanlardıń hárbirinde neshe júzlik bar?

3 sanı qatnasqan sanlardı jazıń.

Onlıq tańbada 4 sanı qatnasqan sandı jazıń.

4. Túsirilib qaldırılğan sanlardı qoyıp, mısallardı kóshirip jazıń::

$730 = \square\square \text{ onl.}$

$564 = \square\square \text{ onl. } \square \text{ birl.}$

$890 = \square\square \text{ onl.}$

$495 = \square\square \text{ onl. } \square \text{ birl.}$

$280 = \square\square \text{ onl.}$

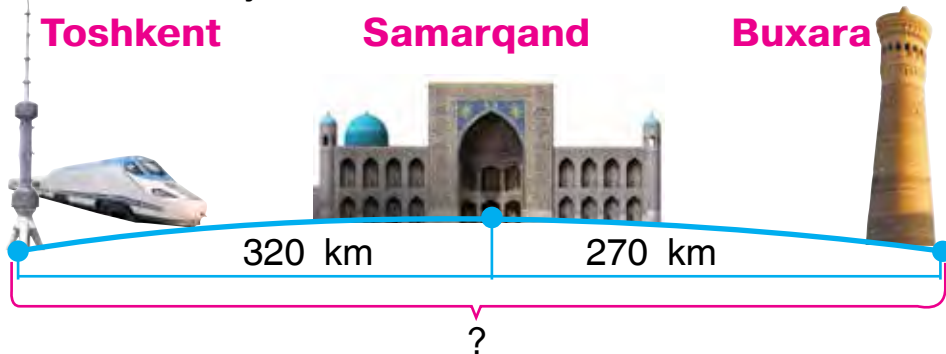
$328 = \square\square \text{ onl. } \square \text{ birl.}$

5. 5, 0, 8 sanları járdeminde neshe tańbalı san jazıwǵa boladı?

508, 580, 805, 850....

6. Súwret boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

7. Bir usta bir kúnde 14 stol soǵadı. 3 usta 6 kúnde neshe stol soǵadı?

8. Sanlardı cifrlar menen beriń.

Úlgi: 5 júzlik, 6 onlıq hám 3 birlik = 563

8 júzlik, 5 onlıq hám 2 birlik;

5 júzlik, 3 onlıq hám 4 birlik;

7 júzlik, 6 onlıq hám 3 birlik;

9 júzlik, 1 onlıq hám 5 birlik.

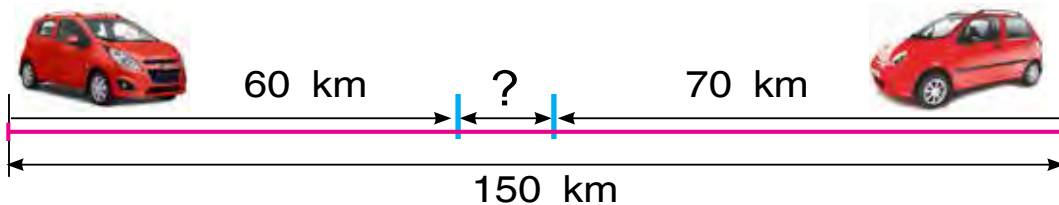

- 1) Eń úlken úsh tańbalı san: 999
2) Bul sanğa 1 di qosamız: $999+1$
3) Nátiyjede tórt tańbalı san payda boladı.
2. Kestede berilgen sanlardı oqırń hám onı dápterińizge jazırń.

Mınlar tańbası	Júzler tańbası	Onlar tańbası	Birler tańbası
1	0	0	0
	5	6	7
	4	0	9
	8	4	1

3. 672, 394, 289, 963, 495 sanların tańbaları qosılıwshılar qosındısı kórinisinde jazırń
Úlgi: $567 = 500 + 60 + 7$
4. Eki qala arasındaǵı aralıq 150 km. Bul qalalardan bir-birine qaray eki mashina jolǵa shıqtı. Birinshi mashina 60 km, ekinshisi 70 km jol júrgennen keyin olar arasında qansha aralıq qaldı?

5. Birinshi lentanıń uzınlıǵı 80 sm, ekinshi lentanıń uzınlıǵı birinshisinen 16 sm kelte. Eki lenta uzınlıqlarınıń qosındısını aytırń.
6. Aydana 248 betlik kitaptıń 124 betin oqıdı. Ol jáne neshe bet oqıwı kerek?

1000 SANÍ. 1000 ISHINDE QOSÍW HÁM AYÍRÍWDÍŇ ESAPLAW USÍLLARÍ

1. Mıallardı túsindirip sheshiń.

1) $70 + 50 = \square\square\square$

7 onl. + 5 onl. = 12 onl. = 120 birl.

Demek: $70 + 50 = 120$

2) $140 - 60 = \square\square$

14 onl. - 6 onl. = 8 onl. = 80 birl.

Demek: $140 - 60 = 80$

3) $200 + 600 = \square\square\square$

2 júzl. + 6 júzl. = 8 júzl. = 800 birl.

Demek: $200 + 600 = 800$

4) $900 - 400 = \square\square\square$

9 júzl. - 4 júzl. = 5 júzl. = 500 birl.

Demek: $900 - 400 = 500$

5) $270 + 600 = \square\square\square$

27 onl. + 6 onl. = 33 onl. = 330 birl.

Demek: $270 + 60 = 330$

6) $420 - 60 = \square\square\square$

42 onl. - 6 onl. = 36 onl. = 360 birl.

Demek: $420 - 60 = 360$

Qosıw hám alıwda noller menen tamamlanatuǵın júzlik hám onlıqlardı onlıqlar hám birlikler baǵanasındaǵı ámeller menen almasırwǵa boladı.

$$\begin{array}{|l|l|l|l|}
 \hline
 2. & 400 + 100 & 80 + 60 & 500 + 400 & 270 + 60 \\
 & 700 - 300 & 90 - 30 & 300 - 200 & 240 - 70 \\
 \hline
 \end{array}$$

3. Skladtan dúkánğa jámi neshe kilogramm palız ónimleri jiberilgen?

4. Sanlardı salıstırın:

$$\begin{array}{|l|l|l|l|}
 \hline
 276 \square 438 & 843 \square 263 & 348 \square 245 \\
 325 \square 483 & 438 \square 903 & 576 \square 576 \\
 \hline
 \end{array}$$

5. Kárxanada 426 hayal hám 314 erkek jumıs isleydi. Kárxanada barlıǵı bolıp neshe jumısshı isleydi?

$$\begin{array}{|l|l|l|l|}
 \hline
 6. & 90 + 50 & 160 - 70 & 300 + 400 & 200 + 60 \\
 & 80 - 40 & 280 + 50 & 900 - 500 & 700 - 70 \\
 \hline
 \end{array}$$

7. Bazarǵa 865 kg geshir alıp kelindi. Birinshi kúni 342 kg, ekinshi kúni 326 kg geshir satıldı. Satılatuǵın neshe kilogramm geshir qaldı?

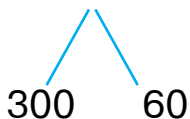

1. Mısalardı túsindirip sheshiń:

1) $360 + 30 = \square\square\square$

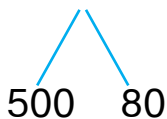
$$360 + 30 = 300 + (60 + 30) = 300 + 90 = 390$$

Demek: $360 + 30 = 390$

2) $580 - 70 = \square\square\square$

$$580 - 70 = 500 + (80 - 70) = 500 + 10 = 510$$

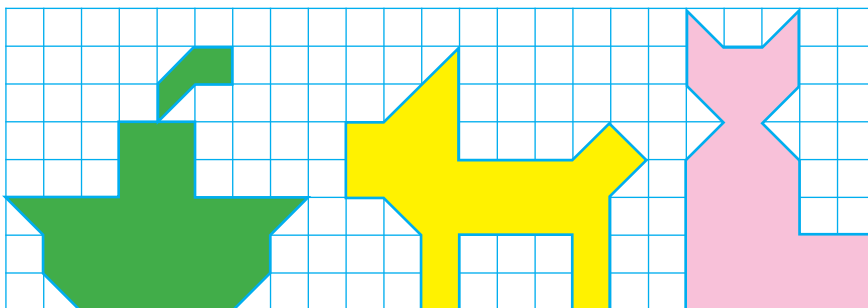

Demek: $580 - 70 = 510$

2.	$620 + 50$		$580 - 30$		$270 + 200$
	$250 + 30$		$150 + 40$		$560 - 300$

3. Bir máhalle menen ekinshi máhalle aralıǵı 270 km, ekinshi máhalle menen úshinshisiniń arası bolsa onnan 20 km artıq. Birinshi máhalle menen úshinshi máhalle arası neshe kilometr?

4. Súwrettegi figuralardıń maydanların salıstırń:

5. 3 hám 5 járdeminde 2 sanın qalay payda etiwge bolatuǵının bilesiz be?

6. $530+40$ | $680-400$ | $130+50$ | $260+100$
 $790-60$ | $290+300$ | $420-20$ | $340-200$

7. Salimanıń atası 72 jasta. Salima atasınan 8 ese kishi. Salima neshe jasta?

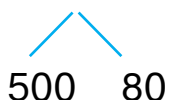
1. 1) $460+40=$

$$460+40=400+(60+40)=400+100=500$$

2) $580-400=$

$$580-400=(500-400)+80=100+80=180$$

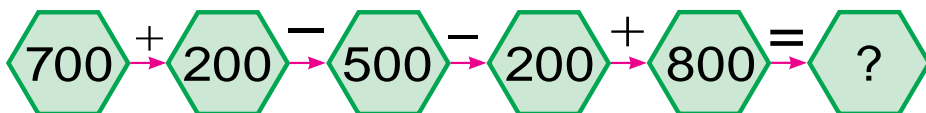

2. $340+60$ | $230-30$ | $590+200$ | $340-200$
 $870+30$ | $940+50$ | $680-400$ | $420+200$

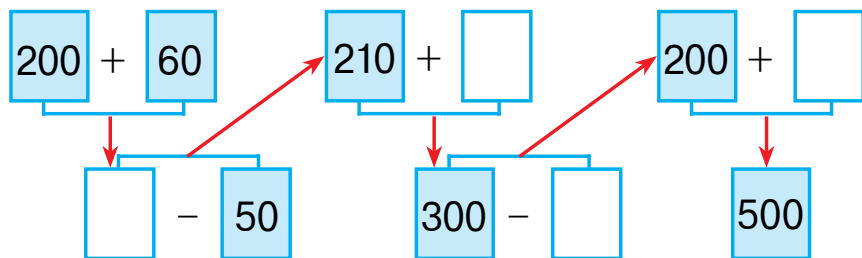
3. Dúkánǵa satıw ushın 9 yashikte miyweli sherbet alıp kelindi. Eger hár bir yashikte 10 nan sherbet bolsa, ulıwma neshe sherbet alıp kelingeni?

4. Misallardı túsindirip sheshiń:

5. Misallardı túsindirip sheshiń:

6. $490 + 200$ | $580 - 300$ | $260 + 40$
 $540 - 100$ | $270 + 400$ | $350 - 50$

7. Úydi ońlaw ushin birinshi kúni 24, ekinshi kúni birinshi kúndegiden 6 ға artıq, úshinshi kúni birinshi hám ekinshi kúni birgelikte qansha bolsa, sonsha taxta keltirildi. Úshinshi kúni neshe taxta keltirilgen?

1. Misallardıń sheshiliwin túsindiriń:

1-usıl:

1) $420 + 90 = 42 \text{ onlıq} + 9 \text{ onlıq} = 51 \text{ onlıq} = 510 \text{ birlik} = 510$

2-usıl:

$420 + 90 = (420 + 80) + 10 = 500 + 10 = 510$

2) **1-usıl:**

$420 - 90 = 42 \text{ onlıq} - 9 \text{ onlıq} = 33 \text{ onlıq} = 330 \text{ birlik} = 330$

2-usıl:

$420 - 90 = (420 - 20) - 70 = 400 - 70 = 330$

2. $280+30$	$430-50$	$590+40$	$960-70$
$320-40$	$270+60$	$750-70$	$680+50$

3. Bul figuralar arasında tórtmúyeshlikler kóp be, yamasa tuwrı tórtmúyeshlikler kóp be? Olardıń múyeshlerin háripler menen belgileń:

4. Muǵallım oqıwshılardıǵa 29 uzın qıya dápter hám sonsha shaqmaq dápter tarqattı. Sonnan keyin muǵallımda 12 dápter qaldı. Dáslep muǵallımda neshe dápter bolǵan?

5. 37, 36, 45, 48, 54, 81 sanlarınıń qaysı biri 9 ǵa qaldıqsız bólinedi?

6. $658 \square 654$ $527 \square 158$ $480 \square 480$
 $427 \square 472$ $314 \square 341$ $570 \square 507$

7. 24 metr gezlemeden xalat tigiw ushın úshen bir bólegi qıyıp alındı. Neshe metr gezleme qıyıp alınǵan?

1. Mısaldıń sheshiliwin túsindirín:

$$\begin{array}{r}
 230 \quad + \quad 160 = \square\square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \quad \swarrow \quad \searrow \\
 200 \quad 30 \quad 100 \quad 60
 \end{array}$$

$$230 + 160 = (200 + 100) + (30 + 60) = 390$$

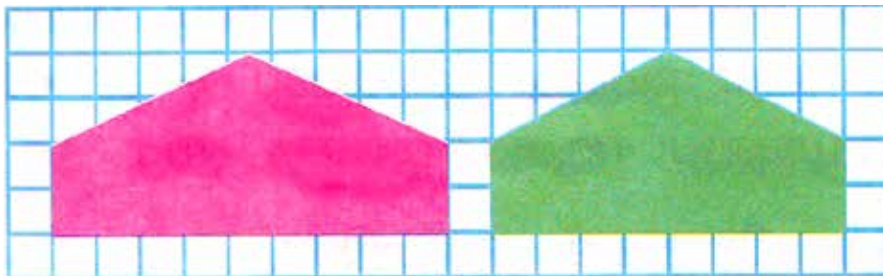
Júzlikler júzliklerge, onlıqlar onlıqlarǵa qosıladı.

2. $140+130$		$340+250$		$560+230$
$260+120$		$420+170$		$750+210$

3. Xojalıqtan qarazğa 240 kg biyday, 120 kg arpa alıp kelindi, Qarazğa barlıǵı bolıp neshe kilogramm dán alıp kelingen?

4. Usınday besmúyeshlikler sızırń. Birinshi besmúyeshlikte sonday bir sızıq ótkerirń, bir úshmúyeshlik hám bir tórtmúyeshlik payda bolsın. Ekinshisinde bolsa eki tórtmúyeshlik payda bolsın.

5. Sanlardı tańbalar qosılıwshıları qosındısı kórinisinde jazırń: 243, 175, 586, 891, 998, 794.

6. Sonday sanlar qoyırń, teńlik hám teńsizlikler durıs bolsın.

$$50 \text{ mm} = \square \text{ sm}$$

$$4 \text{ dm} < \square \square \text{ sm}$$

$$80 \text{ mm} = \square \text{ sm}$$

$$8 \text{ sm} = \square \square \text{ mm}$$

$$60 \text{ mm} = \square \text{ sm}$$

$$5 \text{ dm} > \square \square \text{ sm}$$

7. Nanbayxanada bir kúnde 150 dana shórek nan hám 120 pátir nan jawıldı. Nanbayxanada barlıǵı bolıp neshe nan jawılǵan?

1. Mısallardı túsindirip sheshiń:

$$\begin{array}{r} 470 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 400 \quad 70 \end{array} \quad - \quad \begin{array}{r} 250 \\ \swarrow \quad \searrow \\ 200 \quad 50 \end{array} = \square\square\square$$

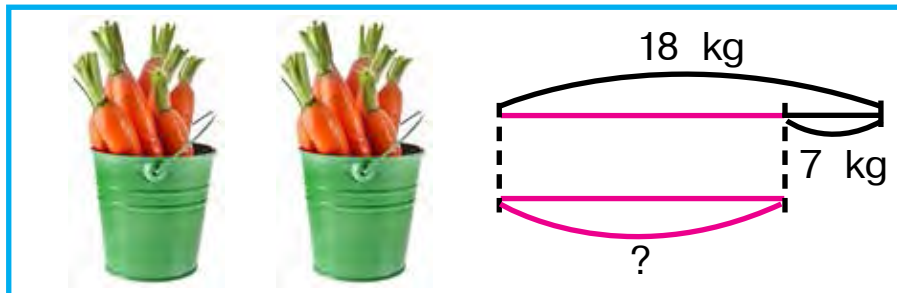
$$470 - 250 = (400 - 200) + (70 - 50) = 200 + 20 = 220$$

Júzlikler júzliklerden, onlıqlar onlıqlardan alınadı.

$$\begin{array}{l} 2. \quad 350 - 230 \quad | \quad 560 - 300 \quad | \quad 690 - 460 \\ \quad 270 - 140 \quad | \quad 480 - 250 \quad | \quad 870 - 540 \end{array}$$

3. Aزیق-awqat dúkánına satıw ushın 560 qutı qara shay hám kók shay alıp kelindi. 250 qutısı qara shay bolsa, neshe qutı kók shay alıp kelingenz?

4. Sızılma boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

$$\begin{array}{l} 5. \quad 480 - 200 \quad | \quad 240 - 120 \quad | \quad 350 - 230 \\ \quad 570 - 320 \quad | \quad 690 - 430 \quad | \quad 760 - 650 \end{array}$$

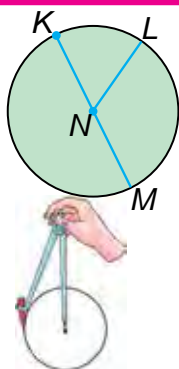
6. Muzqaymaq dúkánında birinshi kúni 140, ekinshi kúni onnan 30 ı artıq, úshinshi kúni bolsa, ekinshi kúнге salıstırғанда 16 sı artıq muzqaymaq satıldı. Úshinshi kúni neshe muzqaymaq satıldı?

DÓNGELEK HÁM SHEÑBER. SHEÑBER ORAYÍ, RADIUSÍ, DIAMETRI. CIRKUL

1.

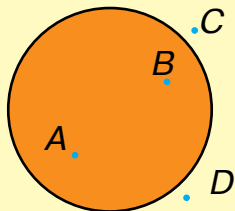
Súwrette kórsetilgen — **dóńgelek**. NL — **dóńgelek radiusı**, KM — **dóńgelektiń diametri bar**.

Sheńber cirkul járdeminde jasaladı. Cirkul iynesi jaylasqan O noqatı **sheńber orayı** delinedi.

OC — **sheńber radiusı**,

BC — **sheńber diametri** boladı.

2.

Ádette noqat latin alfavitiniń bas háripleri menen belgilenedi. Mısalı: A hám B noqatı dóńgelektiń ishinde, C hám D noqatı bolsa dóńgelektiń sırtında jaylasadı.

3. Bir topta 40 m shit bar edi. Prostina ushın 20 m, kópshik qabı ushın 10 m shit qırqıp alındı. Topta neshe metr shit qaldı?

4. Teńlemelerdiń sheshiliwin túsindirıń:

$$12 : x = 2$$

$$x = 12 : 2$$

$$x = 6$$

$$12 : 6 = 2$$

$$2 = 2$$

$$20 : x = 2$$

$$x = 20 : 2$$

$$x = 10$$

$$20 : 10 = 2$$

$$2 = 2$$

5. Radiusı 4 sm bolǵan sheńber sızıń.

6. $46 - 16 + 19$

$53 + 17 - 20$

$(69 - 68) \cdot 9$

$(38 - 38) \cdot 1$

$27 \cdot (75 - 74)$

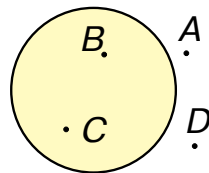
$15 \cdot (12 - 11)$

1. Radiusı 2 sm 7 mm ge teń bolǵan sheńber sızıń. Sheńber orayın hárip penen belgileń.

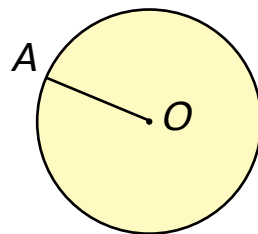
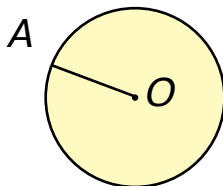
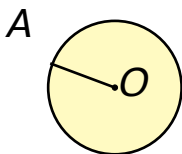
2. Figurada noqatlar latin álipbesiniń bas háripleri menen belgilengen. Sheńberdiń sırtındaǵı noqatlardı hám sheńber ishindegi noqatlardı aytıń.

3. Balıqshılar bir kúni 210 kg, ekinshi kúni 180 kg balıq tuttı. Balıqshılar usı eki kúnde barlıǵı bolıp neshe kilogramm balıq tutqan?

4. $630 + 260$	$470 - 240$	$370 + 210$
$580 - 310$	$260 + 120$	$280 - 150$
$270 + 130$	$740 - 310$	$180 + 120$

5. Sheńberdiń radiusın ólsheń.

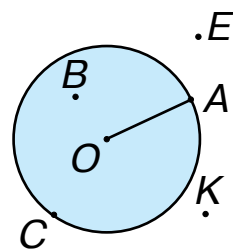
6. Juwabı 111, 222, 333, 444, 555, 666, 777, 888 hám 999 bolǵan mısallar dúziń hám olardı jazıń.

7. Atızdan úzilgen qıyarlardıń 72 kilogramı 8 kg nan qılıp, 54 kilogramı 6 kg nan yashiklerge salındı. Qıyalar barlıǵı bolıp neshe yashikke salınǵan?

1. Súwretke qarań. Sheńberdiń radiusi neshege teń ekenin ólshen hám jazıń. A hám B noqatları arasıdağı aralıq qansha? Noqatlardıń qaysı biri sheńber ishinde; sheńberden sırtta; dógeresinde turıptı. Olardı aytıń.

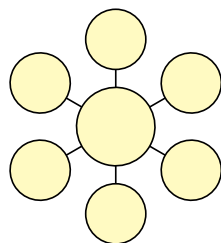

2. Radiusı 2 sm 5 mm ge teń bolğan, orayı dáp-ter sızıqları kesiliskeń jerinde bolğan sheńberdi cirkul járdemimde sızıń. Onı 4 birdey bóleklerge bóliń. Bir bólegin boyadı.
3. Dúkanda bir kúnde 270 kg kartoshka satıldı. Sonnan keyin 120 kg kartoshka qaldı. Dáslep dúkanda neshe kilogramm kartoshka bolğan?
4. Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

Bar edi	Alıp kelindi	Boldı
 120 velosiped	 Jáne 120 velosiped	?

5. 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 sanların hárbir dóngelekke birewden sonday etip qoyıń, nátiyjede hár qaysı jóneliste úsh sannıń qosındısı 50, 60, 70 shıqsın.

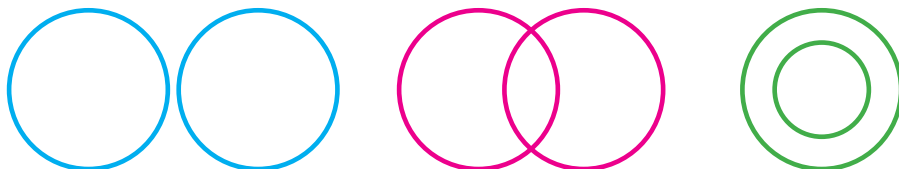
6. $564 \square 546$ | $341 \square 291$ | $658 \square 658$
 $283 \square 227$ | $457 \square 475$ | $529 \square 592$

EKI SHEŃBERDİŃ TEGISLIKTE ÓZ ARA JAYLASÍWÍ

1. Eki sheńberdiń tegislikte óz ara jaylasıwın túsindiriń.

2. Keste boyınsha berilgen mısallardı sheshiń.

+ = 1000									
	910	920	930	940	950	960	970	980	990

3. Dúkanda birinshi kúni 20 kg, ekinshi kúni 16 kg ға artıq konfet satıldı. Eger hár qutıda 3 kilogramnan konfet bolsa, ekinshi kúni neshe qutı konfet satılğan?

4. Mısallardı sheshiń:

$$\textcircled{100} + \textcircled{\quad} = \textcircled{400}$$

$$\textcircled{570} - \textcircled{\quad} = \textcircled{500}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{200} = \textcircled{500}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{90} = \textcircled{290}$$

$$\textcircled{400} + \textcircled{\quad} = \textcircled{700}$$

$$\textcircled{960} - \textcircled{\quad} = \textcircled{900}$$

5. Radiusı 3 sm 8 mm ge teń bolğan sheńber sizıń. Sheńber orayın hárip penen belgileń.

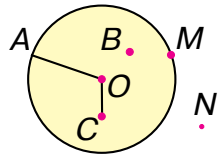

6. Anvar menen Azat basseynde bir-birine qaray júzdi. Anvar ushrasqansha 27 m, Azat bolsa dostınan 5 m qısqa aralıqqa júzdi. Dáslep olar arasındaqı aralıq neshe metr bolǵan?

7.	$599+1$	$320+320$	$190-140$
	$999+1$	$180+220$	$480-320$
	$898+1$	$560+230$	$770-560$

1. Sheńberdiń radiusı neshege teń ekenin ólsheń. Sheńberge tiyisli noqatlardı aytıń.

2. Tigiwshilik cexında bir jılda 540 kastyum tigi-liwi kerek edi. Birinshi yarım jılda 370 kastyum, ekinshi yarım jılda 220 kastyum tigildi. Jıllıq reje neshe esege artıq orınladı?

3. Sanlardı salıstırń

$156 \square 261$	$212 \square 165$	$564 \square 465$
$912 \square 893$	$847 \square 248$	$750 \square 750$

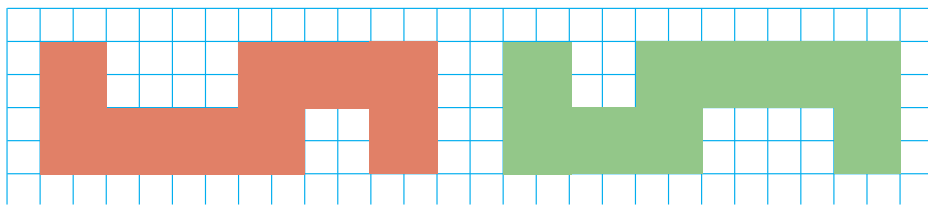

4. Sanlardı tańba birlikleri qosındısı kórinisinde jazıń:

$160=100+\square\square$	$760=700+\square\square$	$990=900+\square\square$
$240=200+\square\square$	$650=600+\square\square$	$830=800+\square\square$

5. 8 sm uzınlıqta lenta sızıń. Bul lentanıń $\frac{1}{2}$ bóle-gin boyañ. Qansha uzınlıqtaǵı lenta boyaladı?

6. Hár bir figuranıń maydanın kvadrat santimetr modelleri járdeminde tabıń.

7. $630 + 120$ | $680 - 450$ | $240 + 150$
 $460 - 250$ | $570 + 230$ | $350 - 240$

QURAMALÍ MÁSELELER

- Dúkanda bir kúnde 104 kg gúrish, 40 kg másh, 36 kg noxat satıldı. Dúkanda bir kúnde neshe kilogramm dán satılğan?
- Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlikler durıs bolsın:

$430 + \square\square = 500$	$790 - \square\square = 700$
$570 - \square\square = 500$	$640 + \square\square = 690$
$600 + \square\square = 680$	$990 - \square\square = 900$
- Úsh 5 sanı járdeminde 0 sanın payda ete alasız ba?
- Gúlnazdıń atası 81 jasta. Gúlnaz atasınan 9 ese jas. Gúlnaz neshe jasta?
- Qatardı dawam etiń:

100, 150, 200, ...	(800 ge shekem)
200, 230, 260, ...	(300 ge shekem)
910, 920, ...	(1000 ға shekem)

6. Úshmúyeshliktiń bir múyeshi qıylsa, neshe múyesh payda boladı? Juwabıńızdı sızılmada dálilleń.

7. Salıstırń:

353 432 | 543 543 | 619 196
 823 832 | 227 721 | 154 154

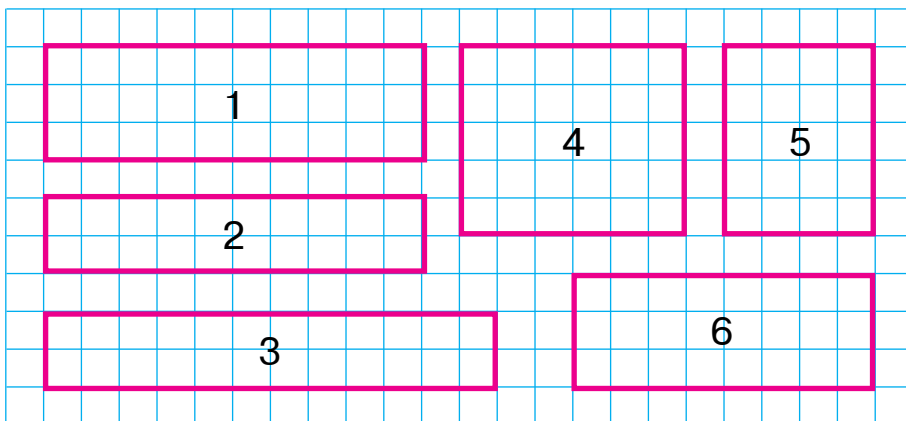
1. Atızdan 156 kg geshir, onnan 64 kg ға kóp kartoshka qazıp alındı. Sharbaqtan barlıg bolıp neshe kilogramm palız ónimi qazıp alınğan?

2. Sanlardı ósip barıw tártibinde kóshirip jazıń.

592, 431, 199, 576, 823, 472, 896, 997, 1000, 768, 349, 286, 698.

3. Ketekler sanın sanaw arqalı figuralardıń maydanın salıstırń:

1. Qaysı figuranıń maydanı eń úlken?

2. Qaysı figuranıń maydanı eń kishi?

3. Qaysı figuranıń maydanı bir-birine teń?

4. Teńlemelerdi sheshiń:

$$58 + x = 97 \quad 45 : x = 9 \quad x \cdot 6 = 36$$

5. Azizada 21 sanaq shópeler bar edi. Ol birneshe kvadrat soqqannan keyin 1 shóp awısıp qaldı. Aziza neshe kvadrat soqqan?

6. Bir baǵanaǵa sanlar qosındısın, ekinshi baǵanaǵa sanlar ayırmasın jazıń. Bu sanlı ańlatpalardıń mánisin tabıń: $440 + 150$, $410 + 410$, $760 - 500$, $640 - 400$, $990 - 230$, $510 + 220$, $660 + 330$.

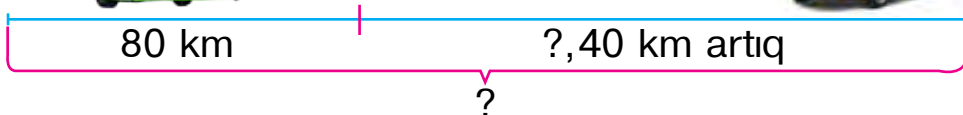
7. Eger $a = 280$ bolsa, $790 - a$, $a - 120$ ańlatpasınıń mánisin tabıń.

1. Mısallardı sheshiń:

$510 + 220$	$770 - 320$	$160 + 240$
$640 - 340$	$420 + 250$	$490 - 280$

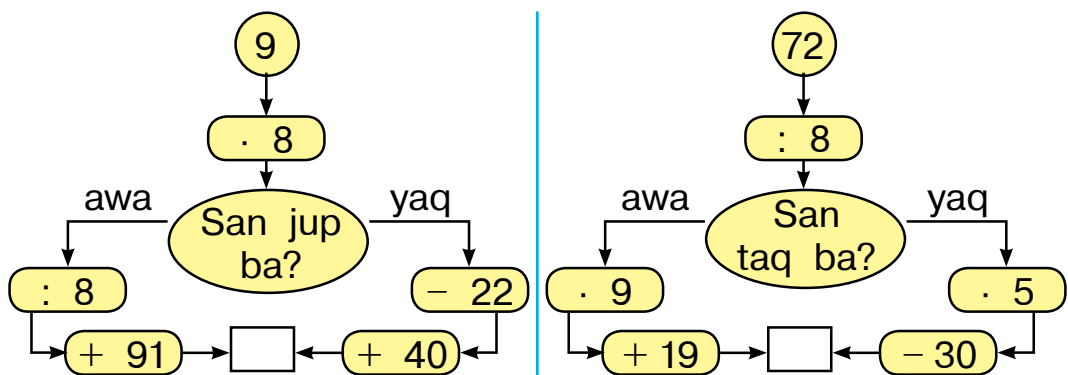
2. Eki qaladan bir-birine qaray avtobus hám jeńil mashina jolǵa shıqtı. Olar ushrasqansha avtobus 80 km, jeńil mashina onnan 40 km artıq jol júrdi. Eki qala arasındaqı aralıqtı tabıń.

3. Cisternada 89 litr sút bar edi. Onnan hárbirine 9 litrden 9 idisqa sút quyıldı. Cisternada neshe litr sút qaldı.

4. Tuwrı tórtmúyeshlik tórt teńdey bólekke bólindi. Onıń tórtten bir bólegi qızıl, qalğan bólegi jasıl reńge boyaldı. Tuwrı tórtmúyeshliktiń qaysı bólegi jasıl reńge boyalğan?
5. Qosındısı 100 bolğan sanlar jubaylasın tabıń: 35, 27, 44, 88, 65, 12, 56, 73.
6. Úsh sannıń qosındısı 100 bolğan sanlardı tabıń: 21, 15, 55, 71, 66, 38, 13, 14, 15, 43, 19, 30.
7. Juwabı 100 shıǵıwı ushın qaysı tárepten júriw kerek? Esaplawdı durıs orınláń

8. Azanda dúkánda 760 metr shayı bar edi. Kún aqırına kelip 160 metr shayı qaldı. Qalǵanına qaraǵanda neshe metr artıq shayı satılğan?

9. Mısallardı sheshiń:

$$620 + 300$$

$$560 - 300$$

$$680 + 210$$

$$850 - 500$$

$$340 + 150$$

$$760 - 340$$

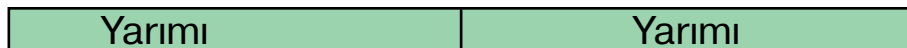

SANNÍŇ BÓLEGİN HÁM BÓLEGİNE QARAY SANDÍ TABÍW. BÓLIMLERİN SALÍSTIRÍW

1. 1) Lenta uzınlıgınıń yarımın tabırń:

12 sm

6 sm

6 sm

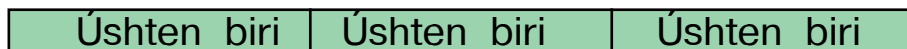
Sheshiliwi: $12 : 2 = 6$ (sm).

Juwabı: 6 sm.

Sandı ekige bólgende payda bolǵan san usı sannıń ekiden bir bólegi yamasa yarımı dep ataladı.

2) Lenta uzınlıgınıń úshтен bir bólegin tabırń.

12 sm

4 sm

4 sm

4 sm

Sandı úshke bólgende payda bolǵan san usı sannıń úshтен bir bólegi dep ataladı.

3) Lenta uzınlıgınıń tórtтен bir bólegin tabırń.

12 sm

3 sm

3 sm

3 sm

3 sm

Sandı tórtke bólgende payda bolǵan san usı sannıń tórtтен bir bólegi dep ataladı.

2. $20 + 19$ | $90 - 50$ | $57 + 32$ | $100 - 9$
 $48 + 10$ | $58 - 50$ | $57 - 32$ | $100 - 47$

3. Kitap 80 betlik. Sardar bul kitaptıń tórtten bir bólegin oqıp shıqtı. Sardar kitaptıń jáne neshe betin oqıwı kerek?
4. Mısaldı túsindirip sheshiń.

$$56 - 16 = \square\square$$

$$8 \cdot 7 = \square\square$$

$$40 : 4 = \square\square$$

$$72 : 9 = \square$$

$$10 \cdot 9 = \square\square$$

$$40 + 32 = \square\square$$

$$90 - 18 = \square\square$$

5. Eger ġarbizdiń yarimi 4 kg bolsa, pútin ġarbiz neshe kg?

6. $35 : 7 \square 35 : 5$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $4 \cdot 6 \square 9 \cdot 7$
 $42 : 6 \square 49 : 7$ | $30 : 6 \square 45 : 9$ | $8 \cdot 8 \square 7 \cdot 4$

7. Qabaqtıń úshтен bir bólegi 2 kg. Pútin qabaqtıń ózi neshe kg?

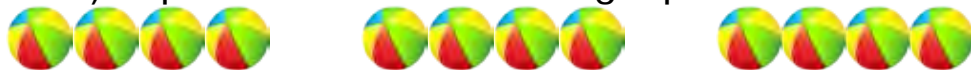

1. Toplardıń ulıwma sanı 12 bolsa:

1) toplardıń yarımı qansha?

2) toplardıń úshтен bir bólegi qansha?

3) toplardıń tórtten bir bólegi qansha?

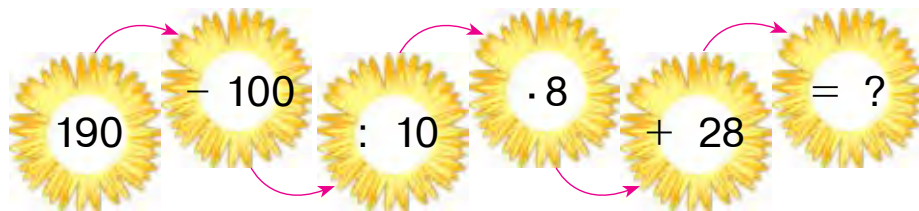
2. Qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyje berilgen sanǵa teń bolsın:

$$15 - 7 + 3 = 5$$

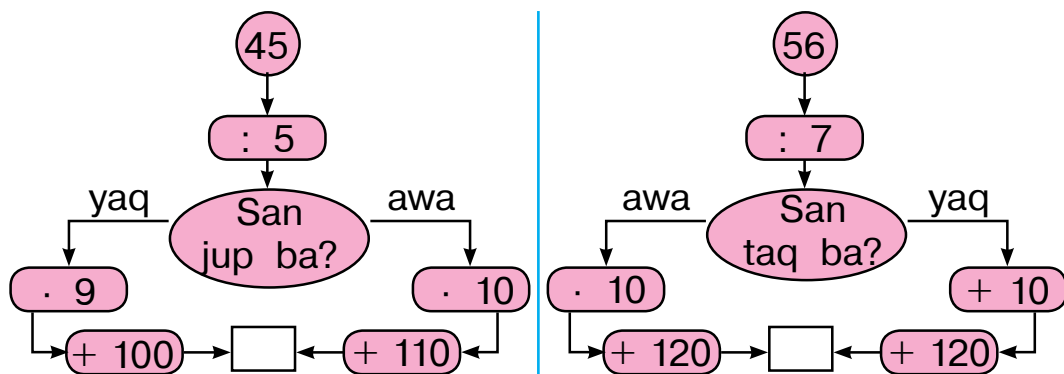
$$58 - 17 - 9 = 50$$

$$40 - 12 - 2 = 30$$

3. Mısallardı túsindirip sheshiń:

4. Juwabi 200 shıǵıwı ushın qaysı tárepten júriw kerek? Esaplawdı durıs orinlań.

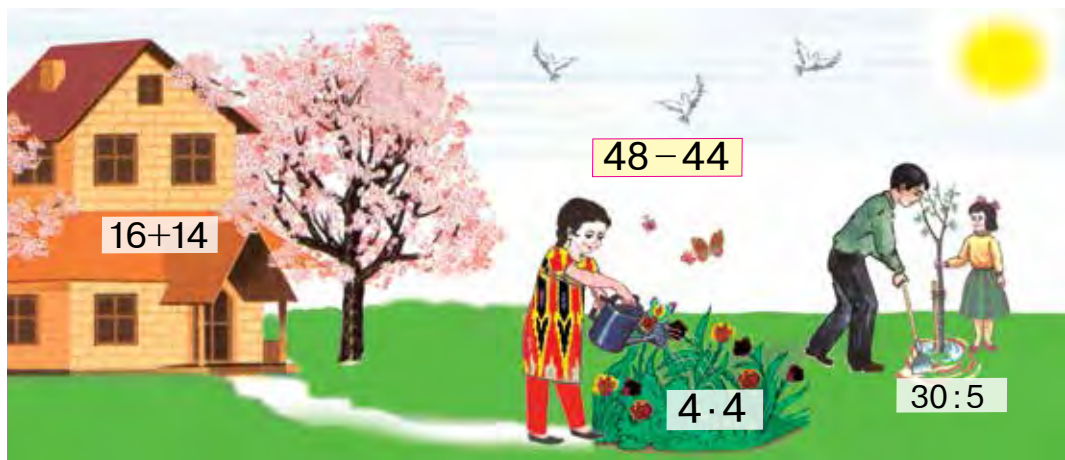
5. Berilgen sızılmanıń onnan bir bólegi 4 sm, Berilgen sızılmanıń uzınlıǵın tabıń hám onı sızılmaǵa kórsetiń.

6. $(38 - 28) \cdot 9$ | $75 - 57 + 24$ | $35 : (37 - 30)$
 $(91 - 88) \cdot 8$ | $41 - 29 + 12$ | $54 : (26 - 20)$
 $(67 - 60) \cdot 7$ | $21 + 29 - 10$ | $81 : (19 - 10)$

7. Áziz qosıqtıń yarımın yadladı. Eger ol 12 qatar qosıqtı yadlaǵan bolsa, bul qosıq neshe qatar dan ibarat?

ÓTILGENLERDI BEKKEMLEW USHÍN SHÍNÍGIWLAR

1. Ámellerdi orınlań. Ańlatpalardıń bir-birine baylanıslılıgın anıqlań:

$$\begin{array}{l} 3 \cdot 8 = 24 \\ 24 : 3 = \square \\ 24 : 8 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 5 \cdot 6 = 30 \\ 30 : 5 = \square \\ 30 : 6 = \square \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 9 \cdot 2 = 18 \\ 18 : 9 = \square \\ 18 : 2 = \square \end{array}$$

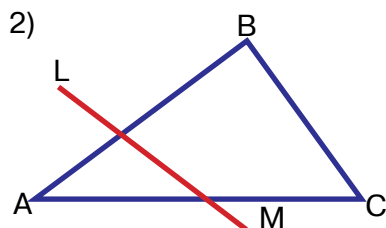
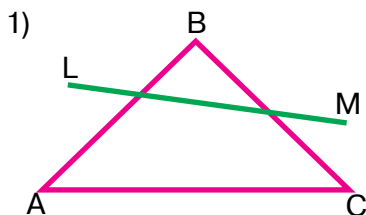
2. Mektep ustaxanasında 28 stol, onnan tórt márte kem stol ońlandı. Hámmesi bolıp neshe stol hám stol ońlandı?
3. Reńlerge qarap misallardıń juwabın tabıń:

100 + 100	72 : 8	9 · 8	420 - 20
300 - 100	200 + 100	64 : 8	7 · 9
9 · 9	500 - 100	200 + 20	500 + 80

4. 24 metr shaydan kóylek tigiw ushın úshten bir bólegi qıyıp alındı. Neshe metr shayı qıyıp alınǵan?

5. LM tuwrı sıziq ABC úshmúyeshliktiń birinshi figurasında qaysı táreplerdi, ekinshi figurada qaysı táreplerdi kesip ótken?

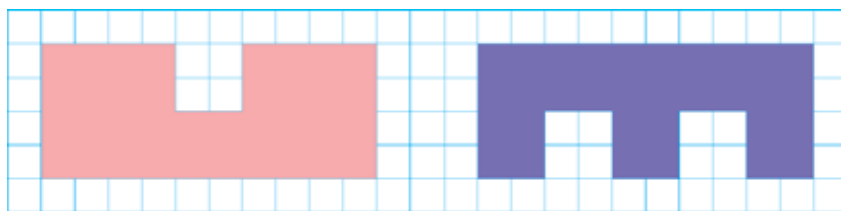
6. Tazadan qurılǵan imarattıń birinshi qabatında 27, ekinshi qabatında bolsa 29 xana bar. Ekinshi qabatında birinshisine qaraǵanda xana sanı neshege kóp?

7. $240 \square 180$ | $185 \square 158$ | $382 \square 382$
 $567 \square 657$ | $478 \square 487$ | $259 \square 529$

8. Hár bir figuradaǵı kvadratları sanap, figurallardıń maydanın tabıń:

9. Sabırda 20 sanaq shóp bar edi. Birneshshe óz aldına úshmúyeshlik soqqannan keyin 2 shóp awısıp qaldı. Sabır neshe úshmúyeshlik jasaǵan?

10. Teńlemelerdi sheshiń:

$$42 + x = 79 \quad | \quad x \cdot 2 = 12 \quad | \quad 4 \cdot x = 32 \quad | \quad x : 5 = 8$$

11. Jarista 26 ul bala hám 10 qız bala qatnasıp atır. Olar 9 adamnan bolıp toparlarǵa bólini. Balalar neshe toparǵa bólingen?

12. Reńlerge qarap misallardıń juwabın tabıń:

$43 + 24$	$2 \cdot 9$	$27 : 3$	$74 + 26$
$75 - 25$	$64 + 30$	$3 \cdot 6$	$18 : 3$
$24 : 3$	$58 - 27$	$42 + 28$	$3 \cdot 5$

13. Qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

1) Bar edi — 9 vertolyot

Ushıp ketti — ? vertolyot

Qaldı — 5 vertolyot

2) Bar edi — 15 litr sút

Jumsaldı — 4 litr hám 3 litr sút

Qaldı — ? litr sút

14. Sonday san qoyıń, nátiyjede teńlikler durıs bolsın.

$$250 + \square\square = 290$$

$$680 - \square\square = 600$$

$$900 + \square\square = 950$$

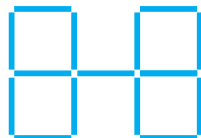
$$530 - \square\square = 500$$

$$460 + \square\square = 500$$

$$370 - \square\square = 300$$

15. Bir qala menen ekinshi qala arasındaǵı aralıq 120 km, ekinshi qala menen úshinshi qala arası bolsa onnan 30 km artıq. Birinshi qala menen úshinshi qala arası neshe kilometr?

16. Eki shóptiń ornın sonday etip al-mastiriń, nátiyjede 5 birdey kvadrat payda bolsın.

17. Súwret hám qısqa jazıw boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń:

Bar edi – 10 konfet

Jelindi – 3 hám 2

Qaldı – ? konfet

I usıl

$$\square\square - (\square + \square)$$

II usıl

$$(\square\square - \square) - \square$$

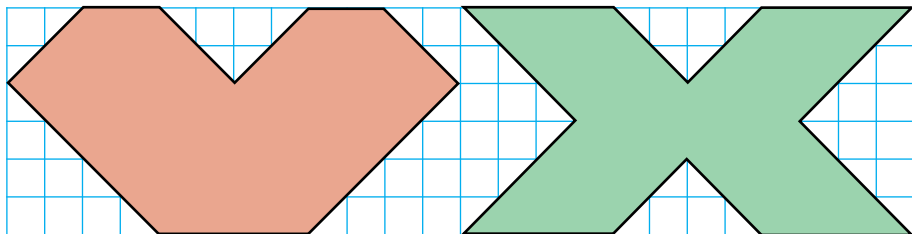
18. Sanlardı cifrlar menen jazıń:

4 júzlik, 5 onlıq hám 2 birlik.

5 júzlik, 8 onlıq ham 6 birlik.

8 júzlik, 2 onlıq hám 9 birlik.

19. Súwrette berilgen figuralardı salıstırıń:

20. Sanlardı jazıń hám onıń mánisin tabıń:

1) 4 hám 8, 3 hám 9, 4 hám 5 sanlarınıń kóbeymesi; 2) 36 hám 4, 27 hám 3, 28 hám 4 sanlarınıń tiyindisi

21. Dúkanda bir kúnde 140 kg qant satıldı. Sonnan keyin dúkanda satılğanına qarağanda 60 kg qant qaldı. Azanda dúkanda neshe kilogramm qant bolğan?

$$22. \quad (17 + 11) : 4 \quad | \quad (67 - 43) : 3 \quad | \quad (77 - 41) : 4$$

$$(58 - 31) : 3 \quad | \quad (18 + 14) : 4 \quad | \quad (11 + 10) : 3$$

23. Hár biri 4 kilogramnan 6 qutı konfet satıp alındı. Alınğan barlıq konfetlardıń awırılıǵı neshe kilogramm?

24. Bir baǵanaǵa sanlar qosındısın, ekinshi baǵanaǵa sanlardıń alınıwın jazıń. Bul sanlı ańlatpalardıń mánisin tabıń:

$$100 + 28, \quad 500 - 300, \quad 400 + 60, \quad 800 - 400, \\ 380 + 40, \quad 650 - 50.$$

25. Samolyot mánzilge jetiwi ushin jáne qansha aralıqtı ushıp ótiwi kerek?

26. Tárepleri 4 sm 5 mm hám 2 sm 4 mm bolǵan tuwrı tórtmúyeshlik sızıń. Onıń múyeshlerin háripler menen belgileń.

$$27. \quad 32 : 8 \square 72 : 9 \quad | \quad 9 \cdot 8 \square 7 \cdot 6 \quad | \quad 49 : 7 \square 7 \cdot 7$$

$$54 : 6 \square 40 : 5 \quad | \quad 6 \cdot 6 \square 4 \cdot 9 \quad | \quad 45 : 9 \square 5 \cdot 9$$

28. Ańlatpalardıń mánisin tabıń:

- 1) 40 penen 10 nıń tiyindisin 9 ese arttırıń;
- 2) 8 benen 5 tiń kóbeymesin 4 ese kemeytiń.

29. 1, 2, 3, 4, 5, 6 sanları arasında arifmetikalıq ámel belgilerin hám qawsırmalardı sonday etip qoyıń, nátiyjede 60 payda bolsın.

- 30.** Ulli danışpanımız Al Xorezmiy 783-jılı, Abu-Ali ibn Sina bolsa 980-jılı tuwılğan. Al-Xorezmiy Abu-Ali ibn Sinadan neshe jas úlken? Abu-Ali ibn Sina Al-Xorezmiyden neshe jas kishi?

- 31.** Keste boyınsha másele dúziń hám onı sheshiń.

Bar edi	Alıp kelindi	Boldı
 100 yashik erik	 Jáne 50 yashik erik	?

- 32.** Oylanğan sanıńızdı x háribi menen belgileń hám teńleme dúzip sheshiń:

- 1) Oylanğan sanğa 30 dı qosıp, 58 payda boldı. Qanday san oylanğan?
- 2) Oylanğan sandı 25 ge kemeytip, 45 payda boldı. Qanday san oylanğan?

- 33.** Ámel belgilerin teńlikler durıs bolatuǵın etip qoyıń:

$$\begin{array}{ccc}
 30 \square 17 = 47 & | & 48 \square 26 = 22 & | & 69 \square 69 = 0 \\
 54 \square 24 = 30 & | & 47 \square 41 = 88 & | & 23 \square 20 = 3
 \end{array}$$

- 34.** Úsh sannıń qosındısı 100. Birinshi san 55, ekinshi san 25. Úshinshi sandı tabıń.

- 35.** Qosıw hám alıwdıń durıs orınlanğanın qalay tekseriwge boladı?

MAZMUNI

1-klasta ótilgen materiallardı tákirarlaw hám ulıwmastrıw 3	Tuwrımúyeshliktiń qarama-qarsı tárepleriniń qásiyetleri..... 51
Qosındı hám ayırmanı tabıwǵa tiyisli ápiwayı mısallar.....3	Kvadrat.....53
Sheshimi birdey bolǵan mısallar....5	Qosıw hám alıwdıń quramı hám nátiyjeleri arasındaǵı óz ara baylanıs 55
Qosıwdı tekseriw.....9	Sanlı ańlatpalar. Teńlemeler. geometriyalıq figuralar hám shamalar.....58
Alıwdı tekseriw..... 10	Birneshe teń (birdey) qosılıwshı- lardıń qosındısı. Sandı birne- she teń qosılıwshılar qosın- dısı túrinde túsindiriw 61
Tuwrı múyesh. Tuwrı emes múyesh..... 11	Ápiwayı hám quramalı máselelerdi sheshiw 62
Kópmúyeshliktiń perimetri..... 13	Háripli ańlatpalar 63
Sanlar hám esaplawlar. 100 Ishinde onlıqtan ótip qosıw hám ayırw..... 16	Geometriyalıq figuralardı belgilew 67
Sanlar kósheri hám onıń modelleri 16	Teńleme. Teńlemelerdi tańlaw usılı menen sheshiw.....69
100 Ishinde tańbalı sanlardı qosıw usılları 19	Kóbeytiw hám bóliw. Geome- triyalıq figuralar hám shamalar 75
Ápiwayı hám quramalı máselelerdi sheshiw.....22	Kóbeytiw. Kóbeytiwdiń mánisi 75
Eki tańbalı sanlardıń onlıq quramı 26	Kóbeytiw ámeli komponent- leriniń atalıwı 79
Sanlardı qosıwdıń baǵana usılı ... 26	Hár bir ámel komponentleri hám nátiyjeleri arasında óz ara baylanıslar 80
Úlgi boyınsha izbe-izlikti dawam ettiriw 32	Bóliw. Bóliw ámeliniń mánisi..... 82
Kúndelikli turmista ushıray- tuǵın koordinatalar siste- masınıń modelleri.....34	Teńdey bóleklerge bóliw. Top- lamnıń bólegi 85
100 Ishindegi sanlardı tańbalar- dan ótip alınıwdıń jazba usılı....38	Kóbeytiw hám bóliw usılı me- nen sheshiletuǵın máseleler....86
Sanlardı alıwdıń baǵana usılı 41	Kóbeytiw hám bóliw ámeleri arasında qatnasıqlar 89
Alıwdı tabıwǵa tiyisli quramalı máseleler.....45	Máselelerdi keste usılında sheshiw 90
Waqıt birlikleri: saat, minut. Waqıt, aralıq hám tezlikti tabıwǵa tiyisli ápiwayı máseleler.....47	Belgisiz kóbeytiwshini tabıw 92
Ápiwayı figuralardı quramalı figuralarǵa aylandırıw hám kerisinshe 50	Belgisiz bóliniwshini tabıw 95
	Millimetr.....97

0, 1, 10 sanlarınıń qatnasında kóbeytiw hám bóliw	98	Geometriyalıq figuralar: kvadrat, tuwrı tórtmúyeshlik, úshmúyeshlik, sheńber hám olarǵa tiyisli shamalar	142
10 sanı qatnasında kóbeytiw hám bóliw	101	Figuralardı salıstırıw hám boyaw. Bólekleri boyınsha figura jasaw hám bóleklerge bóliw..	144
Qawsırmalı hám qawsırmasız ańlatpalar.....	103	Bóliniwshi, bóliwshi, tiyindi hám qaldıqtı sızılmada kórsetiw.....	147
Qawsırmalı hám qawsırmasız ańlatpalarda ámellerdi orınlaw tártibi.....	104	Tuwrı tórtmúyeshlik hám kvadrattırın maydanı.....	153
Keste ishinde kóbeytiw hám bóliw.....	107	Maydan birlikleri: kvadrat santimetr. Belgileniwi — kv. sm (sm ²).....	155
2 Sanın bir tańbalı sanǵa kóbeytiw, 2 ge bóliw hám bóliwde 2 shıǵatuǵın sanǵa bóliw.....	107	Keteksheli qaǵazǵa sızılǵan figuralar maydanı.....	157
3 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 3 ke bóliw.....	110	Úsh tańbalı sanlardı cıfrlaw. Mırılıq.....	162
4 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 4 ke bóliw.....	116	Júzlik, onlıq hám birliklerden sanlardı payda etiw.....	165
5 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeyttiwiw hám 5 ke bóliw...	118	Úsh tańbalı sandı tańba birlikleri qosındısı kórinisinde beriw.....	168
6 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 6 ǵa bóliw.....	120	Úsh tańbalı sanlardı salıstırıw	170
7 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 7 ge bóliw.....	122	Mırın ishinde awızeki hám jazba túrde cıfrlaw. Uzunlıq ólshe-mi: kilometr.....	173
8 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 8 ge bóliw.....	124	Mırılıq, júzlik, onlıq hám birlikler arasındaǵı baylanıslar	176
9 Sanın bir xanalı sanǵa kóbeytiw hám 9 ǵa bóliw.....	126	1000 Sanı. 1000 Ishinde qosıw hám ayırıwdırın esaplaw usılları	179
Qoramalı máseleler	128	Dóńgelek hám sheńber. Sheńber orayı, radiusı, diametri. Cirkul	187
100 diń ishinde kóbeytiw hám bóliw.....	130	Eki sheńberdiń tegislikte óz ara jaylasıwı	190
Bir xanalı sanlardırın bóliw kestesi	132	Qoramalı máseleler	192
Bóleksheler. Geometriyalıq figuralar hám shamalar.....	133	Sannıń bólegin hám bólegine qaray sandı tabıw. Bólimlerin salıstırıw	196
Sannıń úlesi	133	Ótilgenlerdi bekkemlew ushın shınıǵıwlar.....	199
Sannıń bólshegin sózler yamasa sanlar járdeminde kórsetiw.....	134		
Berilgen shártlerge qaray másele dúziw hám onı sheshiw.....	135		
Mashqalalı máseleler.....	139		

NABIYA ABDURAHMONOVA, LOLA O'RINBOYEVA

MATEMATIKA

Umumiy o'rta tálím maktablarining
2-sinfi uchun darslik

To'rtinchi nashri

Tashkent – «Yangiyo'l Poligraf Servis» — 2018
Nashriyot licenziyasi AI № 185 10.05.2011 y.

Qaraqalpaq tilinde

Awdarmashi G. Nizanova
Redaktor U. Yusupova
Tex. redaktor M. Riksiyev, B. Turımbetov
Korrektor B. Azimov
Operator: N. Qaypbergenova

Original-maketten basıwǵa ruqsat etilgen waqtı 17. 04. 2018-j.
Formatı 70x90¹/₁₆. Ofset baspa. «Pragmatic» garniturası. Kólemi 13,5 b.t.
15,79 shártli b.t. 15,37 esap b.t. Nusqası 13571 dana.
____-sanlı buyırtpa.

Original-maket «Bilim» baspasında tayarlandı.
230103. Nókis qalası, Qaraqalpaqstan kóshesi, 9.

«Yangiyo'l Poligraf Servis» JSHJ baspaxanasında basıp shıǵarıldı.
112001, Tashkent oblasti, Yangiyul rayonu, Samarqand kóshesi, 44-úy.

**Ijaraǵa berilgen sabaqlıqtıń jaǵdayın
kórsetiwshi keste**

№	Oqıwshınıń atı, familiyası	Oqıw jılı	Sabaqlıq- tıń alıńan- daǵı jaǵdayı	Klass basshı- sınıń qol tańbası	Sabaqlıqtıń qayıp tap- sırılǵandaǵı jaǵdayı	Klass basshısınıń qol tańbası
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

**Sabaqlıq ijaraǵa berilgende hám oqıw jiliniń juwmaǵında qaytarıp
alıńanda joqarıdaǵı keste klass basshısı tárepinen tómendegishe
bahalawǵa muwapıq toltırıladi.**

Jańa	Sabaqlıqtıń paydalanıwǵa birinshi berilgendegi jaǵdayı
Jaqsı	Muqabası pútin, sabaqlıqtıń tiykarǵı bóliminen ajıralmaǵan. Barlıq betleri bar, jırtılmaǵan, kóshpegen, betlerinde jazıw ha'm sızılwlar joq.
Qanaatlan- dırarlıq	Muqaba jazılǵan, birqansha sızılıp, shetleri jelingen, sabaqlıqtıń tiykarǵı bóliminen ajıralıw jaǵdayı bar, paydalanıwshı ta'repinen qanaatlandırarlıq ońlanǵan. Kóshken betleri qayta ońlanǵan, ayırım betleri sızılǵan.
Qanaat- landırarsız	Muqaba sızılǵan, ol jırtılǵan, tiykarǵı bólimnen ajıralǵan yamasa pútkilley joq, qanaatlandırarsızlıq ońlanǵan. Betleri jırtılǵan, betleri jetispeydi, sızıp, boyap taslanǵan, sabaqlıqtı tiklewge bolmaydı.